TANYAI PILLANATKÉPEK
mulandó építészeti értékeink

Készítette : Bordás Mónika
okleveles építészmérnök

Helyszín: Orgovány tanyavilága

Kézirat készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával
Pályázati azonosító: 101102/00611
2019.06.01. - 2020. 08.30.

Tartalomjegyzék

Előszó	3
Orgovány tanyarendszere	4
Folytonosság, alkalmazkodás, tradíció	5-15
Kemény munka, csendes élet	16-23
Negyedik generáció	24-31
Eper fák alatt apró tanya	32-37
Újra - hasznosítás	38-43
Elhagyatva Nyakvágóban	44-52
Szűkülő keret	53-65
Tanyavariációk	66-77
Ahol még régi szelek fújnak	78-84
A legjobb szomszédság	85-94
Elhagyatva Kargalában	95-100
A tanyák régi és új élete	101-110
Elkésve	111-116
A falu szélén	117-123
Megtartásra törekedve	124-130
A nyugalom szigete	131-138
Egyedüllét átértelmezve	139-144
Megkopott érték	145-153
A természet libikókáján	154-162
Utószó	163
Köszönetnyilvánítás	164

ELŐSZÓ

A magyar alföldi tanyavilág építészeti örökségünk értékes, de rohamosan fogyó és drasztikusan átalakuló eleme. Építészeti vizsgálata, pillanatfelvétele több szempontból igen fontos. Nem csupán egy épített környezetről, vagy lakóformáról beszélünk, hanem egy összetett rendszerről, mely része és kiegészítője a településhálózatunknak, egykori és részben mai mezőgazdasági forma, megjelölt helye a táji- illetve természeti környezetnek, sajátos életforma kötődik hozzá, melyhez egyedi és jellegzetes építészeti karakter párosul. Az aktuális kép igen kritikus és gyorsan változó, de még fellelhetőek a spontán, népi hagyományokban gyökerező ösztönös és logikus saját kezű építés elemei.

Tanyai gyermekkorom folytán személyes kötődésem igen erős a témához, emellett építészként a tanyák építészeti kultúrájának mélyebb megismerésében és annak rögzítésében több rejtett potenciált is látok. Több éve tartó építészeti kutatásom alatt a magyar tanyák különálló egységeinek jellemzőit, valamint az őket körülvevő rendszerek összefüggéseit kutatom, gyűjtöm és rögzítem a még élő épített tanyaszövet építészeti sajátosságait. A kutatásaim során kulcsfontosságúvá vált, hogy a tanyák építészetéről nem lehet megfelelő minőségű és mélységű információt nyerni csupán a házak megismerése, rajzolása és fotózása nyomán, csak az azokat építő, azokat lakó és használó embereken keresztül. Így olyan közel mentem a tanyákhoz, amennyire csak tudtam, így személyes helyszíni beszélgetéseim során eddig rejtett kapuk nyíltak meg előttem.

Mindezt a közelkerülést szülőfalum tanyavilágában tettem, Orgoványon, mely a homokhátság egyik legtanyásabb települése még ma is. Lakosságának majdnem negyede tanyákon él, valamint a lakosság majdnem felének van tanyája. Ezt a területet viszonylag kis mértékben érintette az államszocializmus tanyaellenes politikája és a kollektivizálás érdekében történő tanyákat megszüntető nagyüzemi mezőgazdaság, így itt még fellelhetőek az 1900-as évek elején, vagy azt megelőzően épült tanyák is. Az ezekre a területekre jellemző hátrányos helyzet illetve szegénység pedig egyfajta konzerváló erőként hat a tanyákon, mely szintén a megmaradó építészeti értékek felkutathatóságát segíti elő.

A bemutatás műfaji megjelölése nem egyszerű, hiszen nem szociológiai kutatásról van szó, és nem is településföldrajzi kérdések jelennek meg csupán. Nem száraz építészeti felmérés, de nem is agrárszempontokat feszegető interjúsorozat. Nem néprajzi adatgyűjtemény és nem is természet-vagy épületfotó dokumentáció. Egyik sem, és mégis mindegyik, mindezek egyvelege, különböző hangsúlyokkal és arányokkal.

A beszélgetések, a fotók és rajzok főként a környezeti beágyazottságra koncentrálnak, a külső és belső kapcsolatrendszerekere, az udvarok és épületek arányaira. A személyes, intim lakótereket tiszteletben tartva belső tereket nem mutatnak a fotók, jelen vizsgálódás fókuszában nem a belső, hanem a külső térhasználat a domináns.

Ebben a kis gyűjteményben tizenkilenc fejezetben huszonhat tanya jelenik meg, melyek között található állandó lakóhelyül szolgáló tanya, napközbeni gazdasági központ, időszakosan lakható tanya, vendéglátó együttes, hétvégi vagy hobbitanya, állattartó és földműves tanya, vegyes gazdálkodással foglalkozó tanya, és mindenezeknek a keverékei is, valamint pusztuló, elhagyott tanyák és romtanyák is tarkítják az élő szövet rajzolatát. Láthatunk majd teljesen hagyományos, több mint 100 éves tanyaházat, de a hetvenes évek falusi mintára épült lakóépületei is megjelennek, melyeket a melléképületek formailag és méretbelileg vegyes együttesei öveznek. A kép igen színes, az emberi történetek és sorsok összefolyása gazdaságukkal, földjeikkel, múltjukkal, a legtöbb esetben saját kezükkel épített vagy átalakított házaikkal megrendítő, sokszor szomorú vagy éppen igen biztató. Az épületek megépítésének és életének történetén, valamint jelenlegi használati módjukon keresztül átsejlik az az élő, vagy éppen megbomlott rend, melyet egykor a tanyák jelentettek az Alföldön, az alföldi mezőgazdaságban, és talán jelenthetnének a jövőben is.

A még élő, hagyományosnak tekinthető tanyák építészeti kultúrája a népi illetve vernakuláris építőművészetünk érzékeny és talán elmúlóban lévő, de egyértelműen átalakuló formája, mely megőrzésre, de legalább dokumentálásra méltó. A kéziratom ennek a pillanatnyi képnek egy kis szeletét kívánta rögzíteni és megismertetni azokkal, akik érdeklődnek iránta, vagy érintettségük révén fontos számukra.

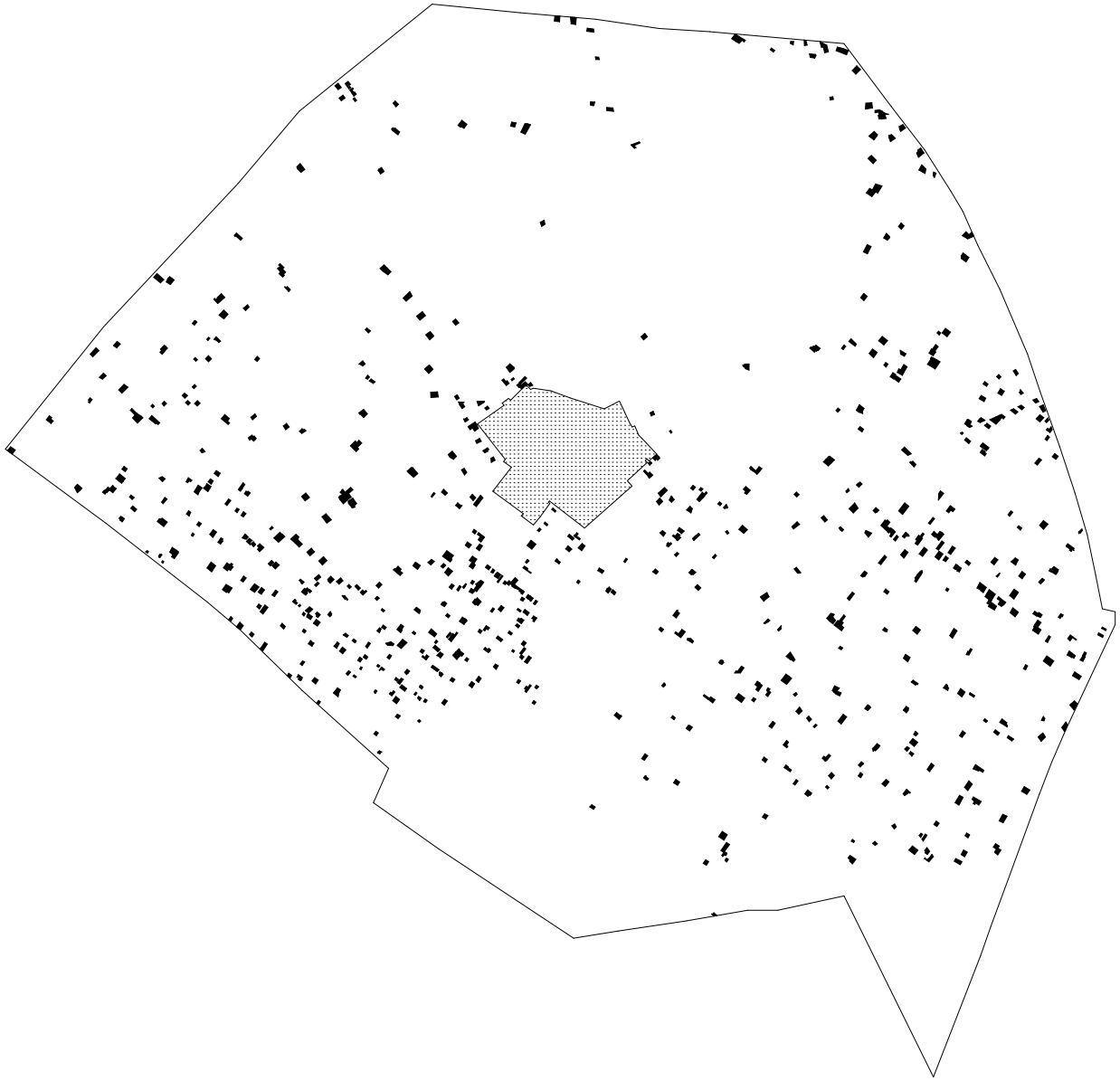

Orgovány tanyarendszere - bel-és külterületének aránya
A tanyaudvarok hálózata

FOLYTONOSSÁG, ALKALMAZKODÁS, TRADÍCIÓ

A Venyige-tanyát, annak működését rég óta nyomon követem egykori tanyasiként, magánemberként és építészként is. A címben szereplő három igen fontos szóval tudnám leginkább jellemezni azt, ami ez a tanya. Élő múljta, jelene, és a jelenből kiindulva jövője is van. A tulajdonossal - aki egyben turisztikai szakember, gazdasszony és főnök is itt - beszélgettünk nem csak a tanyáról, hanem a földekről, a mezőgazdaságról és a környező tanyavilág helyzetéről is.

** A dédnagyapám építette 1918-ban ezt a tanyát, ahol a teljes családjuk lakott. Hat lányuk született, akik közül egy az én apai ági nagyanyám. Teljesen hagyományosan, helyi anyaghasználattal épültek az épületek, és ami számomra érdekesség, hogy dombra. Furcsa az Alföldön ezt mondani, de ezeket az épületeket dombra építették. Édesapám elmondása szerint nagy tél idején a tanyadombról lesétáltak 20 métert, felcsatolták a korcsolyákat, és a faluig be tudtak korcsolyázni. Természetesen ez még jóval azelőtt volt, hogy a kígyósi csatornázás megtörtént volna, és elvezették volna a vizeket. Ez a terület akkor még igen lápos, vizes volt. De okosan az építés előtt megkeresték azt a magaslati pontot, ahol az épületek a víztől védettek lehettek, így azok sosem vizesedtek, még a pince sem. A tanya környéki földek a család tulajdonában voltak, zömében szőlőműveléssel foglalkoztak. Emellett természetesen szántóföldeken gabonát termesztettek, ahonnan ellátták a lovakat, teheneket élelemmel. A melléképületek mindehhez alakultak, az állatok számához és méretéhez, valamint a végzett tevékenységek kiszolgálására.

* Ha jól tudom, nem teljesen folytonos a tanya élete a mostani formájában.
** Első körben, amikor a dédnagyapám lányai megörökölték a tanyát és a földeket, a tornácos ház lett a nagyanyámé, a másik épület az egyik testvéréjé, aki elköltözött, és eladták a tanyának azt a részét. Így került a tanya két külön kézbe és készült el a két ház közé egy nagy beton kerítés. Amikor ketté választódott a tanya, az én nagyszüleim is beköltöztek a faluba és bérlőket engedtek a házba. Az idegenkezűségnek több hátulütője volt. A melléképületek állaga folyamatosan romlott, de a lakóépületek is borzasztó állapotba kerültek. Majd Édesapám megörökölte a tanyát a tornácos házzal. Amint eladó lett a tanya másik fele, akkor azt meg is vette. Én akkor 13-14 éves lehettem. Először lebontottuk a kerítést, majd nekiálltunk a felújításnak. Onnantól a nyarak a házzal kapcsolatos munkálatokkal teltek. Sok helyen alá kellett falazni, vakoltunk, falazatot javítottunk. Sok helyen sajnos már bomlott a régi vert fal, azt vályogtéglával pótoltuk. De a tanya mindig is megmaradt gazdasági központnak, a földjei vették mindig is körbe. Az államosítás idején is maradtak saját földek körülötte, melyeket a családunk művelt, még ha nem is annyi, mint azt megelőzően. A kárpótlás időszakában tudtak Édesapám és Édesanyám nagyobb területeket visszavásárolni. Most a tanya körül 20 hektár föld van egyben, és messzebb van még egy 5 hektáros terület. Ezeken van gyümölcsös, szőlő, szántó és legelő is. A tanya ennek a területnek gyakorlatilag a közepén helyezkedik el.

* A tanya tehát eredetileg lakótanyának épült, ami a gazdaság központjaként működött, de később a család már csak mezőgazdasági tanyának használta.
** A nagyszüleim még éltek kinn, de a szüleim és mi már a faluban laktunk, és lakunk. Mi gazdasági központként, munkahelyként használjuk már régóta, de második otthonunknak tekintjük, a gyermekeim is minden nap kijárnak.

* Ha körbenézek, elég egyértelműen olvasható az épületek rendje, logikája. Hogy alakult az épületek sorsa, bontások, építések egymásutánisága?
** A két fő épület L alakban helyezkedik el az udvaron. Először a tornácos ház épült meg, majd később rá merőlegesen a másik épület, amit részben lakás funkcióra építették, azzal a szándékkal, hogy valamelyik gyerek lakhassa, részben kamrák, tárolók voltak benne.

* A pince, az előtte húzódó szín mikor épült? Az udvar közepén állva, körbenézve látszik az összes építmény: kemence, góré, néhány ól.
** Mindig is volt pince a tanyán, de ez már a harmadik. Először egy 50 cm vastag vert falú pince volt, aminek a teteje szalmával volt borítva. Viszonylag kicsi belmagassága volt, körülbelül 150 cm. Sajnos már az én gyerekkoromban összeszakadt, és helyett, illetve annak a helyének egy részére Édesapám épített egy kis építményt pincével. Amikor mi megkezdtük a felújítást 2005-ben, akkor az eredeti szalmás pince helyére készítettünk egy mélypincét. Fontosak számunkra ezek a kötődések a régiekhez...

40
200

Az L alakú szín kialakításánál is megőriztük az eredetit is, ami háncsolatlan akácfa rönkökből készült. A drótokon lógó facsavarokat még a nagyapám tette oda fel, azok azóta érintetlenül ott vannak. Ezt bővítettük keresztirányba, az eredetivel megegyező kialakítással. Vagy például a kinti kemencémet a nagymamám régi nyárikonyhája helyére építettük. Ezeknek a helyeknek jelentőségük és erejük van. A góré az megmaradt, de más szerepet kapott. A vendéglátáshoz köthetően egy kis gyerekjátszó lett belőle, a hozzá kapcsolódó ól viszont ól maradt, nyulak, tyúkok vannak benne, amit nagyon szeretnek a gyerekek, lehet az állatokat simogatni, figyelni. És itt tároljuk a fát. Sokat használjuk a kemencét, a sparheltet, és a házakban is fás kályhával fűtünk, így sok fa kell.

* Hogy fogtatok bele a mai állapot kialakításába?
** 2005-ben nyertünk egy pályázatot a felújításra, ekkor egészítettük ki a gazdasági funkciót a vendéglátással. A felújítás során cseréltük a nádtetőket, kialakítottuk a fürdőszobákat. Megtartottuk az alapelrendezését a házaknak, abba helyeztünk bele minden olyat, ami a szállásadáshoz szükséges. A nyílászárók és spaletták, levélajtók is eredetiek, és még arra is törekedtünk, hogy a felületképzéseket is hagyományos módon csináljuk, az eredetivel megegyező színeket használjunk. Igyekszünk a lehető legtöbb mindent megőrizni. Sokszor a mesterekkel, asztalosokkal nagy harcokat kell vívni emiatt. Ha valami cserére szorul, új szükséges, próbáljuk az eredeti megjelenését visszahozni vele.

* Ez a megőrzés, vagy éppen az eredetihez való ragaszkodás mennyire nehéz vagy éppen költséges feladat?
** Például a nádtető egy hatalmas küzdelem, nagyon költséges dolog, és itt nagyon sok tetőfelület van. Három-négy évente karbantartást igényel, fújja a szél, potyog az udvarba, amit folyton takarítani kell. De mindig is nád volt ezeken a házakon. Már többször megfordult a fejemben, hogy ebből a ráfordított összegből már szépen lecserepezhettük volna, de nincs szívem hozzá. Ezekhez a házakhoz, ehhez a tanyához ez tartozik. És azt is vallom, hogy lehet a mai építészet nagyon jó, de itt annak idején elődeink nagyon jól kitaláltak mindent. A vályogfal és a nádtető együtt télen meleg, nyáron hideg. Tökéletes a klíma benn mindig, és esztétikailag is harmonikus minden. De bevallom, én nagyon elfogult vagyok ebben a témában.

* Van olyan anyag, szín, szerkezet, amit teljesen tanyaidegennek tartasz, semmilyen körülmények között nem engednéd a tanyádon?
** A műanyag hőszigetelés. Egyrészt ezeknek a házaknak nincs rá szüksége, másrészt tanyán a műanyagnak nem sok keresnivalója van.

* Miért tartod fontosnak, hogy az épületek külleme, eredeti mivoltja megmaradjon, vagy akár a régen összedőlt, vagy elbontott épületek helyére építsetek?
** Itt a falak mesélnek, 100 éves múlt van bennük. Atmoszférája, kisugárzása van így mindennek. Az épületek egykori elhelyezésében pedig logika van, egy valaha volt tudás alapján. Az ezekben rejlő potenciált vétek lenne nem használni.

* Már többször említetted, hogy a jövőben gondolkozol új épület építésben is a tanyaudvarba. Milyen szempontjaid, elképzeléseid vannak egy ilyen meglévő egységbe kerülő mai házról?
** Azt, hogy ma mennyire lehet teljesen hagyományos anyagokat, építésmódot használni, azt nem tudom, de törekednék rá. Kinézetre viszont mindenképp ragaszkodnék ahhoz, hogy beleilleszkedjen a mostaniak sorába. És kizárólag csak arra a helyre tudok elképzelni épületet, ahol régen is állt. Ami nagyon fontos még, hogy csak olyan épület épülhet ide, ami ezt a belső udvart, annak hangulatát, kialakítását nem zavarja meg.

* Az a gondolat hogyan jött, hogy a működő gazdasági központotokhoz egy új funkciót, a vendéglátást, turizmust is hozzárendeljétek?
** Nekem ez szakmai történet. Én már 17-18 éves koromban is mondtam a családnak, hogy ezen a tanyán én vendéglátással fogok majd egyszer foglalkozni. Jól kinevettek, mert igazán sose szerettem itt kinn dolgozni, és ezt mindenki tudta. Majd ökoturizmus szakon végeztem és a diplomadolgozatomat is ennek a tanyának a turisztikai fejlesztéséből írtam. Így régről egy tudatos dolog élt bennem, csak a megvalósítás váratott magára. De jól van ez így. Azt vallom, hogy az ember járja körbe a világot, győződjön meg a lehetőségiről, aztán azt csinálja, amit igazán gyökérből, szívből akar.

* A mezőgazdaság nem is tudna önmagában annyira jövedelmező lenni, hogy abból teljesen megéljetek? Orgovány külterülete igen különböző minőségű földekből tevődik össze, a futóhomoktól a lápos-szikes földeken keresztül, a kötöttebb, feketébb talajig. Szerencsés módon a ti tanyátok és területeitek a jó termőképességű, kissé kötöttebb talajú részen fekszenek, ahol viszonylag jó terméshozamokat lehet elérni.
** A turizmus elindításában nem ez volt a fő szempont, de sajnos az, hogy a mezőgazdaságból, a földjeinkből már nem tudunk megélni önmagában, az igaz. Még így is, hogy ez a rész a jobb földek közé tartozik. Nekem a földek és a tanya mellett van még egy közgazdász-könyvelői végzettségem is, és próbálok három lábon egyensúlyozni. Egyfolytában azon töröm a fejem, és próbálok annak megfelelően lépni és dönteni, hogy hogyan tudjuk ezt a tanyát és gazdaságot fenntartani, megtartani úgy, hogy némi profitot is eredményezzen. Valamilyen szinten a vendéglátás hozzájárul ahhoz, hogy az épületek és a környezetük rendezett legyen és megmaradjon, folyamatosan használatban legyen és karban is tudjuk tartani. A mezőgazdaságból ezt finanszírozni nem tudnánk, ez egyértelmű. Az utóbbi időben egyre több terményünket mi helyben feldolgozzuk és termékként értékesíthetjük. Hozzáadott értékkel, minőséget tudunk biztosítani, szerencsére már nem csak a saját vendégeinknek, hanem szélesebb körben is. Az elsődleges piaci értékesítésénél ez jövedelmezőbb és értékesebb tud lenni, mint amikor egy felvásárló megveszi nyomott áron a terményünket. Nyilván ez még mindig kis százaléka a teljes termésünkhöz képest, de évről-évre 10-20-szor nagyobb mennyiséget dolgozunk fel helyben. Úgy gondolom, jó úton vagyunk. Bár mindenhez a kisebb-nagyobb közösségek is kellenek. Ha változna a vásárlói szemlélet, és a helyi a helyit vásárolná, ez még inkább járható és sikeres út lehetne.

* A földek nagy részén biogazdálkodást folytattok. Ennek milyen régre nyúlik vissza a története? Mekkora áldozattal jár a biogazdálkodás a „hagyományos", vegyszereshez képest?
** Az ökoturisztikai tanulmányaim hozták magukkal a bio iránti vonzalmam. Édesapám kertészmérnök, növényvédő szakmérnök ráadásul, így hatalmas csatáink voltak. Én a tanulmányaim alatt sok nemzeti parkban jártam, Ausztriában, Németországban, és sok jól működő esettanulmányt láttam. A gyakorlatomat is egy német ökofarmon töltöttem, ahol rengeteget tanultam. Ott kő keményen megkövetelték mindenkitől a vegyszermentes életet, még mosószert, vagy tusfürdőt sem lehetett a farm területére vinni. Négy hektáron gazdálkodtak, mindent helyben feldolgoztak, a régi épületeiket teljesen természetes anyagokból újítgatták nyári táborok alkalmával. Amikor hazajöttem, meséltem itthon minderről, és kérdezgettem Édesapámat, hogy miért nem próbálja meg a biotermelést. De elzárkózott. Aztán egyszer csak elém állt, hogy a bodzákat áttette bioművelésbe, próbáljuk meg. Én úgy gondolom, hogy egy növényvédő szakmérnöktől ez egy hatalmas dolog volt. Kilenc évvel ezelőtt, amikor átvettem a gazdaságot, akkor eldöntöttem, hogy amit csak tudunk, bio minőségben fogunk termelni. Mára már a 25 hektárból 22-n biogazdálkodást folytatunk. De ennek hatalmas ára van, a 25 éve intenzíven vegyszerrel kezelt szőlő, vagy bármely növény sokkot kap, ha megvonják tőle a vegyszert. De egy-két év után magához tér. Mi azt tapasztaltuk, hogy 3 év telt el, mire az azelőtti terméshozamokra fel tudott állni a szőlőnk.

* Hogyan látod a közbiztonság kérdését a tanyás területeken? A ti tanyátokon minden évszakban, minden nap munka folyik, vagy éppen vendég van, így nincs időszak, amikor magára hagyva állna.
** Én ezzel a kérdéskörrel nem igazán foglalkozom. Mivel állandóan itt van valaki, minden nap kijárunk minden évszakban, ez ennél a tnyánál nem kérdés, nem probléma. Az állandó jelenlét a legfontosabb.

* Hogyan látod a tanyátok jövőjét?
** Úgy gondolom, hogy mi vigyázunk rá, megőrizzük, ameddig csak lehet, és megyünk tovább ezen az úton, amin elindultunk. Csak remélni merem, hogy a gyermekeim is majd ragaszkodnak hozzá, de ez már az ő döntésük lesz.

* És hogyan látod a környező, orgoványi tanyák helyzetét?
** Katasztrofálisnak. Sokat járok a környező tanyavilágban, és elborzaszt, amit látok. A Nemzeti Park, az ősborókás területén gyönyörű tanyák magukra hagyva állnak, és dőlnek össze, és mi ezt szótlanul végignézzük. Miközben ez nemzeti kulturális értékünk, és nem védjük, magán szinten sem, de szervezeti, állami szinten sem. Ezt turisztikai szakemberként és a tanyákat szerető és tisztelő magánemberként is mondom…Talán még egy-két éve van ezeknek a 100-120 év körüli tanyáknak, és teljesen el fognak tűnni, visszaolvadnak a földbe. És velük eltűnik egy szelet a múltunkból, ennek a környéknek a múltjából.

* Pedig a tanyasiakkal, az ő leszármazottjaikkal való beszélgetéseim mindegyikéből azt szűröm le, hogy nagyon erős érzelmi kötődésük van a környéken a tanyaépületekhez, a földekhez és a tanyasi életmódhoz. Mindenhol elhangzik, hogy „én semmi pénzért nem mennék innen el” vagy „én még vissza fogok menni tanyasinak”. Ez alapján pedig él a remény, hogy ez mégsem tűnik el. A kérdés, hogy mikor késünk el a régen elhagyott tanyák esetében.
** Valóban, itt az idővel van gond. Azzal, hogy nem lesz-e már túl késő akár csak pár év múlva is, mert sok tanyának a napjai is meg vannak számlálva.

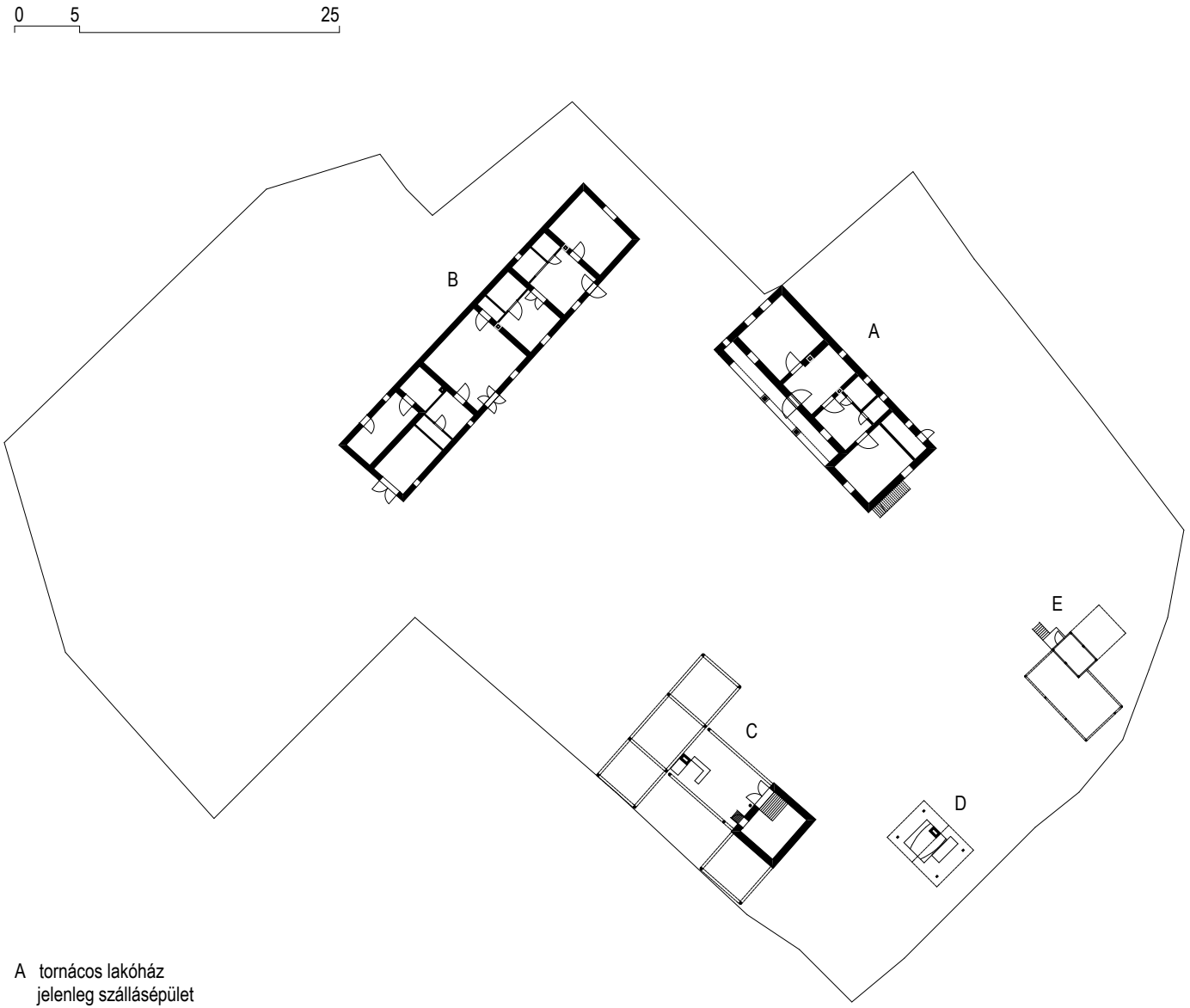

A tornácos lakóház
jelenleg szállásépület
B lakóház és egykori kamrák
jelenleg szállásépület, konyha és közösségitér, tárolók
C fedett-szín és pince
jelenleg kültéri közösségi hely és pince
D kemence
E góré és ólak
jelenleg játszóház és "állatsimogató" ólak

tornácos lakóház - szállás

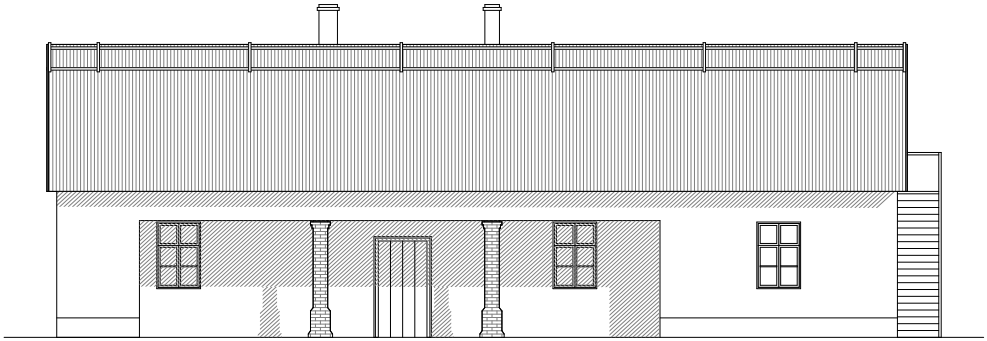

szállásépület és közösségi tér

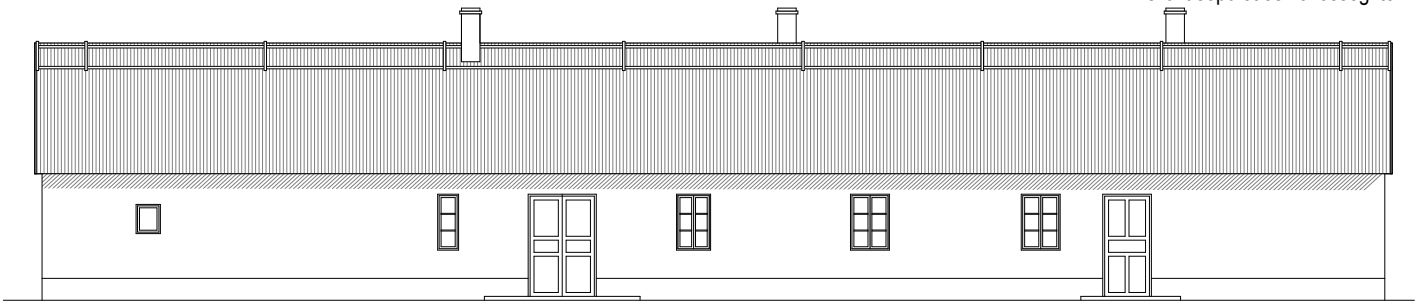

pince és fedett-nyitott szín, közösségi tér

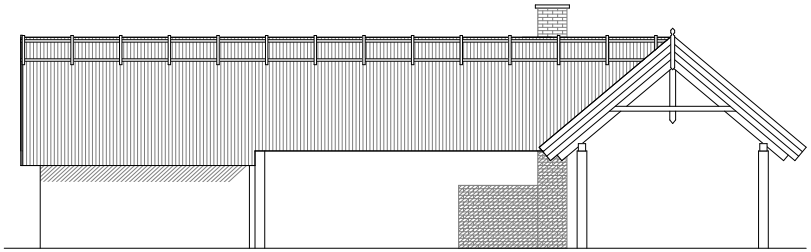

játszóház - góré

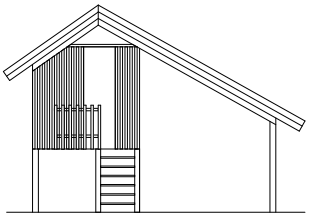

Tanyaudvarba néző homlokzatok

1 5

KEMÉNY MUNKA, CSENDES ÉLET

** Az Édesapám születési háza állt itt egykor. Apám Édesapja építette 1856-ban. Egy szoba-konyha és egy kamra volt benne, előtte végig gang, kis léckerítéssel. Sajnos nincs róla képem. Vert falú ház volt, az áthidalók helyett permetes karók voltak a kicsi, hatszemes ablakok felett. Tisztán emlékszem, a szobában kettő ablak volt, egy a végén, egy a gang felől. A konyhában egy kétszemes hosszú ablak volt. A bejáraton levélajtó volt, az kifele nyílott, a belső ajtó befelé nyílt, fent 4 kicsi üveggel. A szobában kemence volt padkával, ott aludtunk a kuckóban. A konyhából fűtöttük. Földes volt az alja. A kamra kívülről nyílt a gangról, a tetőn pedig nád volt.

* A család honnan származik eredetileg?
** Állítólag az én Nagyapámék Eger környékéről származnak, juhász család voltak. A teljes nevünk Kasuba Tóth. Aztán lassan elkopott a Kasuba, maradtunk K Tóthok, és végül csak a Tóth maradt meg. Itt alapítottak aztán családot. Nagyapámnak 7 gyermeke született, mi pedig 12-en voltunk testvérek. Kezdetben körülbelül 25-30 hold föld tartozott ehhez a tanyához. Aztán nagyapám szétosztotta a gyerekei között, aztán apámék is tovább osztották. Ez a környék így települt be tanyákkal. MInd a két generációban többen maradtunk itt, többen ide építettük a házunkat a saját kis földünkre.
Az előző generációból Édesapám maradt ezen a tanyán, a régi házban, a következő generációban pedig én, tizenkettedik gyerekként maradtam itt, és ide nősült az uram 1963-ban. Mi viseltük gondjukat Anyukámnak és Apámnak. Az egy szoba-konyhában laktunk együtt. Aztán mi is gyarapodni kezdtünk, három fiunk született.

* Ahogy nőtt a család szűkült a hely, szükség lett a nagyobb házra... Mikor kezdtetek el építkezni?
** 1967-ben álltunk neki a felújításnak és az új építésnek. Volt a házzal szemben egy kiskonyha kemencével, tűzhellyel, és egy kis szobácska. De az olyan picurka volt, hogy az Uram úgy tudott kinyújtózni, hogy a lábát feltette a kisablakba. Egy ágy, egy kisasztal, és két szék fért be szűkösen. Mi a két gyerekkel abba kiköltöztünk, Édesapámék meg a kamrába, hogy le tudjuk bontani a konyhát és a nagyszobát. Annak a helyére került az új, nagy ház, amiben most ülünk.

* Miért bontottátok le az öreg házat? Már baja volt, vagy csak korszerűbbet vagy más elrendezésűt szerettetek volna?
*** Jócskán rozoga volt már a ház, több helyen megrogyott a fal. Úgy csinálták régen, hogy elsimították a földet, ledöngölték, és két centi vastagságban nádat terítettek a fal alá. Arra verték 60 cm vastag föld falat. Ez kibírt 110 évet. De az utoljában már úgy megnyílt néhány helyen a fal, hogy be tudtam tenni a karomat. A hatvanas években nagyon magasan fönn volt a víz, a szomszéd tanyánál úszkáltak a kacsák. Ebben az udvarban gyűrűs kút volt, akkor nem kellett húzni a vizet, csak meríteni. A ház fala is fölázott, lepotyogott a pucolás róla. Gondolkodtam én rajta, hogy helyrehozom a házat, aláfalazok, de olyan volt, hogy egy fángli maltert feldobtam, három meg levált. Olyan volt, mint a tarhonya. Nem tudtuk megmenteni. Új házat építettünk. Mi vertük ki a vályogot hozzá a Tóth sor mellett, meg fönn a vasút mellett. Ott voltak jó agyagos földek. Még ma is látszódnak a gödrök. Már nem emlékszem pontosan, de ebbe a házba húszezer vályogtéglát biztos beépítettünk.
** MI voltunk egyszerre a tervező és a kivitelező. Urammal leültünk, és kitaláltuk, a Tanácsnál is jóváhagyták. Szerencsénk volt, mert ez házszámos tanya volt, és annak a helyére építettünk. Az új házban már minden volt, ami akkor számított. Két nagy szoba, fürdőszoba, benti spájz, rendes konyha.

* A fürdőszoba megjelenését nagy várakozás vette körül?
** A régi házban nem volt fürdőszoba, víz se, de a teknőben is jól meg lehetett fürödni. Jó időben pedig kinn a vályúnál. Sőt, megengedtük a nagy betonkádakat, a nap jól felmelegítette a tiszta vizet, abban jót lehetett fürödni. Nem úgy éltük meg a fürdőszobát, mint egy csodát, hát előtte is mosakodtunk.

* A régi házban gondolom nem volt áram. Az új ház már úgy épült, hogy volt áram?
*** Amikor elindult a téesz, áram is lett. Hozták a soron az áramot, mi voltunk az elsők itt, ahová bekötötték. De akkor már állt az új ház.

20
100

* Ez az új épület, a sátortetővel, négyzetes elrendezéssel nagyon újnak számított ebben a környezetben. Alapvetően a hatvanas években a falusi házak erre a mintára épületek. Volt vízhangja annak, hogy tanyára ilyet építetek?
** Volt aki kérdezte, hogy hogy találtuk ezt ki, meg hogy mertünk belefogni egy ekkora ház építésébe. De nem foglalkoztunk vele. Építettük.
*** A faluba már sorra épültek ezek a házak. Akkorra már több hasonló ház fölhúzásában részt vettem kalákában. Nem is jutott eszünkbe másfajta ház.

* Mesélnétek nekem arról, hogy zajlott az építés?
*** Elejibe gondoltuk, hogy idehívunk vakolót, mestert, de nem végeztek jó munkát. Mondjuk nem iparosok voltak, de drágán dolgoztak. Mi két napig vertük ketten a vályogot annyi pénzért, amit ők egy nap alatt elvittek. Mondtam aztán a nejemnek, hogy betelt a pohár, csináltuk mi saját segítséggel. Sürgetett minket az idő, jött is a rosszabb idő, meg hát szűkösen laktunk, mi is, meg az idősek is. Az alapot 1967. augusztus 20-án raktuk le, Mikulásra már benne laktunk az új házban.
** Előre összegyűjtögettünk mindent, és amikor itt volt minden, akkor kezdtünk neki. Össze kellett csak rakni. Mindennel foglalkoztunk akkoriban, de a nagy szamócaföldünkből és a disznók neveléséből építettük föl, annak a bevételéből. Uram eljárt másokhoz is házakat építeni kalákába, azok meg jöttek vissza segíteni. Jobb volt az, mint most. Senki nem az óráját nézte, nem az órabért kérte, hanem segítettünk egymáson, lelkiismeretesen. Átlagban 6-8 személy dolgozott egyszerre a házon, ellátást mi adtunk.
*** Amikor az alapot csináltuk, akkor legalább húszan voltunk. Beton alap van, bitumen szigetelést raktunk rá, hordós is meg papír is van rajta. A kátrányt megmelegítettük, ráöntöttük a betonra, arra terítettük a papírt. Akkor ez igen modern dolog volt, de ma már elavult. Betonkoszorúnk nincs. Nem is volt akkoriban még divat, meg időnk se volt rá. Fölraktuk a falat, raktuk is rá a faanyagot. Szinte a szerkezet egy hét alatt kész lett.

* A hátra nyúló része az épületnek mikor épült hozzá? Milyen ütemben tudtatok továbbhaladni a beköltözés után?
** Az idősek beköltöztek az egyik nagyszobába, amint kész lett a ház, a másikban laktunk mi. Eltelt már három év, amikor lebontottuk a régi megmaradt kamrát. Előbb azt kellett lebontani, hogy meg tudjuk építeni az új ház többi részét. Abban alakítottunk ki egy főzőfülkét, kiskonyhát és kis előteret, még hátrébb pedig a nagy szín meg a pince lett. Közben majdnem összedőlt a régi kiskonyha is, így azt is el kellett takarítani. Sőt minden régi ólat is le kellett bonatni, addigra minden megadta magát.
*** Aztán a melléképületek épültek sorjában. A disznóólak szaporodtak, ahogy nőttek a disznók. Először csak a hátsó ólakat csináltam. Nagyon örültem neki, négy rekeszes ól volt, gondoltam, ennyi nekünk elég lesz, ha ez mindig teli lesz, akkor nem lesz gond. Egy tyúkól meg három disznóól, az minket eltart. De aztán elkezdett szaporodni a mi kedvünk is, aztán meg az állat is. Abban az időbe mindenki disznót tartott, azért jól fizettek. Ahogy leadtuk a hízókat, már az árát be is váltottuk eszközökre, építési anyagra. Minden ólat, kamrát, ami most az udvarban van, akkoriban építettünk. Most meg szinte mind üres, már düledeznek.
** Volt, hogy 100 hízónk volt, 15 anyadisznóval, a nyolcvanas években. Éjjel-nappal dolgoztunk, de abból fel tudtuk építeni a három gyereknek a házát a faluban.

* Közben a földek sorsa hogyan alakult? Az állattartás lett az első helyen, vagy a földművelés is jelentős maradt?
** Amikor én maradtam itt a tanyán, Apámék szétosztották a földet, akkor nekem jutott 1344 szögöl, egyforma arányban jutott minden testvérnek. Utána az egyik testvérem részét megvettük. Majd aki a családból el akarta adni a környező földeket, azt mind megvettük. Neveltük az állatokat,mellete a földeket is csináltuk. Messzebb is voltak földjeink, de azokat nekiadtuk a gyerekeknek, azokat már nem tudtuk művelni. Itt a ház körüli földekre gyalog kimegyünk, ha bánt a meleg bejövünk a tanyába. A ház körüli veteményes a teljes nagy családot ellátja. Van benne baba, tök, krumpli, répa, saláta, zöldség, mindig vetek karalábét, karfiolt, mindent ami kell. A szőlőket elkezdtük kiszedni, már nem bírjuk se fizikailag, se anyagilag. De most a szántóval se vagyok megelégedve, az árpa egy része ki se jött a földből, a másodvetés se. Az állatok is jól megfogyatkoztak, egy szem disznónk van, meg a baromfik a kutyákon meg a macskákon felül. Most már így vagyunk.

* A téesz megjelenése akkoriban mennyire törte meg az addig növekvő gazdaságotokat? Előről kellett azt újra felépíteni, kezdeni, vagy tudtátok nagyjából folytatni?
*** A tanyához kimértek 1400 ölet, az volt a háztáji, azzal gazdálkodhattunk mi. Művelhettünk a földjeinket, de a szántóink a téesz nevére kerültek. A szőlőket nem vették el, de a szántókat betagosították. A terményünkből tíz százalékot kellett beadni, és azt nagyon keményen behajtották.
** Itt annyi volt a szerencsénk, hogy akkor már Apám szétosztotta a földeket, így sok kicsi darabban volt a föld, mindenki művelhette a sajátját. A nagyobb probléma azokon a részeken volt, ahol nagy földek voltak egy kézben, és jó minőségűek voltak a földek. Azoktól a tanyásoktól sokat elvettek, azok a gazdaságok akkor teljesen megtörtek.

* Most mennyi föld tartozik a tanyához?
*** 3,6 hektár van most, 1,5 hektár szőlő, egy kis szántó, meg a veteményes. A szántón rozs és tavaszi árpa van. Most már nehéz művelni, az erőnk és az egészségünk is egyre kevesebb. Meg a mezőgazdaság se a legjobb helyzetben van, a felvásárlóknak nagyon ki vagyunk szolgáltatva, mindennek az ára nagyon nyomott. Egykor ezekből a földekből csodaszépen meg lehetett élni. Ma már szinte csak ráfizetés.

* Küzdelmes és kemény volt a tanyasi élet, és most is annak látom. Ti is egész életetekben a földjeiteken dolgoztatok és az állataitokat neveltétek, nehéz és állandó munkával. Sosem gondoltatok arra, hogy abbahagyjátok, elköltöztök?
*** Gyerekem, én ezt a csendes életet nem cserélném el semmiért. Keményen kellett és kell dolgozni, de a magunk urai vagyunk.
** Itt szabad az ember, úgy és akkor dolgoztunk, ahogy mink akartunk. Időhöz nem kötött minket senki - a téesz idejét leszámítva. A kis kertünkben megtermeltünk mindent, ami kellhet, a húst adták az állatok. Mindig is beosztottuk, amink volt. Nem tudnám elképzelni máshogy az életet. Én is átléptem a 75-öt, az Uram már a 80-at, de most így öreg fejjel se mennénk sehova, a faluba se.
*** A fiatalság túlságosan fel van szabadulva, megszűnt a katonaság, fegyelem nincs. Mindenhol zsivaj, összevisszaság, már ez a falu is olyan hangos. Nagyon jó nekünk itt.

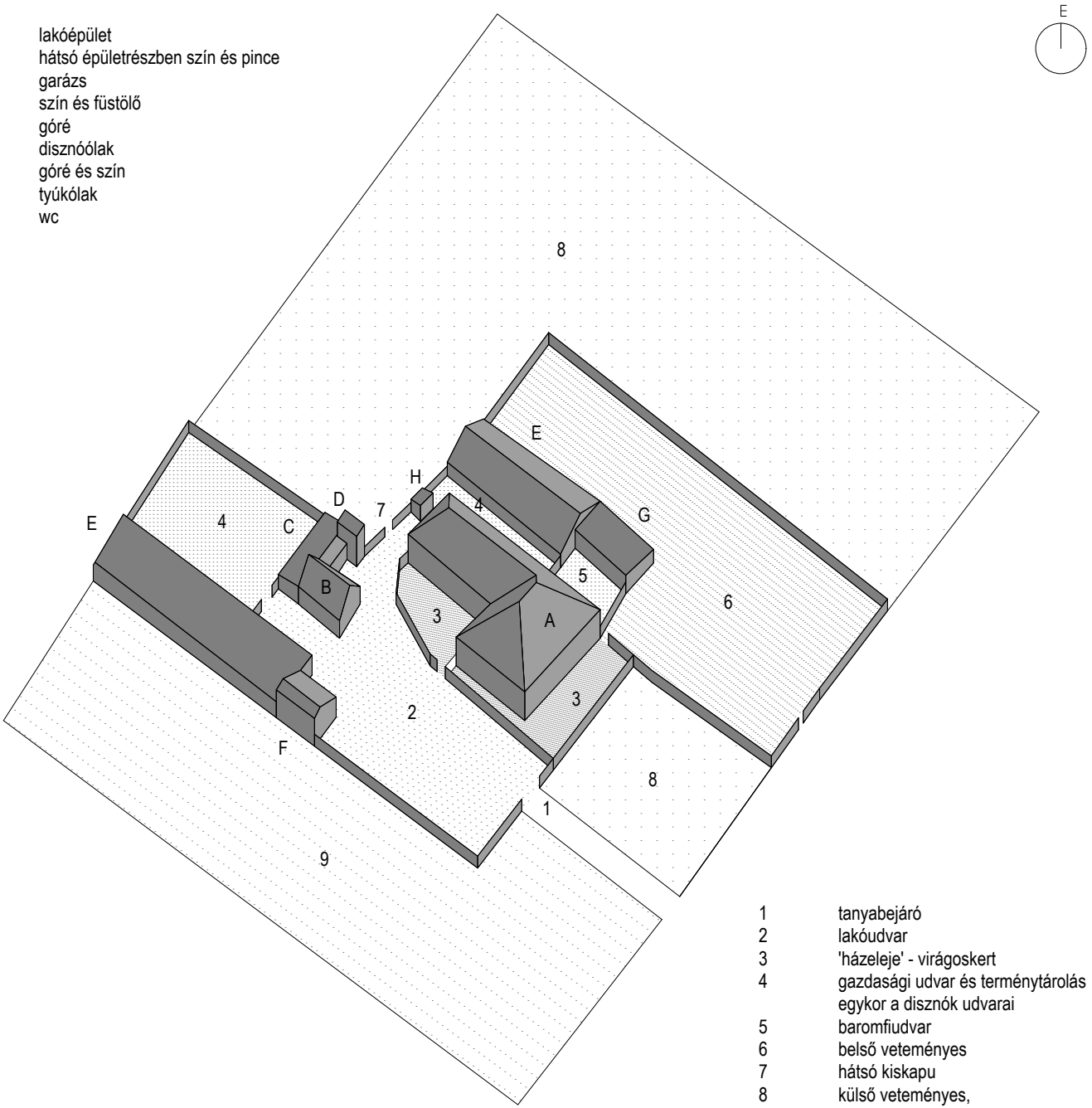

A lakóépület
hátsó épületrészben szín és pince
B garázs
C szín és füstölő
D góré
E disznóólak
F góré és szín
G tyúkólak
H wc

5 25

1 tanyabejáró
2 lakóudvar
3 'házeleje' - virágoskert
4 gazdasági udvar és terménytárolás
egykor a disznók udvarai
5 baromfiudvar
6 belső veteményes
7 hátsó kiskapu
8 külső veteményes,
gyümölcsfák, kukorica, tök, bab
9 szántó - kukorica

NEGYEDIK GENERÁCIÓ

A kövesútról lefordulva nem túl hosszú bekötőút vezet a tanyához. A tanya pont olyan távolságban a főúttól, hogy a hang és a látvány ne legyen zavaró, de még esős időben is könnyen és gyorsan elérhető. Előtte nagy gyep egy kis tóval, egyik oldalán gabonaföld, piroslik a pipacstól. A másik oldalán szőlő. A lakóház nem is látszik, minden oldalról fák övezik.

A nagykapu nyitva, az udvar közepén állunk meg. A gyerekek a gazdasági udvarban, szaladnak közelebb az autó hangjára. Az én kisfiamat azonnal invitálják a birkák és a mezőgazdasági gépek köze. - Gyere, megmutatunk mindent.

** Mi vagyunk a negyedik generáció a családban, aki ezen a tanyán él. Nem volt közben szakadás, felépítése óta az uram családja lakja. Eredetileg Kunszentmiklósról települtek ide, ha jól tudom. 1909-ben épült a tanya vályogtéglából, a lakóépület a mostani méretének körülbelül a fele volt, egy szoba-konyha, és az eleje is nyitott gangos volt. 1967-69-ben újították fel az épületet, mikor a párom szülei összeházasodtak, és úgy döntöttek, hogy itt szeretnének maradni. Így alakítottak ki a házban két lakrészt, gyakorlatilag megduplázva a helyiségeket. A meglévő szobából kialakítottak két szobát, egy kicsit és egy nagyobbat. Így jelenleg van benne négy szoba, kettő konyha, két fürdőszoba, spájz, közben beépült a gang is, ahol az egybenyitott előtér van. Tehát eredetileg két lakórészként működött, amit mi most már egyedül használunk. A mama régi konyháját kicsit átalakítottuk, abban van a kis kézműves műhelyem. A régi kisszobát most gardrobe-nak használjuk, de a többi funkciót megtartottuk.

A melléképületek a lakóházzal szépen körbezárják az udvart, elválasztják a lakó-, és a gazdasági udvart egymástól.

** Ez a lakóházra merőleges melléképület eredeti, abban volt az istálló, kamrák, tárolók, borospince. Most is használjuk az egész épületet. Az udvar közepén pedig régen állt egy kis házikó, abban lakott a dédpapa lánytestvére. Van is egy régi festményünk az eredeti tanyáról. - beszalad a házba, és kihozza a féltve őrzött képet a régi tanyáról. - A gépszín, garázs és az ólak épülete később épült, de már az is legalább 50 éves. Hátul van egy disznóól, azt körülbelül 7 éve újítottuk fel. Volt pályázati lehetőség, amivel éltünk is. Körülbelül 40-50 éve épülhetett, beton alapon B30-as téglából. Falakig visszabontottuk, kapott új tetőt és fedést, levakoltuk, új ajtókat építettünk be, és körbe az acélszerkezet is új. Aljzatbeton is lett az ólakban.
* Minden épületet használtok? Nincs olyan, ami kiüresedett, vagy már haszontalan?
** Mindent használunk, nincs üres építmény vagy helyiség.

* Nem szerettetek volna a faluba költözni? Miért laktok inkább itt kinn?
** Van a faluban házunk, volna lehetőségünk rá, hogy ott lakjunk, de azt mondta az uram, hogy ő nem bírna benn lakni. Ő sosem lakott a faluban. Én pedig a szomszéd városból származom. Eleinte nekem ez szokatlan volt, hogy itt olyan nagy a csend, még féltem is. De most már úgy vagyok vele, hogy a gyerekeim szempontjából ez a legbiztonságosabb és legegészségesebb hely.

Körben művelt táj és szabadon hagyott gyep. Az udvarból kinézve messzire ellátni.

** A tanya bejáratával szemben volt a Szikes-tó egykor, ott gyűjtötték a mosószódát. Az a rész is ide tartozik, már csak egy picurka tó van benne. Ott szoktak a gyerekek pecázni. Egy részét kaszálónak kiadjuk bérbe.
* Hogyan működik a ház, mennyire áll rendelkezésre közmű, gondolkodtok-e felújításban, fejlesztésben?
** A közművek közül csak vezetékes áram van. Melegvizet villanybojlerrel állítunk elő, fával fűtjük a cserépkályhákat, internet van. Terítéken van nálunk az energetikai felújítás, pályázás napkollektorra, szennyvíztisztítóra, de még nem vágtunk bele. Talán a tető van már olyan állapotban, amit cserélni kellene. De nagyobb átalakítást nem tervezünk.

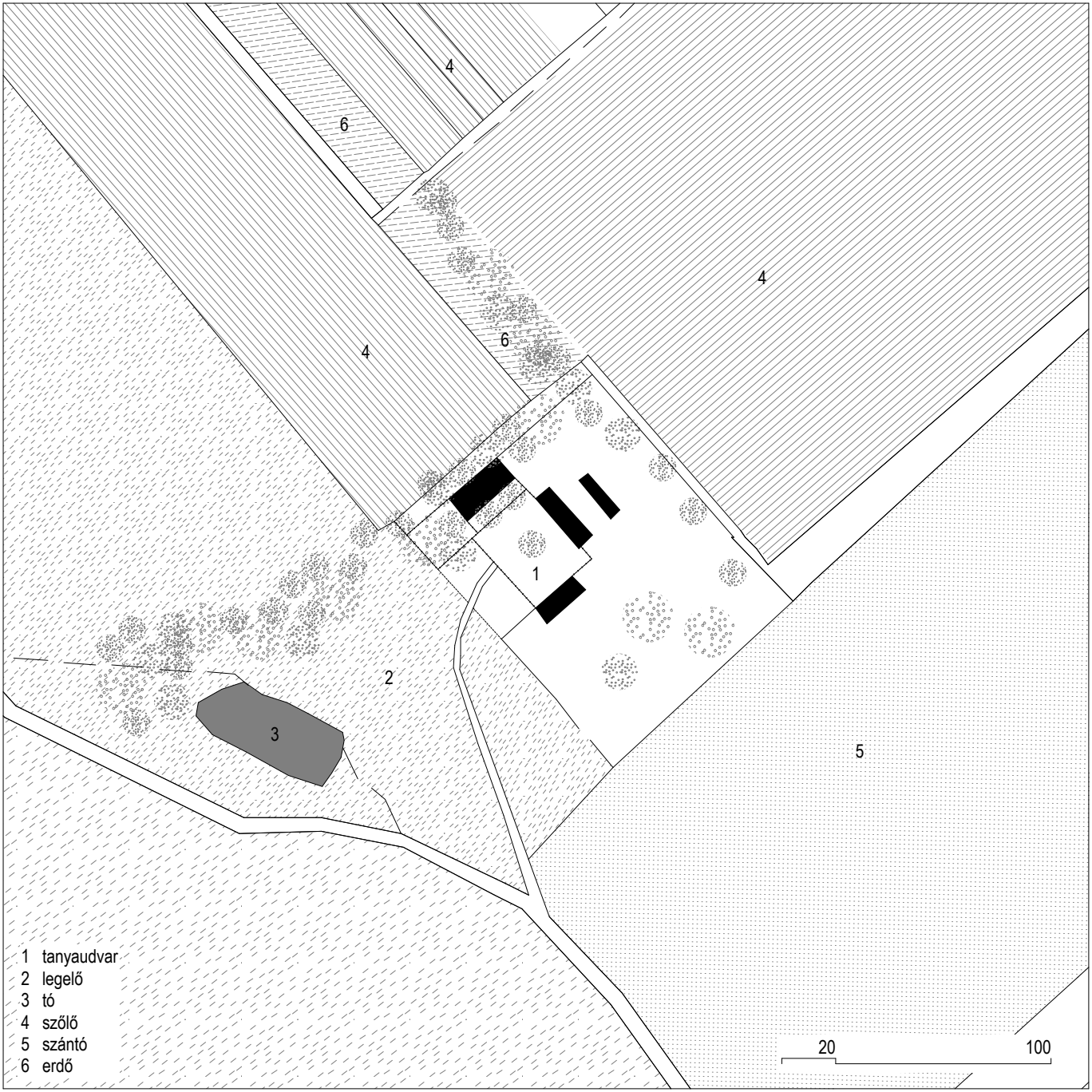
4
6
4
6
4
1
2
3
5
1 tanyaudvar
2 legelő
3 tó
4 szőlő
5 szántó
6 erdő
20
100

* Itt éltek, és itt dolgoztok. A gazdaság hogyan épül fel?
** Életvitel szerűen itt lakunk. Van szőlőnk, szántónk, legelő. A szántón van kukorica, kritikálé, hereföld. Nagyjából 40 hektár mindent összevetve. Jószágaink is vannak, bár nem olyan sok. A hobbi szinttől egy kicsit több, de már koránt sem annyi, mint az régen jellemző volt. Disznók, birkák és tyúkok. Inkább már a földművelés a számottevő, az állatok csak vannak, hozzátartoznak a tanyához. És persze mindketten dolgozunk is mellette, végezzük a saját munkánkat.Sok lábon próbálunk élni, ma már csak így lehet. A mezőgazdaságból nem lehetne megélni, főleg ekkorából nem. Ez a méret, ez az állatmennyiség az, amit munka mellett át lehet látni, el lehet vinni. Szinte minden gépünk van, a párom minden munkát meg tud csinálni saját gépekkel. Régen persze, még a nagyszülők, vagy akár a dédszülők idejében jóval nagyobb volt az állattartás itt. Volt sok tehenük, lovuk, a környéken legeltettek. Még az uram nagymamája is járt piacolni, saját tejből készítette a sajtot, a túrót.

* A munkákat hogyan osztjátok fel? A gyerekek be tudnak, be akarnak, vagy be kell segíteniük?
** Nálunk nincs olyan, hogy ez az én dolgom, ez meg a tiéd. Mindenki csinálja, amit csinálni kell. A gyerekek most érték el azt a kort, hogy érdekli őket a tanya, a tanya körüli munkák. Egyre több mindenbe tudjuk bevonni őket. Például ők engedik ki a birkákat, ők adna enni az anyadisznónak. A földeken jellemzően a párom dolgozik, az itthoni teendőket inkább én látom el. De a vállalkozásom erősen idényjellegű, és amikor ballagási-esküvői szezon van, akkor még a párom segítségét is kell kérnem a háztartásban is. Összedolgozunk.

* Fiatal családként hogyan látod, az előnye vagy a hátránya több a tanyán élésnek?
** Nagy előnye ennek a tanyának, hogy közel van a kövesúthoz, és a faluhoz sincs messze. Nem kell kilométereket elhagyott földes úton menni. Öt perc alatt autóval már a faluközpontban, az iskolánál tudunk lenni. És emellett még nagy szerencsénk, hogy az édesanyám a faluban lakik, és ha napközben több program, különóra vagy zeneóra, foglalkozás, bármilyen teendő van délután, akkor nem jövünk ki a tanyára, hanem nála vagyunk, és onnan indulunk a következő alkalomra. Így a napi többszöri ingázást meg tudjuk úszni, reggel megyünk, este jövünk a gyerekekkel. Így működünk normál élethelyzetben, nem olyanban, mint az elmúlt pár hónap volt.
* Jó hogy megemlíted. Nem egyszerű pár hónapon vagyunk túl. Hogyan éltetek ebben az újfajta, szokatlan élethelyzetben? Hogyan éltétek meg a karaténtt itt a tanyán? A mezőgazdaság, az állattartás nem állt, nem állhatott meg.
** Nagy előnye volt a tanyának. Sőt, belekóstoltunk egy még nyugodtabb életbe. Kicsit visszahozott egy rég elmúlt időt, amikor a család otthon, a tanyáján végezte a dolgát. A tanítás, az itthoni iskola kicsit fárasztó volt, de nyugodtak voltuk. Abban biztos vagyok, hogy sokkal szerencsésebben és kiegyensúlyozottabban tudtuk megélni ezt az időszakot, mintha egy nagyvárosban, lakásban lettünk volna a gyerekekkel bezárva. Mi itt nem voltunk bezárva. Majdhogynem szabadabbak voltunk így.

* Mennyire vagytok önellátóak? Veteményest tartotok fenn, az állatokat saját felhasználásra tartjátok?
** Sajnos veteményesre idő nem igazán jut. Minek a veteményes, ha fölveszi a gaz, ha a sok munka mellett nincs rá idő. Mindenkinek be kell látni a saját határait, arra már nem jut energia. Egy nagyon kicsi kertecske van a gyerekek kedvéért. De a zöldségeket, gyümölcsöket nagyrészt vesszük. Disznót, birkát, tyúkot szoktunk vágni, tojásunk van. Úgyhogy tudnánk önellátóak lenni, de csak félig-meddig vagyunk azok jelenleg.
* Nem gondolkodtok azon, hogy a közeli vagy a távoli jövőben itt hagyjátok a tanyát?
** Nem. Pedig volna rá lehetőségünk. Az idős korunkat is el tudjuk itt képzelni.

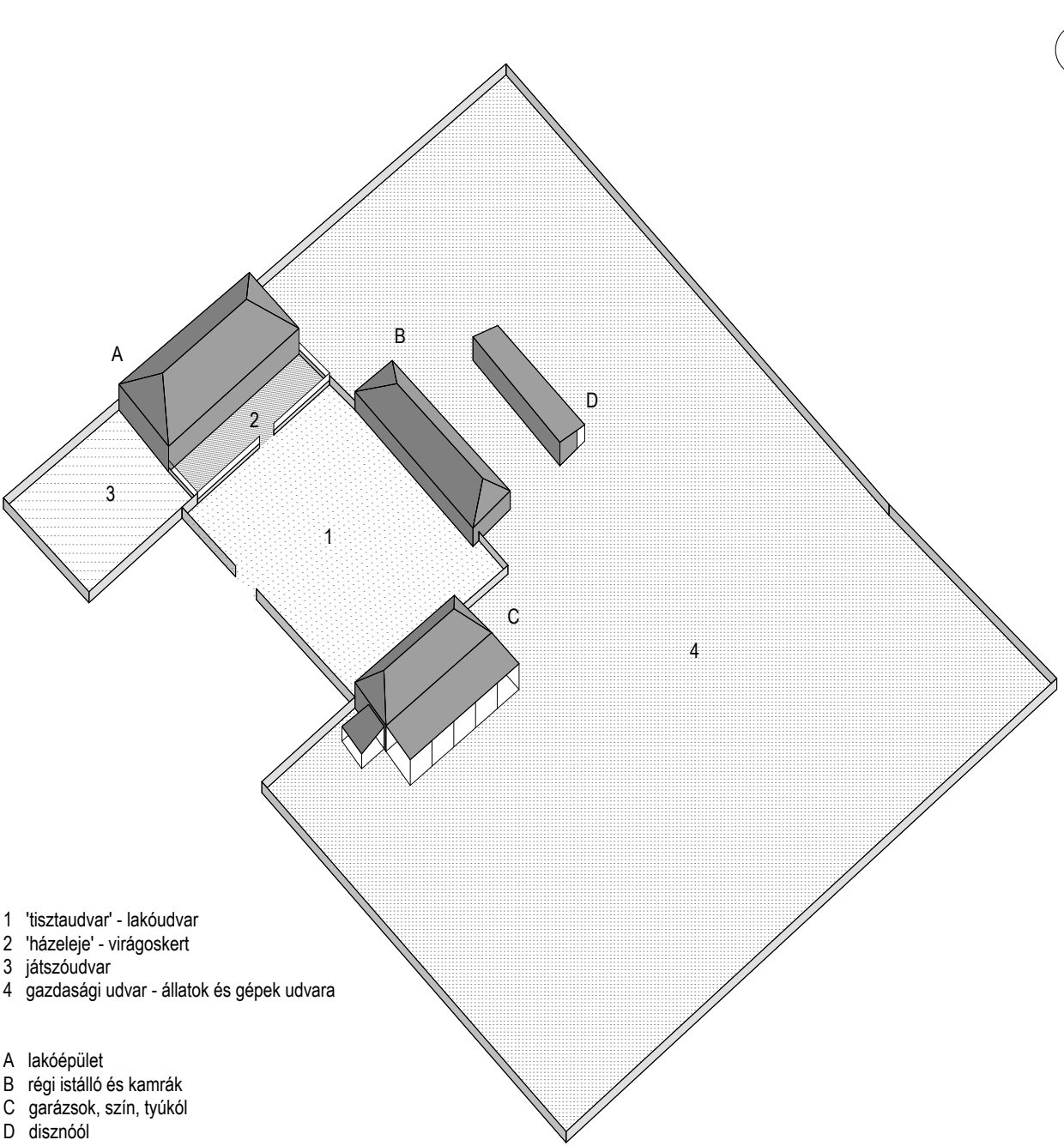

1 'tisztaudvar' - lakóudvar
2 'házeleje' - virágoskert
3 játszóudvar
4 gazdasági udvar - állatok és gépek udvara

A lakóépület
B régi istálló és kamrák
C garázsok, szín, tyúkól
D disznóól

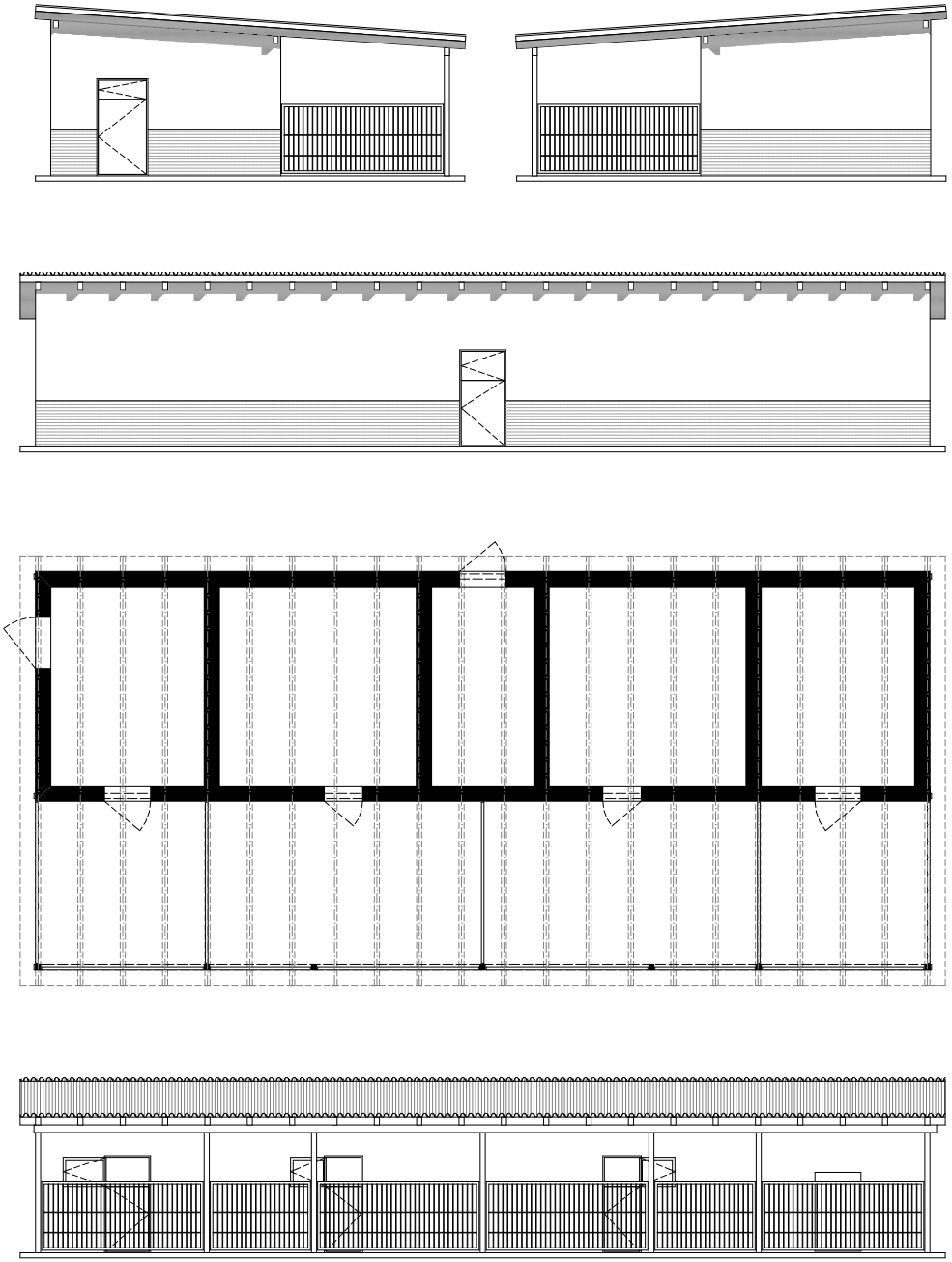

Felújított disznóól felmérési rajzai

1 5

EPERFÁK ALATT APRÓ TANYA

Az alábbi beszélgetés szövegezésében az ízesség és a hangulat megkívánta, hogy az elhangzó tájszólás szó szerint idéződjön.

Édesanyám udvarán nézem a virágoskertet, hallom közeledni a soron az öreg Wartburgot. Kiszaladok az útra, de várnom kell. A Wartburg megáll az előbbi tanyánál, zöldségeket vesz ki Pista bácsi a csomagtartóból. Beinvitálják a szomszéd tanyába az idősek. Én addig megnézem a fakadó szőlőt... Zörög újból a kocsi, én integetek.

*Szép jó reggelt, papa. (nem vérszerinti nagyszülőm, a faluban ez egy megszokott megszólítás idős rokonok felé) Lenne egy kis ideje beszélgetni a tanyáról?
** Hogyné, gyerököm.
*Hogy szolgál az egészsége?
** Legényössen, legényössen.

*Mesélne nekem egy kicsit a tanyájuk történetéről?
** No, az úgy kezdődött annakidejin, hogy a Nagypál tanyán laktunk amott lenn a világvégin. Osztán 55-ben esküdtünk, '56-ba mög mögvöttem ezt a tanyát, forradalomkó. Akkó nem akarták fővönni az árát. De oszt csak fővötték, úgy e köllött anni disznót, gabonát. Mindönt e köllött anni, hogy a 17000 forin möglögyön. Abba az időbe más péz vót, mint most. Mondom, maj csak összehajtok annyit a tanyán, hogy mögéjjünk belűle. Úgy is vót. Nagyon nehezen mönt na aká hogy számojja az embörfia.
* A ház akkor már állt a tanyaudvarban?
** Égy része. Hozzá köllött tódani, mer csak akkora helység vót a konyhába, hogy a spórhet befért mög az asztal mög égy ágy. Akkó osztán mögnagyobbítottuk a másik évbe mán. Akkor spájzot is töttem a végibe. Azt mög úgy csinátam mög, hogy a harminckettes vályog nagyon szélös vót, oszt futóválygot raktam a szélin. Lött így égy félvályog szélös póc. Odapakótuk a befőttet, kenyírnek vót fölötte póc, oda kötöttem fő a könyeret. Nem vót szélösebb a spájz mint égy asztal, de jó vót az. Szögényös élet vót.
* Az eredeti ház vert falú volt, vagy már az is vályogtégla?
** Az vert fal. Amit én építöttem hozzá, az lött a vályogtégla. A tetejin nád vót, de osztán az nagyon tönkremönt, akkor töttük rá a hullámpalát.

* A gyerekek ebbe a tanyába születtek? Meddig laktak velük kinn?
** Mind a kettő ott lött mög, de osztán, hogy iskolába köllött járni, messzi vót a Kápolna-dűlő, a falu mög még messzebb. Mit adott Isten, ehatároztuk, hogy vögyünk égy házat a faluba. A gyerökök legalább majd onna mönnek az iskolába. Hát úgy is vót, '62 körű bekőtöztünk. Csak biciklink vót nekünk is. Amikó gyüttünk ki, akkó hoztuk üket biciklive ide ki, a tanyára, mindön nap.

*A tanyán főként állatokat tartottak, vagy a földek művelése volt a jelentősebb?
** Szőlők vótak itten, 1400 szögöl vót a főd a tanyához. Vótak teheneink. Nem vót melléképület, de építöttünk azt is, istállót a marháknak. Hihetetlen sokat köllött dógozni. De legelő itten nem vót, kiadtam nyáron üket, amikó fejősek vótak, télire mög visszahoztam ide. Szálas takarmányon mög kiteleltettem. Mondom ez oszt nem üzlet. Nem soká el is adtam üket. Igásnak sé használtuk, mer szántó mög nem vót. A kis gyümőcsöst mög kézze fordítottam fő. Osztán azt is beszőlőztük. Lovunk sosé vót, disznók vótak még.

* Áram, víz nem volt a házban és most sincs?
** Nincs, nem is vót. Mire bemöntünk a faluba, jóval utána hozták az áramot errefele, de má nem köttettem be. Gondótam minek, itt kinn nem lakok, minek kötessem lé a villanyt fölöslegként. Akkó még vizes évek vótak, nem köllött locsóni sé, mint most. Most mán az udvarhoz van vezetve áram, hogy locsóni löhessön.

* Miután beköltöztek a faluba, a ház teljesen lakatlan lett? Hogyan használták utána?
** Mindön nap gyüttünk ki biciklikkel dógozni. De osztán odaadtuk égy új házas ismerősnek, had lakjanak valahun. Gondótuk jó ötlet az. De égysző gyütt égy nagy eső, mikó kinn dógoztunk, még a házba sé tudtunk beszaladni elülle. Kinn álltunk az ereszaljába. Akkó elhatároztam, ha űk elmönnek, ebbe a tanyába nem fog lakni más.

* A melléképületek helye még látszik az udvarban. Azok maguktól dőltek össze, vagy lebontották, amikor már nem volt rá szükség?
** Vót disznóól, mög istálló. Itt tartottuk kinn sokáig a disznókat, mer benn a faluba nem vót ól az elejibe. De itt égymagukba olyan nagy legényök vótak, hogy a vályogfalat több helyütt áttörték, átmöntek az istállóba. Szétdúrták. A teheneket eladtuk, nekünk nem vót hasznos. Így égy idő után nem vót kinn állat, nem köllött az ól sé.

* Azóta a földek művelésével foglalkoznak a tanya környékén?
** Igen, most mán főkint a lányom. Szípen növelgettük a fődet. Elsző 26000 nagyméretű válygot vertünk ki a feleségömmel, hogy ki tudjuk fizetni az innenső fődet. Legalább az léhajlott a fizetésbű. Na az a vályogverés, az vót ám a munka. A nagyméretűbe nem löhetött égyszörre beletönni a sarat, kemény munka vót. Bétyár napokat étünk.
* Most mit termelnek a földeken?
** Van szőlő, spárga, gyümőcsös, veteményös. A vetemény benn a faluba is van, szípen elég az egész családnak, sőt, még többeknek is szoktam anni belűle. Itt a meszebbi fődbe meg új ültetést csináltunk, kékfrankos van benne. Most két éves, szípen növöget, most vezessük fő.

* A tanyaépületet most hogyan használják?
** Nincs benne sémmi. Most mán jó sok éve kigyüvünk kocsiva, abba benne van mindön. Innivaló, önnivaló. Ha gyön az eső, be tudunk űni, bármelyik fődön vagyunk is. Mög hát, amiúta nem lakik benne senki, többsző föltörték, evittek belülle mindönt, ami mozgatható vót. Annakidejin a szerszámokat nem hordtuk haza, beraktuk a házba, de még azokat is evitték. Azóta hordunk mindönt magunkkal, a házat mög nem is használjuk.

* Egész életében a mezőgazdasági munkákból, a földekből éltek.
** Én mindig. Annak idejin géphő is jártam aratni. Tizenkilenc embör kölött a géphő, én szöttem össze üket, bandagazda vótam. Jártunk a gazdag tanyásokhoz aratni. De sok mindenön átmönt az embör, csuda, hogy még van belülle valami… Mingyá betőtöm a 93-mat, de minden nap gyüvök, és dógozok itt kinn is a tanyakörű. Pár métört mögcsinálok égybe, aztán mögállok, nízelődök kicsit, osztán újra nekikezdök. Így találom fő magamat. A faluba még 3-4 malacot minden évbe fölhizlalok. Muszáj csináni, nem könnyű, de csináljuk… Gyönyörű a krumplim is.

Elmereng egy kicsit… de indulni kell a tanya felé, a földekre. Visszaballagunk a kocsihoz, papa beül, közben még meséli, hogy mik vannak a falusi veteményesben, milyen szép a saláta is.

*Jó munkát, de tessék pihenni is!

1 tanyabejáró
2 tanyaudvar
3 szőlő
4 szántó
5 erdő
20
100
E

ÚJRA - HASZNOSÍTÁS

A kövesút mellett, az egykori Kápolna-dűlői tanyasi iskolától nem messze nádfedeles, fehérre meszelt takaros tanya áll. Rendben az épületek, a kerítés, és tiszta az udvar. Az út szélén kinn a míves fatábla az eredeti családnévvel.

Várom Pista bácsit, addig körbe járom a tanyát. Hátul kis gyümölcsös és szőlő, a kerítés mellett kévékben áll a nád. Minden rendezett és fegyelmezett. A két kócos puli a fa alatt fekszik a léckerítésen belül, de hiába szólogatom őket, csak fekszenek. Megérkezik a gazda, beszaladt a falusi házba. Beinvitál a kisházba, amiben sok asztal van kékfestő terítővel, a ház végében kis konyha, amellett kis fapult. Mindenhol festmények a falon. Mint egy apró csárda. Én rögtön a kezdetekre vagyok kíváncsi, mert úgy látom, ennek a tanyának messzire nyúlik a története.

** A fő épületet a nagyszüleim építették 1907-ben, 50 cm vastag vert falból. Akkor még csak egy helyiségből állt. Édesanyámék hárman voltak testvérek, ő volt közülük a legfiatalabb, és ezt a tanyát kapta, amikor férjhez ment 1949-ben. A nagyszüleim sosem laktak itt , a faluban volt házuk. Majd a szüleim költöztek ki ide, és mi ide születtünk a három testvéremmel.

* A nagyszülők mire használták az épületet?
** Kiadták. Itt a környező földek mind Gebauer birtok volt, és a rajta álló házak is mind a családom tulajdonában voltak. A terület nagyjából 10 hektár volt. Majd a nagynéném építette itt a szomszéd tanyát, a nagybátyám pedig a következő tanyában lakott.

* Ön mióta él így együtt szorosabban ezzel a tanyával?
** A testvéreim lemondtak a javamra az egész tanyáról, így elkezdtem újítgatni. Egyre több időt töltöttem itt kinn. Nem gondoltam volna én soha, hogy itt fogok lakni, vagy használni fogom bármire. Azért is építettem a faluban a házat, hogy ott éljek.

* Hogyan kezdődött a vendéglátás?
** Amikor nyugdíjba mentem elhatároztam, hogy a művészetet és az idegenforgalmat valahogyan összehozom, és ez a tanya nagyon jó helynek bizonyult hozzá. Kihoztam ide a képeim egy részét. Hatvan évesen beiratkoztam egy idegenforgalmi iskolába, és 2015-ben útjára indítottam ezt a szállást. Mindent én csinálok, takarítok, ágyneműt húzok, főzök. Bár ellátást alapvetően nem adok, de azért meg szoktam vendégelni az ideérkezőt. Sajnos saját terményeket nem nagyon tudok adni, mert itt a sívó homokban már alig terem meg valami. De ezért tervben van, és állatok tartásán is gondolkodom még.

* Kik jönnek ide elsősorban? Van valamilyen hasonlóság a vendégkörben?
** A legtöbb vendégem Budapestről és környékéről, és Dunántúlról érkezik, mindenki korszerű, modern otthonokból, környezetből, és azt látom, hogy felüdülés nekik ez a tanya. Még nem kaptam negatív visszajelzést arra vonatkozólag, hogy milyenek az épületek, a részletek, mindenkinek tetszett, én úgy gondolom. És nekem is csak pozitív tapasztalatom van, jó emberek járnak ide, sokan többször visszajönnek.

* Az épületek száma és mérete hogyan változott az elmúlt több, mint 110 év alatt?
** A lakóépületet bővítették három helyiséggel a szüleim, így lett a most látható 20 m hosszú ház. Az udvarban állt még egy istálló ólakkal, amit már én bontottam le Édesanyám halála után. Volt egy pincehelyiség, melyet a hetvenes években épített édesapám vályogtéglából, ami ebből a kis házból nyílt, ahol most ülünk. Ezt is én bővítettem ki kétszer ilyen hosszúra 20 évvel ezelőtt a lebontott istálló vályogtégláiból. Ezt most úgy mondják azt hiszem, hogy újrahasznosítottam.

* A felújítási munkálatokról mesélne egy kicsit?
** Ha most átgondolom, nem biztos, hogy újra nekifognék a felújításnak, mert ez hatalmas és költséges munka. Teljesen a falakig visszabontattam a házat, a külső-belső vakolatot levertük. A fő épületen összesen három kicsi ablak volt, jelenleg nyolc darab van. Azokkal volt baj bőven, senki nem akarta vállalni az elkészítésüket. Rengeteg asztalost megkértem.

PASZTORSZALLAS

Végül csak vállata egy ügyes ember, előszedte a régi iparos tanuló könyveit, és abból nézte ki, hogy is vannak ezek az ablakok. Különösen nehéz feladata volt, mert a hatvanas évek tájékán a régi kis ablakokat Anyámék kicserélték nagyobbakra, ami egyáltalán nem a paraszti kultúrához tartozó megjelenésű volt. Ők akkor nagyon örültek, hogy a vásárba kaptak olyan nagy ablakot, és azonnal beépítették. Azokat én mindenképp ki akartam szedni, és visszaállítani a kis ablakokat. Csináltattam rá kívülről spalettákat, de hát borzasztó drága volt. De így valahogy hasonlít az eredetire.

* A fő épület tornácos volt eredetileg?
** Nem tornácnak mondanám. Túllógtak a falon a gerendák körülbelül 1 métert, nem voltak megtámasztva. Majd a hatvanas években Apám építette a gangot, először csak oszlopok voltak, aztán befalazták és bekerültek az ablakok. Arra is emlékszem, hogy nagyon alacsony volt a belmagasság, amibe még mestergerendák is belógtak. Azokat Apám kiszedte és felvitte a padlásra, és ácskapcsokkal hozzárögzítették a keresztirányú gerendákat. Akkor lett a fürdő helyiség is fürdőkáddal, de víz sokáig nem volt a házban. Vödörrel hordtuk és üstben melegítettük a vizet, úgy fürödtünk. A villanyt 1976 vezették be. Amikor én felújítottam az épületet két helyiségben meghagytam a látszó gerendákat, kettőben pedig elburkoltam gipszkartonnal. Az nem lett az igazi, de már nem bajlódok a leszedésével.

* A pásztorkunyhót miért építette? Mi alapján?
** Ilyennel már nem találkozhatunk, de a környéki pásztorélet igen jelentős volt. Fogtam a Malonyai könyvet, és kinéztem belőle, hogyan is nézett ki egy ilyen kunyhó. Aztán, amikor kész lett, idehívtam azt a bácsit a faluból, aki szinte egész életében pásztorkodott, hogy mi a véleménye. De ő csak annyit mondott, hogy ez nem kunyhó, hanem kastély… A fa szerkezetet én készítettem, aztán a nádazásra fogadtam embert. Hétszáz kéve nád ment rá, amit innen hoztak a rétről. Áram nincs benne, döngölt föld az alja. Két fekvőhelyet alakítottam ki benne szalmazsákkal, az Anyám régi szennyesládája pedig az asztalt helyettesíti.
Az építészettel a magam módján próbálok foglalkozni. Olyanok jönnek erre a tanyára, akiket érdekel a régi paraszti, földműves világ, amihez az épületek, az anyagok és a tanya karaktere is hozzá tartozik. Mindig is a régi dolgok vonzottak engem. Járom most is a tanyavilágot, és ha elhagyott, romos tanyát látok, akkor onnan megpróbálom megmenteni, amit tudok, gerendákat, ajtókat. Másnak ezek nem sok mindent jelentenek, de számomra nagyon értékesek. Olyan tárgyakat, gerendákat és oszlopokat építettem be ebbe a kis házba is, amiket egykoron használtak. A történet igen fontos számomra. Szegény Anyám is mielőtt meghalt, nagyon sokat mesélt a családról, a tanyáról is. Már bánom, hogy akkor nem figyeltem jobban, nem érdekelt még. Sváb származásúak voltak, ki is akarták őket telepíteni, voltak nehéz időszakaik, és rengeteg mesélnivaló.

* Jelenleg ön hol lakik?
** Kicsit bonyolult, hogy hol lakom. Én ezt a tanyát eredetileg március végétől október végéig adom ki, de az utóbbi években hamarabb kezdődött a szezon, és később zárult. Amikor vendégek vannak, akkor a benti házban lakom. De sokszor azt is kiadom, mert itt csak 4 férőhely van. És ha itt is vannak vendégek és bent is, akkor addig a testvéremnél lakom. Ősztől tavaszig pedig itt lakom kinn. Nem is merném itt hagyni magára a tanyát, meg szeretek is itt lenni. Tennivaló is mindig akad bőven.

* Mit gondol, megőrizhető a tanyavilágnak csak akár egy része is a régi megjelenésében?
** Nehéz kérdés. Sokan nem tisztelik a múltat, és a régi értékeket, a saját igényeikre, pénztárcájukhoz mérten átgondolatlanul alakítják át a tanyákat. Még amikor nem gondolkoztam én ebben a tanyában, már akkor is sokat jártam a határt. Ámultba ejtően gyönyörű tanyákat találtunk. Ezekből mára csak romok maradtak nagyrészt. Sokat megvesznek külföldiek , azok legalább megmaradnak, de sokszor nem megfelelően nyúlnak az épületekhez.

Ahogy távolodok a tanyától, az jár a fejemben, hogy mit jelent az a szó, hogy hagyományőrzés, mint jelent az, hogy átmenteni a következő generációnak az értékeket. Ki dönti vagy döntheti el, hogy mi egyáltalán az érték és mi nem az? Az életmód megváltozott, a környék is, és ez a változás állandó és gyorsuló. A hozzá kötődő épített elemek és környezet változása is elkerülhetetlen. Itt nincs műemlékvédelem, csak a tulajdonosok gondolatai és lehetőségei.

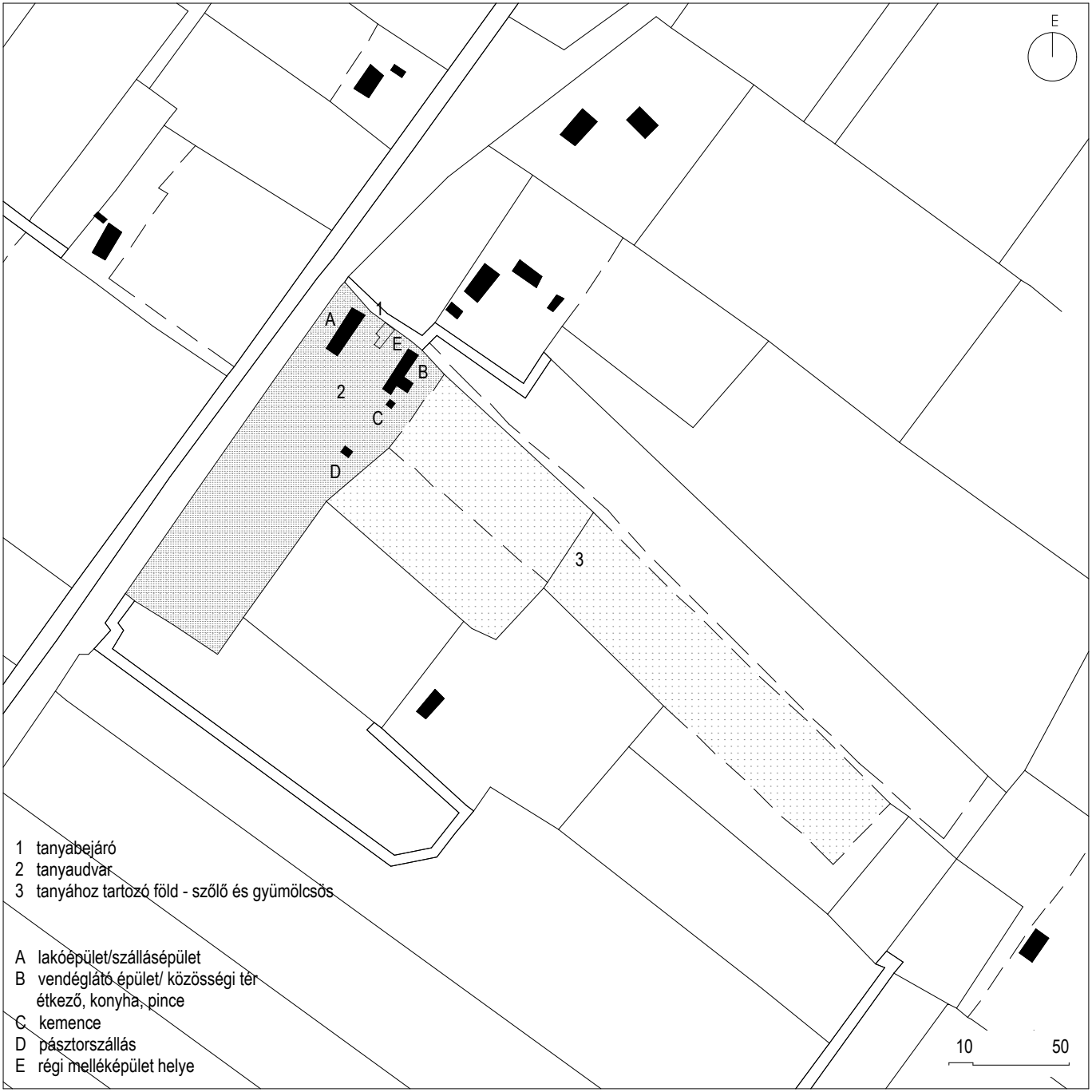
E
A
1
E
B
2
C
D
3
1 tanyabejáró
2 tanyaudvar
3 tanyához tartozó föld - szőlő és gyümölcsös
A lakóépület/szállásépület
B vendéglátó épület/ közösségi tér
étkező, konyha, pince
C kemence
D pásztorszállás
E régi melléképület helye
10
50

ELHAGYATVA NYAKVÁGÓBAN

A lemenő nap a legelőket, gyepet és szántókat harsány színűvé varázsolja, minden élénk zöld. A levegő nem mozdul, hatalmas a csend. A Kiskunkságí Nemzeti Park szélén vagyunk, Nyakvágó tanyakörzetben. A tanyaudvar nyitottan áll a dűlőútnál kicsit magasabban, a megdőlt góré és egy kétablakos bütü mutatja arcát az út felé. Középen hatalmas fák, alattuk téglából épített kút, mellette a gém, még a bádogvödör is ott lóg a kút felett. Az udvart az épületek szépen keretezik, összesen hét építmény áll, másik kettőnek pedig látszik a helye.

A góré mögötti épület dél-keleti fala már teljesen kidőlt, a bodzabokor láthatóan jól érzi magát a vályogtégla kupacon. A nyílásaiból kiindulva valószínűleg tároló és kocsibeálló lehetett, de az út felőli helyiség kiskonyhaként is szolgálhatott. Folytatja a sort egy félig összerogyott építmény, melyet a növényzet már teljesen takar. Ólak majd későbbi használatban kamrák lehettek. E sorral szemben, párhuzamosan hosszanti épület sok ablakkal és ajtóval, hátul arra merőlegesen téglapilléres tornácos lakóépület. A két főépület találkozásánál wc, kis építmény, valószínűleg a hidrofór felépítménye áll, és egy téglából épített sütögetőhely. Minden fal fehérre meszelt, a kisebb melléképítmények tetején hullámpala, a két nagyobb épületen nád van.

Közelebb megyek a két nagyobb épülethez, mert nem teljesen egyértelmű azok viszonya és funkciója. Minden ajtó és ablak zárva, az egyik ablakon felirat, miszerint a terület riasztóval védett. Kívülről kell megfejteni az épületeket...

A tornácos ház egész egyértelmű, a rövid homlokzatokról olvasható, hogy utólag építették a gangot. Ami furcsa és meglepő ezen a vidéken, hogy épített mellvédfallal határolt a téglapilléres tornác, aszimmetrikusan elhelyezett bejárattal. A pillérek látszólag is fiatalok, nem lehetnek 20-25 évnél régebbiek. A tornác két végén tetőig felmenő falak. Bebújok a bokrok közé, hogy megnézzem a bütüket közelebbről... bámulatos. A dél-kelet felé néző, kétablakos homlokzaton vakolatdíszek, oszlopfő és párkányzat. E mögött a fal mögött lehetett egykor a tisztaszoba. A padlást határoló háromszög is díszes, még a galamblyuk is körben megmunkált. Cseppet sem vall a tanyák díszítetlenségére. Egyre több kérdés kering a fejemben. Az eső megkezdte a fehér meszelést, alatta kibukkan az okkersárga festés. Ez a tanyaépület valaha okker színben pompázott.

Jobban megnézem a hosszanti épületet is. A logika szerint ennek istállónak és kamrákkal teli melléképületnek kellene lennie. De bekukkantva látom: ezek szobák, még ágy és asztal is van benne, bár felborulva, pókhálósan. A dűlőútra néz két ablak, az udvarra három ablak és három ajtó. Minden ajtó egyforma, zöldre festett deszkaajtók, lelakatolva. A ház tetején három téglakémény mered meszelés nélkül.

Az ablakok a két épületen mind egyformák; zöldre festett, díszes faragású gerébtokos ablakok, a fenti egyharmadban osztva, felül két kis szemmel. A pár évtizede történt felújítás kicsit újraértelmezte a tanyát. Kicsit kezd tisztulni a kép, de sok minden még homályba vész. Állok az udvar közepén, és körbe forgok. Mi lehet az erdeti, mi lehet új? Ekkor kocsi érkezik, megáll a tanya előtt. Lehet, hogy mégis működik a tanya távfelügyeleti rendszere...

...

A szomszéd tanyasi jött, látta, hogy autó áll ott, ahol nem szokott. Ismerős az arc...

* De rég láttalak, lassan már húsz éve... Járom a tanyákat a fényképezőgépemmel, és erre a kis csodára véletlenül bukkantam. Nem tudod, hogy kié ez a tanya, vagy kié volt? Annyira szép, gondoltam körbefotózom.
** De tudom. Német tulajdonban van most, de már sok éve nem járnak ide. Amúgy pedig a családunké volt, nagyapám unkotesvére építette a század elején.

E
G
F
H
3
B
A
2
H
C
1
D
E
A tornácos lakóház
B egykori melléképület - jelenleg lakóépület 3 lakrésszel
C egykori présház - majd tárolók és kamrák
D kocsiszín
E góré
F wc
G aggregátor házikó
H összedőlt vagy elbontott épületek helye
1 tanyabejárat
2 gyűrűskút gémmel
3 épített sütögetőhely
5
25

* Van egy kis időd így a nagy munka kellős közepén, mesélnél nekem egy kicsit erről a tanyáról?
** Viszonylag jól ismerem a régi életét is, meg az újfajta életét is. Papám unoktesvére és felesége élt itt, itt gazdálkodtak. Először az úttal párhuzamos, tornácos vertfalú lakóház épült meg, majd a hosszú melléképület. Ennek a hosszú háznak a lakóház felőli végében volt a Néninek a nyárikonyhája, mellette meg kamrák sorakoztak, meg egy istálló. A lakóház másik oldalán lévő házikóban volt a présház, hátul meg egy jó nagy pince. A pince és a wc közötti kis házikó füstölő volt. Az út felé eső épületben pedig volt a kocsiszín és egy tároló.

* Hogyan került német tulajdonba? Ők alakították ilyenné? Sok mindent változtattak az eredeti állapoton?
** A Néni és a családja interneten kezdték árulni a tanyát a férje halála után, és ott bukkantak rá. 1997-ben vette meg egy nagyon rendes német család. Az apuka háziorvos, és a három gyermekükkel jártak ide. Miután megvolt az adás-vétel, már jöttek is, és nekiláttak a munkálatoknak. Még a Néni itt lakott, de ők már újították a házat. Az idők során a nádtető eléggé tönkrement, és akkor a Néniék hullámpalát tettek rá. Az volt az első, hogy ők azt a két nagy épületről leszedték, és szép nádtetőt csináltattak rá. A hosszú melléképületből kialakítottak a három gyereknek 1-1 szobát, és egy kívülről nyíló nagy fürdőt. Nagyjából a mostani nyílások voltak, 1-2 ablakot vágattak a vályogfalakba. A pincét is szépen helyrehozták, abban 20 és 50 hektós hordók álltak eredetileg. Téglával kirakatták az alját, csodaszépre megcsinálták, de hát látod, az már beomlott. A füstölő helyére pedig kis aggregátorházat csináltak. Az udvarnak a hátsó részét felásták, csőhálózatot építettek a szennyvíznek, víznek. Pár év alatt teljesen felújították az összes épületet. Itteni emberekkel dolgoztattak, volt egy közvetítőjük, aki intézte helyben az építést. De amikor csak itt tudtak lenni, jöttek. Utánfutón hozták a szerszámaikat, gépeiket, és az egész család dolgozott a tanyán.

* A lakóház homlokzatdíszeit is ők készítették már?
** Nem, azt még a bácsiék, a német család csak kijavította és pótolta a hibás vagy hiányos díszeket. Amúgy nem fehér volt a ház, hanem okker, mint errefelé akkoriban sok tanya.

*Miután kész lett a felújítás, milyen sűrűn jártak ide? Vagy ki tartotta rendben addig a tanyát, ameddig ők nem voltak itt?
** Minden évszakban voltak itt körülbelül két hetet. Mi voltunk a legközelebbi tanya, amit laktak is, meg hát családi kötődésünk is volt, így mi vártuk ide őket, rendeztük az udvart, takarítottunk. Például Karácsonykor feldíszített fával vártuk őket minden évben. Nagyon jópofa család volt, nagyon szerettük őket. Jóidőben lovaskocsival jártuk velük a környéket, a földeket, a pusztát.

* Meséltek arról nektek, hogy miért jöttek ide? Miért tartották fenn ezt a tanyát ilyen távolságból is? Az tény, hogy csodaszép helyen van, maga a tanya is idilli, de Németországtól igen messze van.
** A német ingatlanáraknak a töredékébe kerül egy ilyen tanya, és pihenésre, nyugalomban lenni ennél nincs is jobb. Itt fekszik Orgovány hátarútja mellett, a Nemzeti Park szélén, mindentől távol. Az ő elmondásuk szerint nekik ez többet ért, mint bármilyen tengerpart.

* Olyan szépnek hangzott a történet, de valahogy a tanya most mégis más arcát mutatja, magára hagyva, pusztulásnak indulva áll itt.
** A német család már több, mint 15 éve nem jár ide. Annak, hogy ez a terület ilyen csendes, hátránya is van. Teljesen elnéptelenedett ez a rész, majdnem minden tanyát itthagytak. Ez pedig kezdvez a betöréseknek. Sajnos nagyon sokszor feltörték ezt a tanyát, sok mindent tönkre tettek itt. És emellett a tulajdonviszonyok pontos rendezésével is volt valami gondjuk. Belefáradtak az ügyintézésbe, és abba, hogy hiába csinálták meg szépen, mindig neki kellett állniuk valaminek, amit a vandálok tönretettek. Pedig sokszor, ha megláttuk, hogy mi történt itt, saját pénzünkön javíttatuk nekik, hogy mire megérkeznek, ne a rombolást lássák. Nagyon szoromú volt végignézni, ami itt zajlott.
A Néni, az eredeti tulajdonos pedig Budapestre költözött a gyerekeihez. A tanya körüli földek megmaradtak, egy részét mi műveljük. És mi tartjuk nagyjából rendben a portát, Édesapám kaszál, de a házakra már nem jut energai. A Néni meg már rég nem is jön, hogy ne lássa hogy romlik a tanya állapota. Azt mondja, nem bírná ezt nézni.

** De menjünk át Édesapámékhoz, itt van pár száz méterre.

tornácos lakóépület

1 5

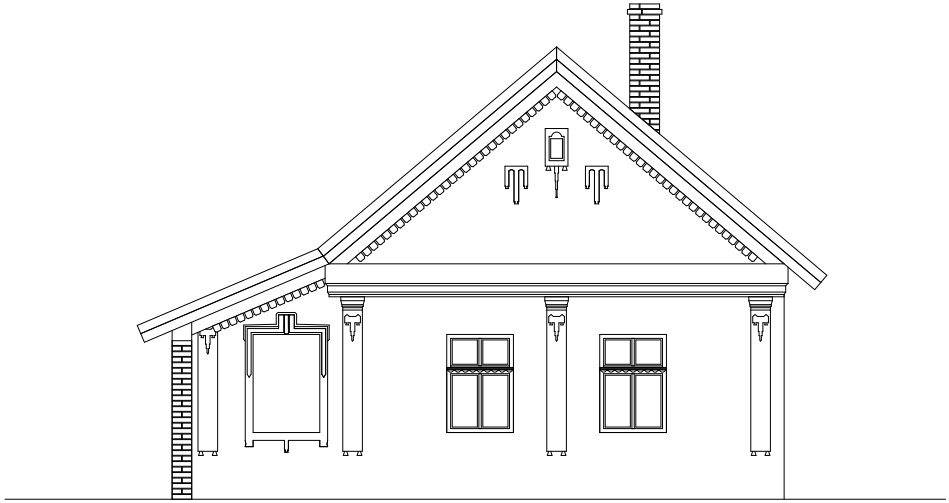

melléképületből kialakított lakórész

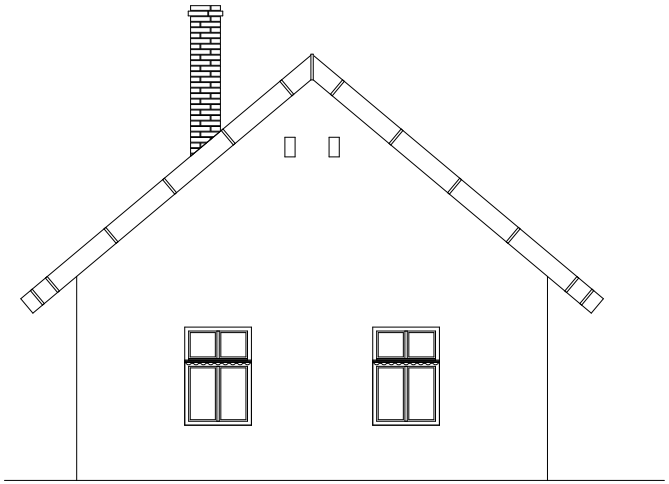

góré

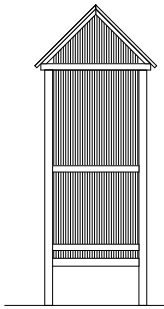

kocsiszín és kiskonyha

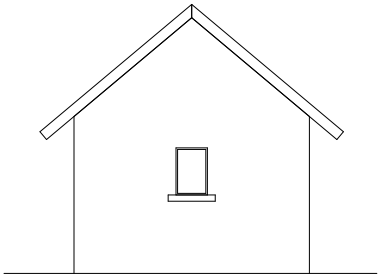

Házarcok

SZŰKÜLŐ KERET

A szülőtanyára megyünk. Nincs messze. Közben arról beszélgetünk, hogy ilyen forróságban hogyan megy a munka földeken.

* Nő létedre tudom, hogy rengeteget ülsz a mezőgazdasági gépekben, szántassz, aratsz, minden munkát megcsinálsz. Hogy megy ez?
** Felkelek 3 után (hajnalban), négykor már ülök a traktorban, így 9-10-ig tudok dolgozni. Napközben a ház körüli munkát csinálom, délután 5-kor pedig ülök újra a gépbe, és este 11-ig csinálom. Így lehet csak ebben az időben.

Befordulunk a tanyaudvarban, a kutyák már körülugrálják a kocsit. Kiszállunk, az öt kutya gyorsan végigmér, körbeszagol, hogy mégis milyen szándékkal jöttem. Még a beszélgetés kezdetén csaholnak, alig halljuk egymást. A kezdeti idegesség csillapszik, megnyugszanak, kettő leheveredik a lábunkhoz, a többi megy a dolgára. A vadász vizsla pedig szeli a kilométereket, hol az udvarban, hol a legelőn. Állunk az udvar közepén, innen minden nagyon jól látható, amiről csak szó esik.

** Anyai nagyapám hadifogoly volt a második világháborúban, és miután hazatért, itt ezen a puszta földrészleten építette fel saját kézzel ezt a tanyát. A család tulajdonában volt itt a környező több tíz hektárnyi földterület, abból kapott egy szeletet, amire építhetett, és amit művelhetett. Innen nem messze volt az én dédszüleim tanyája.
Először azt a hosszanti épületet építette, amiben aztán istálló is baromfiól lett. Látszik is, hogy szakaszosan épült, ahogy szükség és lehetőség volt rá. A gerinc sem egy magasságban fut, meg az épület szélessége is változik. A környéki vályoggödrökből verték a téglákat és hordták ide, a faanyagot is a környéken gyűjtötték, vették. Minden épületen eredetileg nádtető volt. Pár évvel később építették a kiskonyhát a kis kamrával, és az ötvenes évek közepe táján pedig a tisztaházat, vagy nagylakást. Annak a verandája csak később épült be, eredetileg középen volt egy konyha, onnan nyílt egy nagyszoba és egy kamra. Az első gyerekek még a régi házba születtek. Majd még eltelt pár év, és megépült a kocsiszín és terménytároló és tisztaház mögötti pince présházzal.

* Szép ez a teljesen hagyományos, magától fejlődő együttes. És minden szinte teljesen eredeti állapotában…
** Felújítás alatt áll az egész tanya már évek óta. De ez a folyamat valószínűleg sosem ér véget. Ezek az öreg, vályog épületek állandó törődést igényelnek, mindig javítani kell rajtuk valamit. Próbálkozunk a házak múltjához méltóan viselkedni mindenben úgy, hogy a működő, élő gazdaságot is jól szolgálja. Ez nem egyszerű feladat. A Kiskunsági Nemzeti Park területén vagyunk, ami ráadásul még Natura 2000 terület is. Rengeteg a kötöttség, amihez tartanunk kell magunkat, ez pedig sokszor ellentétben áll az anyagi helyzetünkkel és lehetőségeinkkel, valamint a gazdálkodással, a gazdálkodáshoz kötődő szempontokkal. A mezőgazdaság is állandóan változik, ahhoz is alkalmazkodnunk kell. De hát a legnagyobb probléma az, hogy nem tudunk akkora összeget ráfordítani, amennyit igényelne. A nádtetővel is sokáig küzdöttünk, de el kellett engednünk. Nem győztük. Nagyon drága az alapanyag, és ráadásul a környéken már nem is igen van jó minőségű nád, és a fenntartása is nagyon költséges. Így került rá, illetve maradt rajta a hullámpala. Pedig apai Nagyapám és Édesapám is tud rendes nádtetőt csinálni, de az alapanyag beszerzésének költségét sem tudtuk állni.

* A Nemzeti Parkban való elhelyezkedés pontosan milyen kötöttségekkel vagy lehetőségekkel jár?
** Gyönyörű itt ez a természeti táj, nyugalom és csend uralkodik, de egy gazdálkodó tanya esetében ez az elhelyezkedés és szabályozás túl sok korláttal jár. A Nemzeti Park minden előírásának és szabályának meg kell felelnünk, és mindent úgy is teszünk, hogy meg is feleljünk, jobb a békesség. Nem úgy újítjuk vagy alakítjuk a tanyát, ahogy mi bírjuk, vagy ahogy arra nekünk szükségünk lenne, mint ahogy ez a tanyák esetében természetes. Például az elmúlt években a lakóházat újítottuk, de az előírások ide csak nádat vagy piros cserepet engedtek, a nádat nem tudtuk kifizetni, piros cserepet pedig nem akartunk. Így visszatettük a régi hullámpalát rá, ami előtte rajta volt. Ezt lehetett, ezt engedték, a régit visszarakhattuk, újat viszont nem tehettünk rá. Így fel is van újítva, meg nincs is. Emellett a földhasználat is igen korlátozott. Zsugorodik a művelhető földterület. A legelő használatra minden évben újra kell pályázni, az állat fajtájától és számától függően lehet bérbe kapni területet. Következő évben pedig már nem lehet ugyanott legeltetni, csak kaszálónak használják. Ezzel együtt kell élni. Gazdálkodó emberként, vadászként én nagyon tisztelem a természetet, a vad és művelt tájat egyaránt, fontosnak tartom a védelmét is, de sok kötöttséget túlzónak érzek, és néha van, ami többet árt, mint használ.

40
200

Csak hogy egy példát mondjak; még gyerekkoromban is - pedig nem volt az olyan régen, a harmincas éveim elején járok - az udvar végében lépkedtek a gólyák, túzokok, kócsagok, rengeteg vízimadár volt, itt úszkáltak a vadkacsák. Csoda volt nézni. Aztán jött az egyre több kötöttség, amiatt is tűntek el folyamatosan itt a környéken a tanyák, így az ember, a felügyelet, a jelenlét is. Most már annyira elszaporodtak itt a rókák és sakálok, hogy semmilyen madár nem jön ide. Megeszik a tojásaikat. Így a nagy védelem igazából átfordult, amit védeni akartak eltűnik.

* Hogy működik a tanya? Hogyan használjátok? Állandóan lakik itt valaki, vagy inkább csak gazdasági tanya?
** Ez egy gazdálkodó tanya, vegyes gazdálkodással, állattartással és földműveléssel és méhészkedünk is. Van a faluban házunk, de Édesapám szinte állandóan kinn van, az állatokat nem lehet itt hagyni. Édesanyám is sokszor kijár, de ő azért a falusi házzal foglalkozik. Én itt nőttem fel a bátyámmal, innen jártunk iskolába a faluba, a teljes gyerekkorunkat itt töltöttük.

* A mi iskolás korunkba még járt a tanyákra kisbusz összeszedni az óvodás és iskolás gyerekeket, te is azzal jártál, én is. Azért az nagy segítség volt a tanyasi szülőknek. Az alsójárási és a felsőjárási tanyakörzetekbe ment egy-egy kisbusz. Sokan jártunk vele, ha jól emlékszem, mind a két buszon volt körülbelül 20-20 gyerek.
** Az is már megszűnt több, mint 15 éve. Sokkal kevesebb a tanyasi gyerek, mint akkor volt, ahol meg van, megoldják autóval. De az tényleg nagy segítség volt, nem kellett hordani reggel és délután a gyereket, hanem ment mindenki a saját dolgára.

* Ha jól látom és érzékelem, igen hagyománytisztelően próbáltok hozzáállni ehhez a tanyához. Az épületek mind meszelve vannak, nem bontotok, hanem javítotok mindent. Az előírások nélkül is megőriznétek a tanya jellegét.
** Természetesen. Így kaptuk, az a minimum, hogy felelősséggel bánunk vele. Sokat dolgozott Nagyapám azért, hogy ilyen legyen. Sehol nem használunk cementet, mindent vályoggal, vályogvakolattal javítunk. Küzdünk a meszeléssel is, mert eredetileg a tanyaépületek okkersárgára voltak festve, amit gyógynövénnyel színeztek. Kicsit olajos, csúszós tőle a felülete, így a fehér meszet az eső gyorsan lemossa róla. Sok helyen látszik is. A lábazat fekete festése is sok helyen előbukkan.

* Most hogyan áll a felújítás, min dolgoztok?
** Most annyira sok a földeken a munka, hogy kicsit leálltunk a házak rendbetételével. A lakóház után a kocsiszínt kezdtük el felújítani, de annak a munkálatai megakadtak most. Látod, azon sok helyen lepotyogott a vakolat, azt nagyon kellene pedig csinálni. Ha valahol megindul, az eső megkezdi, a szél leviszi az egészet. Próbáljuk majd berabicolni, de még arra is figyelek, hogy fém rabic legyen benne, véletlenül se műanyag. Meg hát a tetőket mindenhol javítani kell majd, az a legfontosabb. Kiadni a munkákat vállalkozónak nem nagyon bírjuk, olyan árajánlatokat kapuk, ami megfizethetetlen. Ha majd lesz rá jobban időnk, megint nekifogunk mindennek családilag.

Ezen a ponton az Édesapa is bekapcsolódik a beszélgetésbe. Eddig végezte mindennapi teendőit, mintha észre sem vette volna a beszélgetésünket. Kézzel húzta a traktor után köthető ekét, gereblyézte az udvart, hordta a vizet. Igen halk szavú, nyugodt, mosolygós gazdaember.

*** Jajj, én úgy szégyenlem, hogy így tetszik látni ezt a tanyát. Pedig csináljuk, csak nagyon lassan haladunk vele. Így a hetvenedik évében az ember már nem olyan fürge. Meg a bevételeink se úgy alakulnak az elmúlt években, ahogy arra számoltunk. Pedig már milyen szépen rendben lenne itt minden. Egykoron ez egy igen szép tanya volt ám. Okosan kitalálva, jól megépítve, úgy, hogy mindennek helye legyen.

* Mennyi földjük van most a tanyához?
*** Most már csak 8 hektár. Mi megtarthattunk ennyit, mert 1/1-es tulajdonos vagyunk. De egyre nagyobb terület kerül át a Nemzeti Parkhoz. Nekünk ebben a 8 hektárban vannak a szántók, a legelők, a háztáji, minden. Elég szűkös.

Nézek körbe, sehol egy vezeték, egy antenna vagy kábel.

* Van áram?
*** Nincs. Itt az nem olyan egyszerű. Több körben próbálkoztunk, de még mindig nem sikerült elhozni idáig. Először a 80-as években tettünk rá kísérletet. Akkoriban még erre 28 tanya volt lakott a szomszédságunkban, mindegyikbe állandóan laktak és gazdálkodtak. A kövesút melletti szőlőfeldolgozóig ment akkor az áram, de ott is nagyon gyenge volt. Amikor dolgozták fel a szőlőt, a húsüzemben csak pislákolt még a lámpa is, a közeli tanyákon meg nem is volt olyankor áram. Jött egy mérnökember miután én azért beadtam a kérelmemet, és megnézte mit lehetne itt csinálni. Azt mondta, hogy a feldolgozótól nem tudjuk tovább húzatni a vezetéket, új trafót kell kiépíteni és több kilométer vezetékkel onnan húzni. Kétmillió-kétszázezer forintba került volna a kiépítés. A nyolcvanas években az egy parasztembernek elképzelhetetlen összeg volt. A többi tanyasi ki is hátrált a dologból, egyedül maradtam. De egyedül én meg nem számítottam. Aztán lett volna egy másik lehetőség is. A majornál volt nagyfeszültség, onnan lehetett volna lekötni, de azt meg át kellett volna vezetni a Nemzeti Parkon. Ott légkábelt nem lehet húzni, megkérvényeztük a földkábelt, de azt se engedték. Így maradtunk áram nélkül. Akkor nekiálltunk a faluban építkezni.
** Öt éve újra neki próbáltunk futni, hogy legyen áram, de most már 40 millió forintba kerülne a kiépítés. És mivel a kisvasút nem megszűnt, csak felfüggesztették a működését, attól is 5 métert el kellene tartani a vezetékkel, de akkor már megint a Park területén lenne a kábel. A napelemes rendszer kiépítésre pedig pályázni akartunk, de arra nem voltunk jogosultak, mert hogy a vezetékes áram kiépítésének lehetősége adott lenne.

* Hogyan lehet így a gazdaságot működtetni?
** Van egy kicsi generátor, az elég az állatok ellátásához. Benn a házban, meg az ólaknál, istállóknál kis napelemes lámpák vannak. Napközben feltöltődik, aztán világít, ameddig világít.
*** Akkor volt nagyobb gond, amikor a gyerekeknek tanulni kellett. Aztán gondoltam mégsem petróleumlámpánál tanuljanak szerencsétlenek.
** Megtanultuk mi az iskolába, amit kellett…
*** Lányunk is, fiunk is elment továbbtanulni, akkor már albérletet váltottunk nekik, hogy mégis jobb körülmények között legyenek, tudjanak rendesen tanulni. A lányunknak agrár végzettsége lett, a fiunk meg gépészmérnök.

* A falusi ház már akkor megvolt. Nem lett volna jobb onnan általános iskolába járni nekik?
** Mi nem akartunk. Itt volt jobb kinn. Meg hát szakadt volna szét a család? Apunak itt kellette lenni az állatok mellett, és a segítség is elkelt neki.

* Messzire mentek a gyerekek, de visszajöttek…
*** A lányunk 4 évet dolgozott egy németországi gazdaságban, de hazajött. Most a saját gazdaságunkat csinálja, dolgozik a földeken a gépekkel, kézzel, intézi a papírügyeket. Benne van a Fiatal Gazda programban is. A fiunk egy közeli településen mérnök egy cégénél, de ő a tanya gépésze. Javítja, karbantartja a gépeket, ha kell, alkatrészeket esztergál. Igen büszke vagyok rájuk.

Elröppen a fejem felett két fecske.

* Látom fecske legalább van, ha már áram nincs is…
*** Az szerencsére van, nem is kevés.
** Gólyából van nagyon kevés. Kaszáláskor a traktor körül 100-120-at is lehetett számolni még öt éve is, most néha röpdös 4-5.
*** Szerencsétlenek éhen döglenek. Sáskán, gyíkon kívül már semmi sincs. Pedig valamikor télen, és tavasszal hó olvadás után 50 méterre volt a víz a tanyától. Olyan békazene volt esténként, hogy majd meglehetett süketülni. Jajj de szerettem.

* Ez a terület igen lápos, vizes rész volt, ami megnehezítette a közlekedést, sokszor a földek művelését is, de az állatvilág attól volt gazdag. Itt a túl sok vízzel küzdöttek egykor. A falu másik külterületén meg már nincs a kutakban víz, ott azzal küzdenek. Itt mi most a jellemező?
** Itt a kútban van bőven. Nagy esőzés után a kert végében most is áll a víz, de már messze nem olyan a helyzet, mint Nagyapám idejében volt. Kevesebbet bajlódunk vele, de az élővilág megsínyli a fogyatkozó vízmennyiséget.

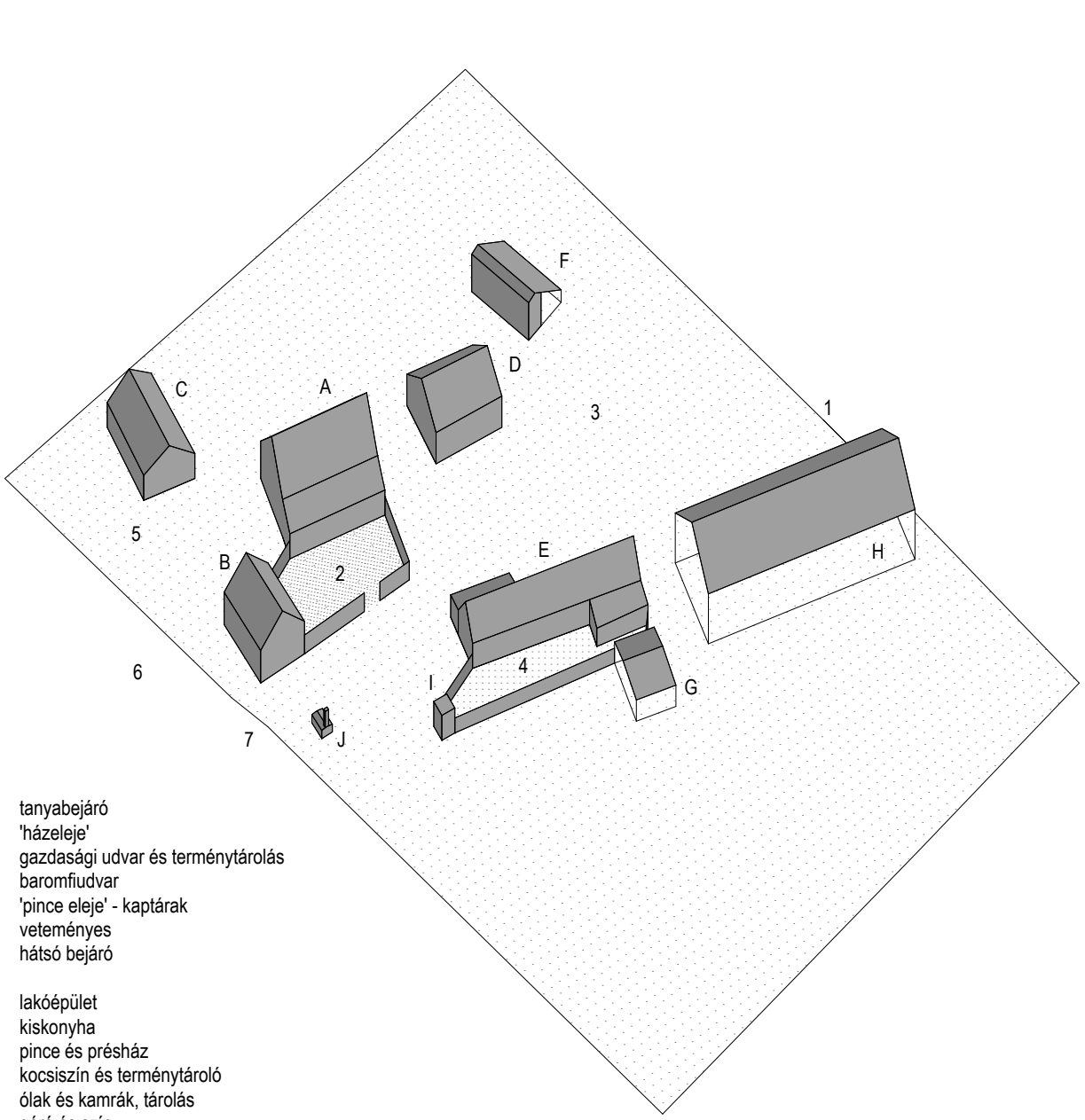

1	tanyabejáró
2	'házeleje'
3	gazdasági udvar és terménytárolás
4	baromfiudvar
5	'pince eleje' - kaptárak
6	veteményes
7	hátsó bejáró

A	lakóépület
B	kiskonyha
C	pince és présház
D	kocsiszín és terménytároló
E	ólak és kamrák, tárolás
F	góré és szín
G	fedett szín a birkáknak
H	szín a teheneknek
I	wc
J	kemence

Elindulunk, az épületeket egyesével is megnézem. A lakóházban hűvös van, a beépített verandán nyílik egy kis helyiség, spájz. Középen nagy helyiség, ma már szoba egykor konyha volt, ebből nyílik a kamra és egy nagyszoba. Kicsik az ablakok, félhomály van. Átmegyünk a kiskonyhába, az Édesanya kávét főz, megállunk egy kis pihenőre. A kutyák a lábunknál hűsölnek, hallgatom a felelevenedő emlékeket; gyerekkor, a család, a gazdaság… Kilépünk, jobbra tekintve áll a kinti kemence. A teteje hiányzik.

** Na azt a kemencét nagyon sajnálom, de meg fogom csináltatni. Olyan finom kenyereket sütöttünk benne.

A következő megálló a pince. Mellette sorakoznak a kaptárak, 30 méhcsalád lakik bennük. Nyílik a kétszárnyú piceajtó. Megcsap az öreg szerszámok olajos szaga és a hideg levegő.
** Most ezt szerszámosnak használjuk, de eredetileg Nagyapám itt préselt, a prések is megvannak. A pincébe 6 lépcsőfokon lehet lemenni, nagyon jó hideg van lenn. Felette gabonatároló padlás… Szépen meg volt a helye mindennek, logikusan rendezve.

Az udvar dűlőút felé eső részén van a góré és tehenek istállója.
** Régen ez volt a nyári szín, nagy melegben itt voltak a tehenek, télen meg benn az istállóban. Eleink még nagyobb becsben tartották a tehenet, nagy melegben nem hagyták kinn. Most a fák alatt hűsölnek napközben.

* Mennyi állat van?
*** Birkák vannak meg 13 tehén. Ló 3 éve még volt, meg előtte is mindig volt igás ló, de már nem tartjuk. Sajnos a ló ma már luxus, a szegény embernek a pénzét csak viszi. Én a jószággal úgy vagyok, hogy ne úgy nézzen ki, hogy tartja az Isten, de nem neveli. Nálunk a jószág kincs, a lónak is volt saját legelője, a legjobbat kapta mindig. Mindig a legtisztábban tartottuk, sok volt vele a munka is… Van még pár baromfi, de azt viszi a róka, egyre kevesebb.

Az épületek körül többféle elkülönülő udvar van. A lakóház előtt kis lekerített rész, de a tanyaudvar több része nyitott a rét felé.
*** A ház előtt a kicsi lekerített rész azért volt, hogy amikor a gyerekek kicsik voltak, el legyenek választva az állatoktól. Az állatoké volt a nagyudvar. Szabadon jártok a disznók, kakasok, minden. Apósom még 90 éves korában is minden kis gazat, füvet kiszedett az udvarról, nem tűrte meg. Mindig azt mondta, hogy az egy gazdaember szégyene, ha fű nő az udvarában. Az azt jelenti, hogy nincs elég állata, vagy azokat nem jól tartja. Az állat kitaposса, megeszi a gazat, a füvet, a gazdasági udvar így tiszta.
** A ház mögött is van egy kis udvarrész, a pinceeleje, most méhészudvar. A veteményes meg a kiskonyha mögött van, az is nyitott, nincs lekerítve.

* Ha a jövőbe tekintenek, mit látnak a tanyával kapcsolatban?
*** A jövőkép az elég sanyarú. Pedig itt még jó minőségű földek vannak, itt minden szépen termett. De áram nélkül egy gazdálkodó tanya nehezen fenntartható, egy idő után meg már nem is az. A Park pedig terjeszkedik…

* Most hány tanya lakott errefelé?
*** Velünk együtt már csak négy. Pár tanya van még, ami teljesen üres, de még lakható volna.
** De a nagy része már csak rom, földkupac. Gyere, járjunk egy kört, megmutatom.

Beszállunk a kocsiba, mert a kör itt sok kilométert jelent. Döcögünk a hepe-hupás úton, útitársam illetve idegenvezetőm - mert ezen a részen én is idegen vagyok - mutatja a földeket, az erdőket, mindenről tud mesélni.

** Ezeknek az erdőknek a helyén mindenhol gyümölcsös és szőlő volt. Minden átalakul… A művelt föld, a gyümölcsös és szőlők fogynak, lehet, hogy pár év és el is tűnnek.

Hamarosan lassít, egy nagy halmot mutat:
** Itt volt dédapámék tanyája.

Megyünk tovább, egy üres, de még álló tanyát látok.

Aztán megint lassít, és így tovább. Körülbelül tíz halomnál állunk meg, és meséli az egykori családok történetét. Kissé elszorul a torkom. Harminc év sem kellett, hogy itt szinte minden eltűnjön.

TANYAVARIÁCIÓK

Kedves ismerős házaspárral indulunk a tolvajosi és alsójárási tanyavilágba. Több tanyájuk van, de mindegyikben mást látnak, másra használják, és más szempontok szerint élnek vele. Felújítják, átalakítják, korszerűsítik őket, de van amelynél már tehetetlenek. Három tanyát mutatnak meg nekem, ezek mindegyikét teljesen máshogyan használják, különbféle történük és jövőképük van. Már az autóban sok kérdés kering a fejemben. A homokos dűlőútakon zötyögve van idő beszélgetni.

* Mind a ketten tanyán nőttetek fel, tanyáról származtok. Lehet ez az oka annak, hogy belefogtatok több tanyának a megmentésébe, újragondolásába vagy akár továbbéltetésébe? Ahogyan már beszélgettünk róla, több esetben elsősorban a földek, szántók, szőlők megvétele volt az első motiváció, azokkal jöttek a tanyák is. De ez nem feltétlen kellene, hogy azt is jelentse, hogy a területen álló romos, vagy épp még menthető épületekkel mindenáron foglalkozzatok. Akár le is bonthatnátok, vagy éppen hagyhatnátok, hogy majd az idő és a természet elvégezze a dolgát (mint ahogyan azt sokan teszik is). Az az elgondolásom, hogy valamiféle érzelmi indíttatás, valamilyen kötődés kell ahhoz, hogy ebbe valaki belevágjon. Ez a tanyasi mivoltotokból fakadhat?
*** Igen, lehetséges, nem gondolkodtunk még rajta, csak csináljuk. Ezt érezzük magunkhoz közel, ebbe merünk, tudunk és akarunk belevágni. Nem szívesen vennénk egy városi panellakást például. Ehhez talán van tudásunk, látjuk a lehetőséget és a korlátokat is benne.
** A legtöbb felújításába azért vágtunk bele, mert ha akkor és ott nem kezdjük el, akkor mára már lehet, hogy teljesen bontani kellene. Tisztán kell látni a helyzetet, és gyorsan kell lépni, amíg lehet. Mérlegelni kell minden esetben. Sajnos sok helyütt már csak a bontás marad. Ezek az épületek javarészt 100, vagy annál is több évesek, alap nélkül, vályogból, sok helyen kis eresszel. Sokban több éve, akár több 10 éve nem laknak, az idő pedig nem kíméli őket. Ha ezek a házak, tanyák lakó, gazda nélkül maradnak, akkor gyors pusztulásnak indulnak. Van két szint, ha menthető egy tanya: megcsinálod rajta a szükségeset, az állagmegóvást, de nem emelsz a komforton, vagy pedig az állagmegóváson túl, nagyobb felújításba, újragondolásba fogsz bele. A másodikhoz viszont hosszú távú célok is kellenek. Nekem minden tanyánál alapelvem volt, hogy csak azt bontjuk el, ami teljesen menthetetlen. És ez minden épületre és építményre igaz, lakóépületre és melléképületre is. De az is egy döntés, ha látod, hogy menthetetlen, akkor magára hagyod, és majd összedől, visszaolvad a földbe. Bár ennek nem vagyok híve.

* Mit gondoltok arról, hogy a tanyákra, a tanyavilágra általánosságban milyen sors vár? A tanya, mint lakóhely, munkahely, vagy a kettő együtt egy ma is élő, jól működő forma, és esetleg jövője is van? Akár újragondolható?

*** Én úgy gondolom, hogy igen. Aki megérzi azt, hogy milyen érzés kinn, háborítatlanul élni, az nem biztos, hogy elvágyik egy városba. De persze ez is habitus kérdése. Azt viszont nem gondolnám, hogy a semmiből új tanyák épülnének a jövőben. Legalábbis itt a környéken. A régiek közül még többet megmentenek, beköltöznek vagy épp hétvégi háznak használják. Ezek így még akár évtizedekig megmaradnak. A gazdálkodó tanya viszont egyre kevesebb, és fogyni is fog valószínűleg. De arra nem sok esélyt látok, hogy újak épüljenek.
** A tartalék, ami a tanyában mindig is volt, hogy a tanya az, ahol azt megteheted, amit a faluban, vagy a városban nem. Jószágot csak tanyán tudsz tartani. Minden félét, méretűt és mennyiségűt. Tehát ha valaki állatokat akar tartani, nevelni, tenyészteni, olyanokat, ami vagy ellátja őt és a családját, vagy hasznot termel, akkor csak a tanyán teheti ezt meg. Akár ott lakik, akár nem. Bár ha valaki elég lelkiismeretes és állatszerető ember, akkor az biztos az állatai mellet akar lenni. Akkor tud nyugodtan aludni, ha ő látta el az állatait, és bármikor léphet, ha szükséges. Ha csak a profit érdekel, akkor viszont átadod a tanyát és az állatokat másnak.

Ezek szerint egyértelmű, hogy a tanyáknak van jövője!?
** Sajnos nem. Akár milyen szomorú is, a tanyák valószínűleg el fognak tűnni. Nem lehet megmondani, hogy mikor, de a tendencia látható. A tanya most még nem múlt, de fogyóban van, 50 év múlva már csak töredéke marad még a mostani számnak is. Ez az elmúlt évtizedek folyamataiból, az élet átalakulásából kikövetkeztethető. Ha nem is pusztul el mind, a hagyományosnak tekinthető tanyavilág maradéka is eltűnik pár évtized múlva. Az orgoványi tanyák 90 %-ában idős emberek élnek. Amikor ők onnan kihalnak, a gyerekek azonnal eladják a tanyát, vagy magára hagyják. Szinte biztos, hogy az ő helyükre nem fognak fiatalok, sőt nagy valószínűséggel senki sem költözni. Az épületállomány nagyon öreg, nem is jó minőségű, alacsony komforttal, és egyre kevesebb az is, aki ezek felújításába bele tud, vagy bele akar fogni. Pedig ezek az épületek beavatkozás nélkül nem sokáig tudnak már talpon maradni.

A családi pihenőtanya
B felújítás alatt álló tanya - turisztikai jellegű felhasználásra
C családi örökség - gazdálkodó tanya
A
B
C
40
200

*** Ezt nehéz előre megjósolni. Mert sok az ellentétes folyamat. Például régen az idősek beköltöztek a faluba, ha már nem bírták a munkát, és helyükre kiköltöztek a fiatalok. Ma pedig én is fordítva gondolom. Ha majd nem járok be a városba dolgozni, idős koromra szívesen kiköltöznék a tanyámra.
** Ahhoz, hogy új erőre kapjon a tanyavilág, állami szintű irányítás és támogatás kellene. Pont annak a fordítottja, ami a 60-70-80-as években történt. Amikor mindent elkövettek, hogy a tanyasiak beköltözzenek a faluba. Meggyőzték az embereket, akár erőszakkal is, hogy a faluban van minden (mozi, presszo, bolt, orvos), a tanyán meg semmi, csak munka. Ebben az időben épült be valójában Orgovány, Bócsa és Jakabszállás is. Az a sok vályoghalom, a régi tanyahelyek az akkor felhagyott tanyák emlékei. Ha lenne megfelelő támogatás, anyagi forrás, lenne értelme és a jövője a háztáji kistermelésnek, akkor talán újjáéledhetne.

...

Ekkor megérkezünk az első állomásra. A portán már csak egy épület áll, hátul wc és kemence kis építményeivel kiegészítve. Aki nem ismerős erre, gondolhatná, hogy ez egy teljesen új ház, új a tető és a fedés, nemesvakolat a falakon, hőszigetelt korszerű nyílászárók mindenhol. A homlokzaton látszanak a technikai bernedezések; parabolaantenna, klíma kültéri egység és riasztóberendezés.

*** Itt a tanyaudvarban régen volt egy kis bolt, ide jártak a környéki tanyák lakói vásárolni. Itt szemben volt a tanyasi iskola, ezért itt volt forgalom.

* Ennek a tanyának a megvásárlása és felújításának története hogy kezdődött?
** Feleségem ebbe a tanyasi iskolába járt, vagyis ő jól ismerte régről ezt a tanyát és környéket. Őt elég erős érzelmi szálak is idekötik. Másrészről pedig szintén a földekhez köthető a választás. A 90-es években egy külföldi vásárolta meg ezeket a környéki tanyákat és a körülöttük lévő 25 hektár földet, egy lovas birtokot álmodott meg ide, amely aztán már a kezdeti fázisban megállt. Ezek után ezek a tanyák magukra hagyatva pusztultak. Sok év elteltével sikerült megvennünk ezeket a tanyákat és földeket, de ezen az egyen kívül a többi tanya már nem volt alkalmas arra, hogy belevágjunk a felújításába. Valamint ez az egyetlen, amely kiesik az összefüggő birtoktestből, a többi öt tanya egy összefüggő területen van.
*** Ez a tanya a nagyobb családunk közös tulajdona, együtt vettük, és együtt gondoltuk ki, hogy valójában mit is szeretnénk, mire és hogyan akarjuk használni. Így alakult ki itt minden. Elég nagy fába vágtuk a fejszénket, sok munkával és sok változtatással nyerte el a mai képét.

* Mire használjátok?
*** Felváltva, vagy együtt hétvégi pihenésre, barátok vendéglátására, összejövetelek megtartására. Mondhatjuk rá, hogy hétvégi ház vagy nyaraló.
** Ezt a tanyát úgy újítottuk fel, hogy a teljesen korszerű életteret biztosítsa. Központi fűtése van, vízteres kandallóval, forró nyarak esetére még klímát is szereltünk fel, jól használható méretű a fürdője, nagy a konyha mindenféle mai igényeknek megfelelő elektromos berendezéssel. Az anyagok, burkolatok, berendezés is teljesen mai. Nem akartuk itt visszahozni a régi tanyaépület érzést.

* Ha jól látom, a főépület eredeti alaprajzi osztása megmaradt. Háromosztatú ház volt ez egy kívülről nyíló kamrával vagy istállóval.
** Nyitott marhaistálló volt itt hátul, ahol most bejöttünk. Ebből alakítottuk ki a konyha, nappali, étkezőt. A következő helyiség egy kis spájz volt, mellette, eredetileg középen a bejárat a konyhával és kemencével, itt hagytunk egy bejáratot és elhelyeztük a fürdőt. Az út felé pedig egy nagyszoba volt döngölt padozattal, ezt mi is szobának használjuk. A nyitott elejű istállót befalaztuk, összenyitottuk a régi kis spájzon keresztül a házzal, így kaptuk ezt az elrendezést.

* A tanyaudvar többi épülete még állt, amikor megvettétek? Hogyan nézett ki az udvar?
*** Ez mindig is egy nagyon rendes, tiszta tanya volt, az udvar mindig felseperve. Ahogy gyerekkoromból emlékszem, itt szemben volt egy kiskonyha egy kisszobával, a boltos néniék igazából abban laktak már idős korukban. Abból nyílt a kis bolt. Amikor én a 80-as években ide jártam iskolába, mindig átjártunk cukorkáért. Addig működött a kisbolt, de aztán leváltotta őket a mozgóbolt. A marhaistálló mögötti részen keresztben disznóólak sorakoztak. Arra emlékszem, hogy a nagyházban sosem jártam. Előtte volt egy kis gang fa oszlopokkal, hullámpalával, no meg virágoskerttel. Hátul volt a veteményes, az egész tanyaudvar pedig körbe volt kerítve fa kerítéssel.

** Amikor hozzánk került, akkor már a melléképületeken tető sem volt, rogyadoztak, azokat bontani kellett. A főépületen nád volt, de a tetőszerkezet már nem nagyon bírta az idő próbáját. Tizenkilenc évig állt teljesen üresen itt minden. Csak a falakat hagytuk meg, visszabontottuk szerkezetig, vakolatot vályogtégláig visszakapartuk. A falak tetejére körbe beton koszorút húztunk, új födémet és tetőszerkezetet építettünk. A tetőt kiszélesítettük, hogy ez a nagy kinyúlás végig menjen a ház előtt. Az ablakok, ajtó ott voltak, ahol most, csak megnagyobbítottuk őket, és az istállónál építettünk be egy új ajtót és egy ablakot. Szerencsére már tégla lábazattal készült ez a ház, és annak ellenére, hogy nincs kátránypapír szigetelés, nem áztak föl a falak. Itt talajvízzel küzdeni nem kell, hiszen már a kutakból is eltűnik lassan a víz, így nem is kellett gondolkodnunk rajta, hogy alávágjuk-e a házat, és utólag vízszigeteljünk. Nincs hőszigetelve a ház, csak nemesvakolva. Ez a sarok díszítés pedig úgy jött létre, hogy a beton koszorút ugye hőszigeteltük, és lefordítottuk a szigetelést, lehoztuk a földig, mintha állabak lennének.

* Hogyan álltok neki egy felújításnak? Közös ötleteléssel, mesteremberek tanácsát kikéritek esetleg, vagy valahol láttatok jó példát, és azt szeretnétek megvalósítani? Gondoltatok-e arra, hogy bevontok építészt, tervezőt?
** Á. Saját magunknak akarjuk kialakítani, a saját ötleteink és tudásunk alapján. Mi élünk vele együtt, láttuk az eredeti állapotát, mi bontottunk, mi építettünk, mi ismerjük ezeket a házakat. Az ács, meg kőműves, asztalos barátaink segítenek, mert azért mindent mi sem tudnánk megcsinálni. Persze, akinek már, vagy még semmilyen tudása nincs ezekhez a házakhoz, az hívjon segítséget, mestert, vagy akár építészt.

...

Nem kell sokat mennünk a következő állomásig, a dűlőúton a falu felé pár száz méter, és meg is érkezünk. A legfrissebb projekt, a legújabb régi tanya a család tulajdonában.

** Ameddig a tanya mögött ellátsz, ez a szőlő a miénk, három hektár. Ennek a három hektárnak a közepébe ékelődik be ennek a tanyának a telke és földje, körülbelül 5000 négyzetméter. Mielőtt mi megvehettük volna, a tanyához tartozó földet beültettem szőlővel az előző tulajdonosnak saját költségemen, hogy legalább traktorral át tudjak járni a sajátomba. Ha másnak adták volna el a területet és a tanyát, akkor a mi szőlőnk közepében lenne most másnak a tulajdona, kvázi berekesztve. De hála az égnek, alkalmunk nyílt rá, és meg is vettük. Lassan egy éve, hogy a 74 éves néni, aki itt lakott, beköltözött a faluba, és a család akkor eladta. Azonnal neki is láttunk a felújításnak, amit most látsz, az munkaközi állapot.
A lakóépületet felújítottuk és megépítettük a félkész kinti wc-t. A gazdasági épületkehez nem nyúltunk még, de mindegyiket meghagyjuk. Az eredeti elképzelésünk az, hogy szeretnénk kulcsos házként kiadni olyanoknak, akik szeretnének elvonulni a világ elől, akár saját ellátással, akár ellátás biztosításával, de mindenképp úgy, hogy aki idejön, maga rendelkezzen ezzel a hellyel, az idejével. Vagyis teljes háborítatlanságban tudjon itt lenni. Jó helyen van abból a szempontból, hogy a falu és az 54-es főút között van félúton, 3-4 km-re mind a kettőtől, a dűlőút is jól járható viszonylag egész évben, így könnyen megközelíthető.

Belépünk a lakóházba, már majdnem kész a belső.

*** A lakóépület nagyon kicsiny, egy szoba-konyha eredetileg. A konyhából kialakítottunk egy mini konyhát étkezővel és egy zuhanyzós mosdót. A szoba pedig természetesen szoba marad. Ha esetleg nem működne a kulcsosház jelleg, akkor bérlő költözhetne be, akár gazdálkodhat is. Tehát fontos, hogy szállásként és állandó lakásként is jól használható legyen. Még a melléképületeket is azért hagyjuk meg, mert nem szeretnénk kizárni a mezőgazdasági hasznosítást sem a jövőben.

* Szerkezetileg milyen állapotban volt a főépület?
** A falakhoz és a tetőszerkezethez nem kellett hozzányúlni, a kémény felső két téglasorát kellett cserélni, és persze új csatornákat kapott.

* A fűtés, a hideg-melegvíz ellátást hogyan oldjátok meg? Talán még mindig a legnagyobb fejtörést a közművek hiánya okozza, ha korszerűsíteni szeretnénk egy tanyát. Ezeknél az eredetileg teljesen komfort nélküli vályog tanyaépületeknél sokszor gondok mutatkoznak, miután bekerül a korszerű technika, nagyobb lesz a belső pára képződés, a kályha helyett akár elektromos fűtés lesz.

** Mivel a közművek közül csak az elektromos áram adott, így azzal kell leginkább gazdálkodni, így szinte minden berendezés elektromos. A vizet be kellett vezetni a házba, nem volt egyáltalán fürdő, vagy bármilyen csap benn. A vizet fúrt kútból nyerjük hidrofóros rendszerrel, a meleg vizet villanybojler adja. A fűtés elektromos légfűtés lesz, amivel akár majd hűteni is lehet, és elektromos radiátort is lehet, hogy felteszünk, ha szükséges. A pára ellen pedig nagyon sok szellőzési lehetőséggel kell védekezni. A fürdőben elszívó ventillátor van, az kilöki erre hátra a párát, és a kéményt is szellőzőnek használjuk, nem lesz benn kályha. És amiről sokat vitatkoztunk a feleségemmel… nem cseréltem ki az eredeti ablakokat. Na azon aztán száguldozik ki a pára…
*** Meg persze be a por, a szél és a bogarak. Emiatt nagyon mérges vagyok. Sok pénzt költünk rá, hogy rendbe hozzuk a tanyát, és ezeket a rozoga ablakokat nem cseréljük ki… Lehetne a házhoz illő, fa ablakokat csináltatni, nem kellene ide műanyag…

* A homlokzaton a barna nemesvakolat tudatos döntés? Gondolom eredetileg fehérre volt meszelve a ház.
** Nem igazán tudatos, őszintén szólva, ez az anyagom volt kéznél. Ha ez nincs otthon, akkor valószínűleg meghagytuk volna fehérre.

Az épületek formailag, építési időben, anyaghasználatban mind nagyon különböznek egymástól. Az istállóhoz közeledünk, aminek az ajtaja nyitva, a szőlő felé néz.

** Az istálló 40- 50 éves lehet, a blokktégla falak alatt homokbeton alap és lábazat, rajta kátránypapír. Új anyagok, új technológia ebben a közegben. Csakhogy nem hagyott elég nagy ereszt aki építette, a víz csapja a falakat, csatorna sincs, porlik le a vakolat. Az akácfa gerendákra és pallókra túl nagy súly került, a sártapasztás nagyon vastag, és kevés benne a törek. Látod, 4 méteren a gerendák annyira meghajoltak, hogy mindenképp alá kell támasztani. Leszedjük a nagy része sártapasztást, beteszünk alátámasztásnak egy akácoszlopot vagy egy támasztógerendát, ahonnan ledobja a vakolatot, onnan lekaparjuk kapával, újra vakolunk és meszelünk, kap egy jó esőcsatornát, és ehhez már az én életben nem kell nyúlni többet a pár meszelésen kívül.
* Szeretnétek valamire használni, kocsiszínnek, vagy fedett kiülőnek, tárolónak, vagy hoznátok ide állatot?
** Istálló marad, nem lesz benne más. Ameddig állat nincs, addig üres marad. A disznóólat is rendbe teszem, de egyenlőre az is üres lesz, tárolásra használjuk. Valami állat majd lesz egyszer csak benne.

Az udvarban a 6 építmény látszólag is két csoportban áll. Sétálunk a kis sárga építmény felé, amely mellett áll a góré, mögötte pedig egy összetákolt fészer.

** Ez a tanya valójában két tanya, osztatlan közös tulajdonban volt. Látod itt a nagy akácfákat, ez a mezsgyehatár. Ezt a tanyarészt már 15 éve megvettük. Ebben a kis, hát úgy is mondhatnám szőlős házban az egyik bácsi és a felesége pihent, amikor kinn voltak itt a szőlőbe. Nem laktak itt, csak dolgozni jártak ki. Körülbelül egy hektár szőlőjük volt a tanya mellett, a színben állt a T25-ös traktor, azzal művelgette a bácsi a földet. Ennek a kisháznak is lassan nekifogunk.

A színhez ballagok, nincs olyan régi építőanyag, amelyet nem pillantanék meg benne. Acél gerendák és beton pillérek, fémlemezek, furnérok sokasága vegyítve a hullámpalával és cseréppel, itt-ott egy-egy blokktégla.

* Ennek az építménynek hogyan látjátok a sorsát?
*** Bontjuk. - vágja rá a feleség.
** Szerintem igazi retro látvány, a leleményesség mintája. Amit találtak, beleépítették. Lehet majd kezdünk vele valamit.

** Ott az udvar másik sarkában, pedig a méhkaptárak maradékjai. Egy másik bácsi méhei itt voltak.
* Akkor ez a tanya egy szoros együttélés példája. Az egyik részben állandó lakóval, a másikban gazdasági szállásként, a hármadik sarokban pedig termelés folyt.
** Pontosan.

* A góré, mint ahogy a legtöbb ilyen régi tanyában, megdőlt. Bontásra ítélitek, vagy talán megmenthető?
** Kell neki két új akácláb, a jobb oldaliak kirohadtak. Megemeljük, és cseréljük a lábakat. És megmarad. Itt marad, mint „tanyasi feeling", látványosság.
* Sok helyen azzal találkozom, hogy mivel kukorica tárolásra már nem használják, átadják a gyerekeknek, játszóház, kerti gyerekház lesz belőle…

* Az udvarról van elképzelésetek a későbbiekre nézve? Szép nagyok a fák, de a futóhomokot borzasztóan söpri a szél, azt érdemes valamivel megfogni.
** Burkolni nem akarunk semmit az udvaron, füvesíteni viszont igen, de ki tudja megfogja-e. A ház előtti csonka fatörzset visszavágjuk, teszünk rá egy asztallapot, és körbe lehet ülni. A két nagy eperfa sorsát pedig még nem tudjuk. Ha terem még, akkor lehet megválunk tőle, ha nem nagyon akar teremni, akkor megmaradhat. A régi öregnek nagyon jó volt az eperfa, lehullott az eper, kiengedte a két malackát, azok pedig pár perc alatt feltakarították. De ma már csak nyűg. Jönnek rá a legyek, ha megrohad büdös, ráragad a cipőre, hordjuk mindenhova.

* A gyűrűskútban van víz?
** Igen, egy kevés, de most jó koszos. De kitakaríttatom, és csak reménykedem, hogy lesz benne még jó pár évig víz.

A tanya körül friss, új léckerítés akácból, keretezi a nagy tanyaudvart, és mutatja, hogy itt valami új kezdődik. Az úton süpped a meleg homok... Megyünk a következő tanyára.

...

A feleség szülőtanyájára érkeztünk. Hatalmas léptékváltás az előző tanyákhoz képest. Sok épület, és a nagy színek, hodály, ólak, de még a lakóépület is jóval nagyobb, mint a két kis tanyán akármelyik építmény. Az épületek szinte teljesen körbezárják az udvart. Megállunk középen és gyorsan körbefordulok, nyolc épületet látok.

*** Itt már sok minden megérik a bontásra, amit nem tartunk karban. Például középen a kis házikó egy darabig dutra garázs volt, aztán amikor nagyban disznóztunk, akkor a disznók mindenhonnan kiszorítottak mindent. Akkor ebben is malacok voltak. A nyolcvanas években 100-150 disznónk volt. Akkor minden annak volt szentelve, az udvar nagy része le volt kerítve nekik. A góré tele volt sárga arannyal (kukorica), itt daráltunk. A góré mellett a darás kamrában mertük a darát és készítettük a moslékot vödörszámra.
Ott, ahol a cementgyűrűket látod, ott pedig egy kiskonyha volt, mellette a kemence. Télen ott melegítettük a disznóknak a vizet, főztük a krumplit…De gyere, menjünk be a házba.

* Igen méretes ez a lakóház.
*** Igen, de ez is folyamatosan épült egyre nagyobbra, több generáción keresztül. A nagypapáék először lenn laktak a völgyben, innen pár száz méterre, de azt a tanyát elvitte a víz. Aztán feljöttek ide a dombra, és itt építették meg először ezt a leghátsó szobát, valamikor az 1900-as évek elején. Ez vert falú, körülbelül 60 cm vastag körben minden fal. Aztán ehhez épült hozzá ez a következő két helyiség. Ezek már vályogtéglából készültek. Majd jó pár év múlva pedig hozzáépítették az első helységet is. Amikor gyerek voltam, ebben az első helyiségben volt egy katlan, itt forraltuk a vizet, itt fürödtünk heti egyszer. De eredetileg egy kamra volt igazából. A második helyiség szoba volt, a harmadik volt a konyha, a leghátsó, ami először épült, az is szoba volt. Amikor '78-ban jött az áram, akkor alakítottuk ki úgy, hogy itt lett a konyha a kamrából, belőle leválasztottunk egy kis fürdőszobát, a többi helységből szoba lett. A legrégebbi helyiség volt a tisztaszobánk. Ott nagyon sokáig a szépen magasra megvetett ágy volt csak, és az ünneplőruhás szekrény.

* Vagyis volt egy a hagyományos háromosztatú ház, középen a konyhával, két oldalról szoba nyílt belőle, és ezzel egybe építve egy kívülről nyíló kamra. Ezt az elrendezést az áram bekötésével teljesen megváltoztattátok.
*** Igen. És valamikor abban az időben épült be a gang is. A gang két végében két spájz volt, az egyikben a konyhához mindig kellő dolgok voltak, a másikban pedig a ritkábban használtak.

** A felújítás során 15 cm földet hordtunk ki a házból, így lett egy nagyobb belvilág. Ami jó, de például a belső ajtókat így nem tudtuk megtartani.
*** Azokat nagyon sajnálom. Gyönyörű, széles tokos ajtók voltak. Ha most csinálnám, azokat megpróbálnám megmenteni. Akkor mindet kihajítottuk.

* Milyen volt eredetileg kívülről a ház?
** Meszelt tanya volt, sárral behúzva. Nem fehér volt, hanem okkersárga, fekete lábazati festéssel. Ahonnan ledobta magától a meszet és a sarat, azt leszedtük a felújításkor. Aztán a grúzolt vályogra fagyalvesszővel felcsapkodtuk a maltert, és utólag színeztük le erre a sárga színre. Az utólag beépített gangot pedig hőszigetelni kellett, mert az csak egy 30 cm vastag blokktégla hozzátoldás, sok helyen repedt is. Eredetileg csak blokktégla pillérlábak voltak, közte ajtó és ablak, vagyis inkább üveges verandának mondanám. Aztán egyre több helyen be lett falazva, végül maradt ez a kép, a két ablakkal és két ajtóval.

*A gang vagy veranda milyen szerepet töltött be a házban?
*** Nyáron és télen változott a szerepe. Nyáron egy gáztűzhelyen itt főzött anyukám, kvázi konyha is lett, és csak közlekedő volt, ebből nyíltak a helyiségek. Télen kicsit átalakult. Édesanyám beköltöztette a főzést a sparheltre, és ide költöztettük be a virágokat kintről, a sok muskátlit egy régi asztalra, meg sok mindent, amit nem lehetett hidegbe kinn hagyni. Őszintén… nagyon utáltam.

* Hogyan használtátok ezt a ház előtti, kvázi kis udvart az udvarban?
*** Ez mindig is itt volt, csak nem így nézett ki. Először léckerítés volt, majd a gang beépítésekor csináltuk a beton lábazatot és utána a vas is rákerült. Virágoskert volt, és egy picike zöldségeskert is a végébe. A nagy udvar az állatoké volt, a tyúkok, kacsák szabadon mozogtak, ebbe a részbe nem jöhettek be.
* Volt valahol egy nagyobb haszonkert is?
*** Igen, a völgyön túl a szőlő mellett volt az igazi nagy haszonkert. De locsolás nélkül ott csak a ’80-as évek elejéig lehetett termeszteni, aztán nem maradt meg semmi, ha nem vittünk oda vizet. Így egyre kevesebb lett, amit termeltünk.

* Hogyan emlékszel, mennyire voltatok önellátóak?
*** Ameddig tehenünk volt tej volt, kenyeret sütöttünk, de néha-néha inkább a piacon vettük. Amire emlékszem, hogy 1988-ban lett mélyhűtőnk, addig a heti egy piacos bevásárlással, és az itt megtermelt, előállított étellel édesanyám minden nap főzött 6-8 emberre, mert átlagban 4-5 napszámos mindig itt volt.

Kilépünk. A lakóépülettel egybenőve, azt L alakban meghosszabbítva helyezkedik el az egykori istálló, a pince és fölötte az egykori takarmánytároló.

*** Az istállóban általában 2 ló és 2 tehén volt, vagy éppen 1 ló és 3 tehén, négyen szépen elfértek. - mutatják a gerendákat. - Mindig tele volt fecskével. Látod, ott vannak azok a meghajlított vasak, azt hiszem fecskebölcső a neve. Azért tette oda apu, hogy arra építsék a fészket.
** Már nincs fecskénk. Beraktuk az ablakot a riasztó miatt, így a fecskéket is ki kellett zárnunk.

Lemegyünk a pincébe. Az ajtón felirat: borozó.
*** Ez a pince már nagyon más, mint anno. Régen itt boroshordók sorakoztak, de azok sajnos bor híján szétszáradtak, eltüzeltük őket. Egykor volt 5 hold sárfehérünk, 150 hektó bort tudtunk itt tárolni.

Felsétálunk és nyitjuk a következő ajtót, amelyre a szalon felirat van vésve. A régi terménytároló már felújítva a baráti-rokoni társaság kedvelt találkozó és kikapcsolódó helye.

*** Eredetileg nyitott volt ez a helység, látszódott alulról a fa szerkezet, lécek és a cserepek. Amikor azt láttuk, hogy az összejöveteleinkkel már nem férünk el a falusi háznál, gondoltuk itt ez a nagy tér, kicsit javítsuk fel, és tökéletes lesz ezekre az alkalmakra. Kialakítottuk a mennyezetet gipszkartonból, felette kőzetgyapot van, afelett pedig deszkázat. Először betettünk egy gázmelegítőt, aztán épült egy kémény, aztán gondoltam jó lenne valahol egy csap is, idevezettük a vizet. De ha már van víz, jó lenne, ha tudnánk valahol mosogatni is, jó lenne egy pult. És így tovább, évről -évre bekerült ide valami, így alakult ki ez a kis privát vendégfogadó.

A gépszínek és a nagy hodály felé tartunk.
** Az a nagy hodály az én építészeti remekművem, én terveztem és én építettem. Kicsi pénzből nagy dolgot kellett létrehozni és hát ez látszik is rajta. Először egy lábas kacsaól volt, csak a fa oszlopok és a tető volt, az oldala beponyvázva. Tízezres turnusokban jöttek a kacsák, és hát átfújta őket a szél. Először palát tettem a tetejére, aztán megcsináltuk a 10 cm-es beton lábazatot körbe. Felfalaztuk a végfalakat, majd egy kis idő múlva kapott egy rendes ajtót, hogy ne a fóliát kelljen húzgálni.,. de a kacsák még mindig fáztak. Ezért felfalaztam 12-es kisméretű téglából a lábazat feletti részt. De ennek is neki kell állni, mert nagyon rossz állapotban van, már lassan 25 éves. A tető lekerül róla, a falakat pedig megnézem, melyik bírja még. Statikailag megvizsgálom. (nevet) Ha rendbe hoztuk, akkor jöhetnek megint a kacsák.

* Mi számotokra ez a tanya?
*** Folyton változik. Először otthon. Aztán munkaközpont. Anyu és apu 1994-ben költözött be a faluba, onnantól csak dolgozni jártunk ki. Most hobbitanya, de tervezzük, hogy újra működő gazdaság lesz állatokkal.
** 2013 óta a kacsaólban, a gépszínben, és a terménytárolóban megállt az élet, minden ugyanúgy áll, mint akkor, ahogy otthagytam. A traktor, a slag, a vályog… minden. Ezt hamarosan lehet, hogy újraindítjuk, felélesztjük.

...

A hazafelé út sem csendben telik, a látottak után a kérdéseim csak gyűlnek.

* Gyerekkorotokat tanyán töltöttétek, most a faluban éltek. Voltatok kétlakiak, vagy tervezitek? Vagy tudnátok tanyán élni?
** A kétlakiságot nehezen tudom elképzelni. Most falusiak vagyunk, a tanyák másodlagos szerepet töltenek be. Viszont ha a munkáink nagy része valamelyik tanyára összpontosulna, akkor érdemes lenne ott is lakni. Persze a faluból is ki lehet járni a tanyára nap mint nap, csak nem sok értelme van. Ha az egész napi tevékenységed a tanyához, az állataidhoz és a földekhez köt. Akkor a tanyán van mindened, a munkád, az életed, a megélhetésed, az otthonod.
*** Úgy gondolom, hogy tudnánk kinn lakni, bármelyiken, ha úgy hozná az élet. Mondjuk méretében a szülői tanyám lenne a legcélszerűbb és legkényelmesebb. Onnan a városba is be tudnék járni dolgozni, és talán a házzal is kevesebb teendőm lenne, mint a falusi nagy házzal. Villany van, - hamarosan napelem is lesz -, autó van, nem is félek kinn, egyedül sem.
** Minden gond nélkül laknék tanyán. Nagyon jól érzem kinn magam. Életvitelszerűen ugyanúgy tudnánk élni bármelyik tanyán, mint a faluban. Annyi a különbség, hogy sokkal nagyobb kinn a csend és a nyugalom. Azt kell mondjam, jobb tanyán élni, mint a faluban... Kisebbek a költségek, nincs annyi közüzemi számla, nincs víz-, csatorna- és szemétdíj. De autó az mindenképp kell.

* Milyen fogalom, érzés, gondolat jut eszetekbe, ha a tanyára gondoltok?
** Nyugalom és csend.
*** Életmód vagy életfelfogás. Olyan, ami azért nem biztos, hogy mindenkinek menne, vagy tetszene. Nagyon jó tanyán lenni, akár lakni is, én-mi tudnánk, tudunk is, de azért ez nem mindenkinek való. De ha régebben kérdezed ezt meg, akkor szerintem azt válaszoltam volna, hogy a tanya munka és megélhetés.

AHOL MÉG RÉGI SZELEK FÚJNAK

Sokan messze vagyunk már a természettől, elszakadtunk. Minden árammal működik, minden vezetéken érkezik, azt sem tudjuk honnan és hogyan. Nem fontos, hogy mikor kel és nyugszik a nap, hogy mennyi a csapadék, vagy éppen merről fúj a szél. Eltávolodtunk az elemi erőktől, függetlenedtünk. De van még hely - bár már egyre kevesebb - ahol a napkelte indítja a napot, a föld az ember helye, élelemadója, mindennek a meghatározója, melyhez ösztöni zsigerből alkalmazkodni kell. Úgy éreztem magam, mintha időutazáson vennék részt, mikor megérkeztem erre a tanyára.

Nem meglepő módon a kertben találjuk a tanyasiakat, éppen mákot vetnek. Bár a szél olyan erősen fúj, és úgy hordja a homokot, hogy nem sok szem kerül így a sorba. /Tarr Béla A torinói ló című filmjének képsorai villannak be/ A kutyák fogadnak, majd szépen lassan megérkeznek a gazdák is, két testvér, mindketten a hetvenes éveikben járnak, gyerekeik nincsenek. Rögtön a házba invitálnak, ahová a szél nem jön be - vagyis mérsékeltebben, hiszen az ajtók és ablakok alig zárnak, a réseken be-be tekint a szél. A sparhelt mellett ülünk le az egykori tornác helyén beépített verandán, ami mára már „nappalivá" nőtte ki magát. A berendezés a lehető legegyszerűbb, csak a szükséges - vagyis a lehetséges -, egy asztal, pár szék és egy heverő, és persze a tűzhely, mely nem csak a meleget adja, hanem az étel is ezen készül. A falak fehérre meszelve, de már maszatosak, teljesen kopáron. Csakúgy, mint az udvar, amibe befordultunk. Minden szomjasnak látszik, nagyon rég esett az eső utoljára, a ház, az udvar és az állatok is vágynak már a tavasz felfrissítő erejére.
Nincs áram, nincs víz, nem hogy telefon vagy internet. Sehol egy vezeték, vagy bármilyen jele a XXI. század vívmányainak. A falon petróleumlámpa, az asztalon hamutál. Újság vagy könyv nem igen jár ebbe a házba. Sivárnak mondhatnám, de mégsem az.

** Azért élünk itt Lelkecském, mert itt születtünk, elsősorban. Másodszorra, mert itt vannak a földek. A faluból nem tudnánk kijárni gyalog, vagy akár busszal. De még a megálló is olyan messze van, onnan is sokat kellene ide gyalogolni. Hiába van a faluban a ház, nem hagyhatjuk itt a jószágokat. Azt már nem is tudom, hogy a faluban mennyire tiltják a disznóállományt, de volt olyan, hogy csak egyet lehetett tartani, a bűz miatt. … Meg hát tetszik tudni, itt akarom én kihúzni már az utolját.

* Mennyi föld van a ház körül, mit termelnek rajta?

** Hat és fél hold, szőlő és szántó, meg a veteményes.

* Ketten művelik kézi erővel a teljes területet?

** Persze, nincs más. Tárcsázni szoktam gépet fogadni, de az nagyon drága. Háti géppel permetezek, sok munka, de nem csinálja meg helyettünk senki.

* Egymásra utalva, ketten vannak.

** Ketten bizony, jól el vagyunk, nem veszekszünk.

* Mennyi állatuk van most?

** Kettő disznó, kacsák, egy pulyka, tyúkok és egy kakas, meg hát a kutyák, macskák. A kan disznókat heréltetni kellene, de egy hónap óta nem ért még ide, aki ígérte. Magunk részére is vágunk, de el is szoktuk adni a hízókat.

* Arra emlékeznek-e, hogy mikor épült a ház, hogy nézett ki régen az udvar? Volt több épület?

** Itt születtünk mindketten. Apámék építették a házat, de nem is tudom hányba. Volt még egy épület az udvaron keresztbe, abban volt ide legközelebb a kiskonyha kemencével, aztán kamra, majd istálló és külön ólak és góré. Tetszik tudni, már régen összedőlt, aláfészkeltek a patkányok, a háznak alapja se volt, a vályogház megrogyott és össze is dőlt. Amikor voltak azok a vizes esztendők.

* A lakóépület hogyan nézett ki, hogyan emlékeznek rá?
** Ez, ahol ülünk nem volt beépítve, gang volt. Csak két szoba volt, a nagykonyha és abból nyílt egy szoba. De nem tudom ezt se megmondani, hogy mikor építettük be a gangot. Itt lett egy spájz, meg ez a kis szoba.

* Én amióta az eszemet tudom, árammal élek. El sem tudom képzelni, milyen lehet anélkül.
** Van petróleumlámpa és gyertya. Amikor már tavaszodik, akkor jó. Ahogy felkel a nap kelünk, és megyünk a dolgunkra. Télen nehezebb, de én télen is felkelek, kapom a horolót, és elindulok valamerre vele, ballagok. Aztán kajabál a lány, hogy jöjjek reggelizni. De én elvolnék kinn akármeddig, elnézelődök én. Ami a baj, hogy dolgoznánk mi egyfolytában, de már betegek is vagyunk, meg öregek is.

* Bejárnak a faluba valamivel? Vagy jön Önökhöz valaki?
** Nincs még biciklink se, de néha bemegyünk. Múltkor is voltam benn buliban, a teremben. /a művelődési házra gondol és az idősek találkozójára/ Meg a tanyagondok jár heti kétszer, felírja, mit hozzon, bevásárol, és következőleg hozza.

* Nem is gondolkodnak azon, hogy beköltözzenek a faluba? Ha már ott a ház?
** De hát kicsi Szívem, onnan mire kiérnénk a földre, már dél lenne…

* De ha csak tartanának benn pár állatot, ami szükséges, könnyebb lenne benn. Nem akarják itt hagyni a földet?!
** Nem akarjuk. Ez az életünk. Meg a faluban drágább lakni. Itt a nyugdíjunk elég a földre, a permetre, meg hát a jószág is csak enne valamit.

* Gondolkodtak rajta, hogy bevezettetik az áramot? A dűlőúton megy a vezeték, nincs olyan messze.
** Igen, csak le kellene kötni, öt karó kellene. Négyszázezer lenne, az nagyon sok pénz.

* Lényeg, ami lényeg, szeretnek itt lakni, igaz?
** Hogy ne szeretnénk. A faluba négy fal között lennénk bezárva. Itt szabadság van.

* Ma már nem tiltják a tanyák építését és tanyán lakást, de így is nagyon fogynak a tanyasiak.
** Igen, még ezen a soron azért laknak bőven, de a Kargalában már szinte senki, talán tízen.

* Ide jártak az Alsójárási tanyasi iskolába? Hogyan emlékeznek rá? Szerettek oda járni, szüleik engedték, hogy járjanak?
** Igen, ide jártunk. Én hét osztályt kinyöszörögtem, de nyolcat szoktam mondani, ne nézzenek már annyira butának. Sokat hiányoztam, de itt volt a sok, nagy jószág, azokat hajtottuk a határúton, a halasi úton meg legeltettünk. Ha belenéztem a könyvbe, a gazda már a fülemet húzgáltam, mert a tehén a kukoricát taposta.

* Ha lehetett volna választani, hogy az iskolapadban ül, vagy az állatok mellett áll, melyiket választotta volna?
** A jószágot! Rossz tanuló voltam.

* Volt valaha munkahelyük, vagy mindig itt a tanyájukon dolgoztak?
** Dolgoztam én az erdészetben régen. Tavasszal összekaptam magam, aztán Húsvétra megkerestem egy öltöny árát.

* Mindig gyalog közlekedtek? Bicikli, ló, lovas kocsi, vagy esetleg motor nem volt?
** Elejébe gyalog, aztán biciklivel, volt motorom is, és volt lovunk is. Volt, hogy négy. … Jajj, nagyon rossz ló nélkül. Megdöglöttek, meg el kellett adni.

A lakóház
B kis szín
C ólak
D egykori melléképületek romjai, helye
1 tanyaudvar
2 veteményes
3 szántó
4 szőlő
5 erdő
A
B
C
C
D
D
1
2
3
4
4
5
5
10
50

* Szeretne lovat?
** Igen. Nem kellene ennyit kiadni a gépekre. Elvégeznék én a lóval mindent.

* Amit termelnek, aztán felhasználják, vagy eladják?
** Á, mi tőlünk nem vesznek. A gabona most is ott van a kamrában.

* Akkor kevesebbet kellene vetni, nem?
** Azért vetjük ám, hogy ne büntessenek, hogy parlagon van a föld.

* A házat hogyan tartják karban? Tudnak vele foglalkozni?
** Hát… meszelni szoktunk, de itt-ott ázik a tető. A nagyszobában le is szakadt a mennyezet. Nem is használjuk, most takarmány van benne. De a kéményt meg a ház végit megcsináltattuk.

Elindultunk körbenézni a tanyát. A volt melléképület helyén nagy kupac vályog, annak a tetején egy fából és fóliából tákolt ól. A ház előtt lécekből kerítés, azon üvegek és edények, a kerítés valójában nem kerít le semmit, de lehet, hogy lassan virágok nőnek. Sok helyen OSB lemez és fekete ponyva, helyettesíti a cserepet, a falat, felhasználása multifunkcionális. Az állatok szemlátomást jól érzik magukat, szabadok. A kutyák napoznak a farakás és a balta mellett összebújva, a kacsák a kút melletti pocsolyában ülnek, a pulyka pedig dölyfösen kísér minket mindenhova - őszintén kicsit tartok is tőle. A veteményesben már minden elvetve, de a hamuszerű homok nem a legjobb táptalaj… Az akácos még kopaszon mered a ház előtt, jól fog állni mindennek a sok zöld és a sok levél. Mutatják az ásott, betongyűrűs kutat.

* Ebből iszunk, főzünk, fürdünk, ebből locsolunk vödörrel.

Beülünk a kocsiba, ők szakadatlan integetnek. Úgy érzem, mintha a múltban jártam volna. Én eljövök, ők a múltban maradnak.

A LEGJOBB SZOMSZÉDSÁG

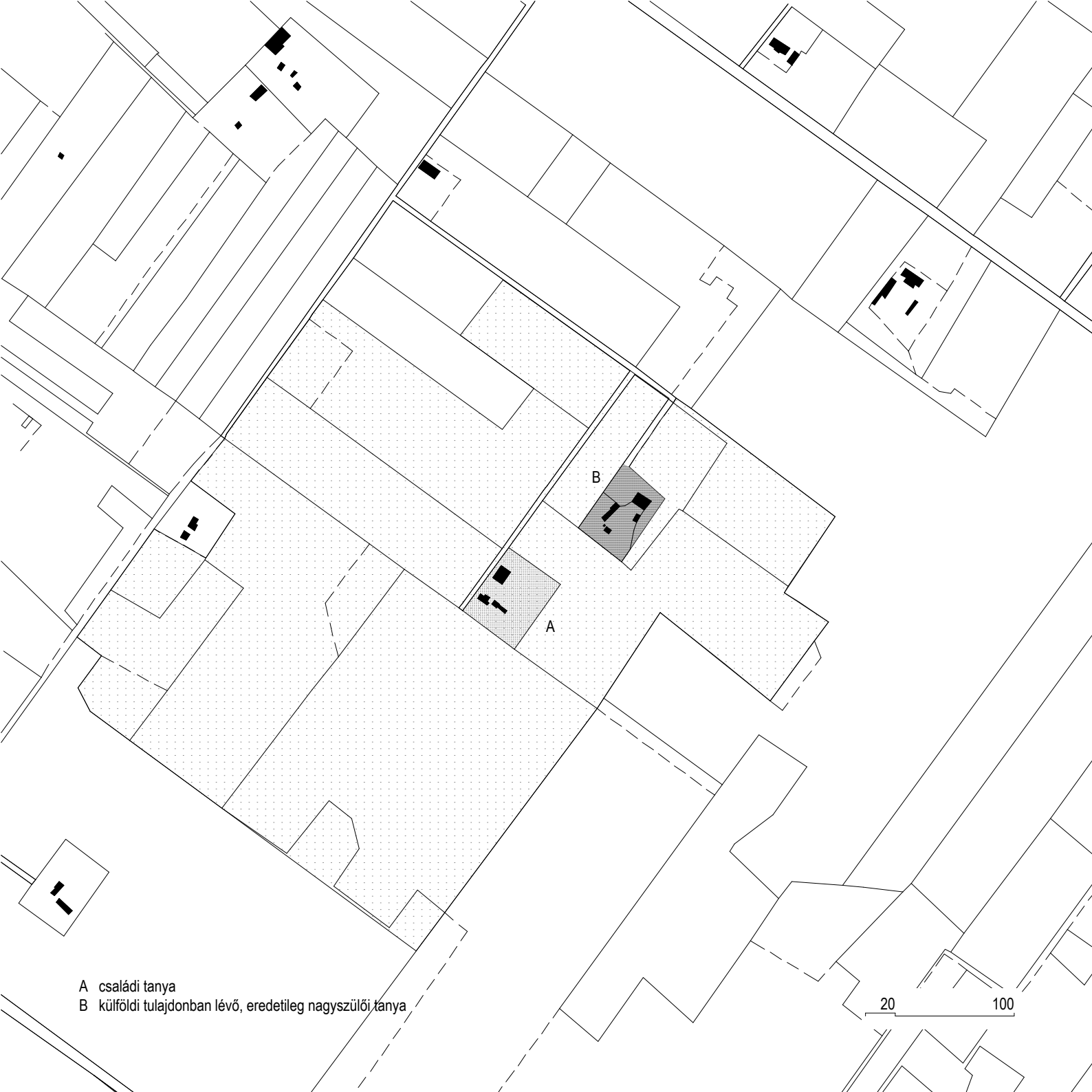

A családi tanya
B külföldi tulajdonban lévő, eredetileg nagyszülői tanya

A tornácon ülünk, szemben bele lehet nézni a végtelenbe. Körben tárcsázott földek, aranysárga homok, azon túl pedig enyhe dombocskák, rajta gyér növényzet.

* Látom, hogy hatalmas munkába kezdtetek. Milyen munkálatok zajlanak most, mi történik most a tanyával?
** Nekikezdtünk a tető javításának, újrarakásának, és a kéményt is javítjuk. Szeretnénk még ablakokat cserélni. Fa ablakok lesznek, egy helyi készíti őket, itt műanyag ablakot nem akarunk látni. Szeretnénk egységesíteni az ablakokat, mert most minden helyiségben különbözőek. Emellett még jó lenne rendbehozni a tornácot.
*** Meg a padozatot is javítani kell, a 60-as években nagyon magasan volt a talajvíz, akkor egy kicsit megsüllyedt a tanya. Felszedjük a régi vastag cementlapokat benn, megtisztítjuk, azokat rakjuk majd le a tornácra. Nem tudnék ide elképzelni valami mostani kerámiát, bármilyen lapot. A falak kívül-belül fehér meszelést kapnak, belül biztos, hogy én fogok meszelni. Szigetelni nem fogunk, ez a vályogfal nagyon jó, a két kályha szépen kifűti ezután is. Az ajtók békebeli maszek ajtók, azokat felcsiszoljuk és lefestjük. Ezek mindenféle mai ajtóknál jobbak.
** És bevezetjük a vizet, szeretnénk egy zuhanyzós fürdőszobát is csinálni.
*** Hát a melléképületekkel is jó lenne valamit kezdeni, de első, hogy a lakóház legyen rendben, legyen korszerűen és jól használható.

* Miért fogtatok bele ebbe a nagy munkába, hiszen a faluban éltek, dolgoztok? Mire szeretnétek használni ezt a tanyát?
** Apósom és anyósom 1996-ban adták át nekünk ezt a tanyát. Azóta a minimális karbantartáson kívül nem végeztünk itt munkálatokat, egyfajta hobbitanyaként használtuk a földek művelése melllett. Sokat kijártunk a három fiunkkal, mindig is nagyon szerettek itt lenni, kicsiként is. Ez a szeretet aztán egyre nagyobb körben terjedt, ahogy nőttek a gyerekek, elkezdték a maguk bulijait, táborait ideszervezni. Én is ide kirándultattam az osztályaimat, mert itt minden gyermek nagyon jól érezte magát. Most pedig már családi hellyé változott vissza, az unokák imádnak itt lenni, rengeteg élményt gyűjtenek itt.
*** Miattuk is van az, hogy szeretnénk korszerűsíteni a tanyát. Az unokáknak, akik városban nőnek fel, már magasabb komfort kell.

* A korszerűsítés után akkor végül is családi nyaralóként fog működni a tanya, a földek kiegészítéseként?
** Azt ki kell mondani, hogy nem csak az unokáknak csináljuk. A férjem csak itt szeret lenni. Ő most is minden nap jár ki a munka mellett, és műveli a veteményest, sőt a tervei között van még az is, hogy állandóra költözzünk ki. Én viszont nem igazán érzem biztonságosnak itt kinn lakni. Nagyon kicsi koromban én is tanyán laktam, de bennem kissé megfakultak már ezek az emlékek. Meg mi lesz akkor a falusi házzal? Kettőt nem tudunk fenntartani. Ahhoz is nagyon kötődünk.

* Tekintsünk kicsit vissza a múltba. Ez egy családi tanya, több generációra visszavezethető itt a földek és a környező tanyák sorsa.
*** Én már csak onnan ismerem pontosan a történetet, amióta a családunk Orgoványon lakik, de ha jól tudom, Bácskából származunk. Ide a nagy földterület reményében jöttek a dédszüleim. Az ős családunk birtoka ezen a területen feküdt, dédapámnak száz hektár földje volt itt. Tíz gyermekük született, majd közöttük osztotta el a földet. A testvérek közül nem maradtak itt azok, akik messzebbről választottak maguknak párt. Például az egyik Kalocsáról származó néni azt mondta, hogy rossz ez a föld, itt paprikát nem lehet termelni, ide nem jön feleségnek a tanyára, hát máshova költöztek. Aki elment, persze a földjén is túladott. Nagyapám viszont itt maradt és megépítette a szomszéd tanyát, ahol édesapám született 1928-ban.
Öt éves koromig a nagyszülők tanyájában laktunk együtt, de hát elég szűkös volt már a hely. 1960-ban gondoltak egyet apámék, és elkezdték építeni ezt a tanyát. Tisztán emlékszem még az építésre is, gereblyézték a homokbeton alapot, lovaskocsival hordták ide a vályogot. Azt is látom a szemeim előtt, ahogy ásták a kutat, pakolták be a földbe a gyűrűket. Telente a nagyapám járt nádat vágni, és nem pénzt kért fizetségbe, hanem nádat. Így a ház tetejére is volt mi kerüljön. Egy év alatt épült fel a ház, innen jártam már a tanyasi iskolába.
Először egy szoba-konyha volt, kívülről nyílt a kamra, és még egy kiskonyha is volt benne később, aminek kisebb volt a belmagassága, mint a többi helyiségnek. A nagy helyiség volt a tisztaszoba, azt igazán nem használtuk, a kecskeméti rokonok aludhattak csak benne, amikor jöttek. Gang volt végig a ház előtt, aztán szépen lassan beépült először a két vége, majd az egész, ahogy a család nőtt, meg ahogy volt miből építeni. Úgy, ahogy ezeknél a házaknál szinte mindenhol történt.

*A most álló melléképületek is akkor épültek?
*** Kezdetben csak az ólas ház volt; disznóól, csirkeól, meg volt benne egy szeneskamra. Az már állt, amikor ideköltöztünk, fontos volt, hogy az állatoknak legyen helye. Utána pár évre épült a kis szín, eredetileg nádtetős volt, zöld nádtető volt rajta. A mostani kamra helyén volt egy kis pince is, de a vizes években megsüllyedt, az apám szétszedte, és megépítette a kamrát a helyére. De a bornak csak nem volt jó a kamra, kellett a pince, ezért aláfalazta. Csak 80 cm mélyre megy le, de így már elég hideg van benne állandóan. Meg hát régen ezeken a melléképületeken felül, amik most állnak még volt itt góré és kemence is. Góréra már szükségünk nem lesz, de kemencét szeretnénk építeni.
Édesapámék 1990-ig itt laktak kinn. A faluban felépítettek addigra egy házat, meg hát mi is próbáltuk rábeszélni őket, hogy költözzenek be. Jó pár évig kijártak még, állatok is voltak és a földeket is művelték. Reggel jöttek ki, este mentek be.

* Ők miért kezdtek házat építeni a településen? Hogy idős korukra benn élhessenek?
*** Hát, ez a terület itt az oroszok ideje alatt lőtér volt, ez a neve most is ennek a résznek. Itt állomásoztak és gyakorlatoztak nem messze a tanyától. Innen az udvarból lehetett látni a harckocsikat, meg a katonákat, ahogy lövödöztek. Sokat jártak be az éhes katonák a környező tanyákra. Az addigi nyugodt élet felfordult. A zaj és a mindennapok így elviselhetetlenné kezdtek itt válni. Hát vettek portát és elkezdtek benn építkezni, de pont mire kész lett a faluban a ház, az oroszok kivonultak.

* Mivel foglalkoztak a felmenők ezeken a tanyákon, földeken? Mit tartottak, mit termeltek?
*** Még a dédapám idejében inkább állatokkal foglalkoztak, neki szép nagy csorda marhája volt. De már a nagyapám idejétől kezdve folyamatosan áttértek a földművelésre. Elkezdett a tanya köré szőlőket telepíteni. Mire kezdett szépen összeállni a birtok, akkor jött a téesz, meg a szárazság. Ma már itt hatalmas munkával lehet csak kihozni valamit a földből.
** Sajnos ez itt futóhomok. Nem volt itt ilyen rossz a helyzet, de a ’70-es években megépítették a környéken a csatornarendszereket, és azóta a víz egyre lentebb van. Előtte volt, hogy kézzel lehetett meríteni a kútból a vizet. Most meg nincs a kutunkban egy csepp se. A falutól nem messze van a Ludas-tó, illetve csak a helye. Még gyermekkorom abban fürödtünk és halásztak benne.
*** Onnan még egy időben vonattal hordták a halat Kecskemétre.
** A vízhiány és a mezőgazdaság helyzete alapján folyamatosan alakul át a művelt terület ezen a vidéken. Az állattartást először felváltotta a szántóföldi művelés, amellé bejött a gyümölcstermesztés. Majd egyre nagyobb területekre telepítettek szőlőt. Mára a gyümölcsösök egyre fogyatkoznak, de úgy látjuk, hogy a szőlőnek is kezdik megadni itt az utolsó döféseket.
* Én is látom, hogy az elmúlt 10-20 évben kezdték meg a bodzások és spárgák telepítését, sok helyre már régebben erdő került. Vannak újhullámok, miszerint erre a homokos területre energiafüvet, homoktövist lenne érdemes telepíteni. Minden változik, alkalmazkodni kell.

* Mennyi föld tartozik most ide?
*** Azt szoktam mondani, hogy ha az ég aljáig elnézünk, az tartozik ide. Itt hátul van 3,5 hektár legelő, egyik oldalon egy hektár gyep, a másik oldalon két hektár erdő. Van még két hektár szőlő. Összesen valahogy kilenc hektár. De mivel nem jó a föld, hiába van belőle sok.
** Ez a szegény Tolvajos egy kis elátkozott szeglete a falunak. Nem elég, hogy amúgy is futóhomok, itt esik leggyakrabban a jégeső, de az eső meg a legritkábban. Nehéz itt már földet művelni. Egyfolytában locsolni kell.
* Láttam, szép nagy a veteményes.
*** Sok mindent termeszetek, az egész családnak jut belőle. De a krumpli most nem akar jó lenni. Eddig még zsák számra volt, most meg alig van.

* Az ólak üresek. Állatok tartása szerepel a tervek között?
*** Nekünk a faluban vannak állataink. A falusi ház és a tanya együtt működik, kiegészítik egymást. Benn tartunk állatot, mert annak mindig felügyelet kell, estére nem lehetne magukra hagyni. Itt kinn a tanyán meg van a veteményes, van bőven hely, minden évben növeljük a méretét.

Ha elnézünk balra, a fák alatt takaros kis tanya bújik meg, igen rendezett udvarral. A már említett nagyszülői tanya. Már sok éve külföldi tulajdonban van.

*** Az őstanya nagyapám halála után édesapám testvéréjé lett. A feleségével laktak ott, közben a faluban építettek házat. Amikor az kész lett, akkor beköltöztek, így maradt itt a tanya üresen. Akkor indult az a hullám, hogy a tanyákat el lehetett adni külföldieknek. Jöttek németek, hollandok, svájciak. Földeket nem vehettek, csak tanyaudvarokat. Ezért a nagybátyám a családban kiosztotta, eladta a tanya körüli földeket, a tanyát pedig eladták.

* Hogyan jöttek külföldről pont ide, pont ezt, ezeket a tanyákat megvenni?
** Ismeretség alapján. Nem messze innen volt az első tanya, amit svájciak vettek meg, annak a történetét mondjuk nem ismerem pontosan. De ők vitték tovább a hírt, hogy errefelé milyen tanyák vannak, milyen olcsón, és azután már jöttek sorra a vevők. Vagy éppen akinek lett itt tanyája, elhívta a barátját ide nyaralni, majd ők is akartak itt tanyát venni, és így tovább. Én úgy gondolom, hogy az egyik ok, amiért jöttek, mert itt nagyon olcsón lett saját tulajdonuk. Míg náluk esély alig van arra, hogy ingatlant vegyenek, mert olyan magasak az ingatlanárak.
*** A másik ok, hogy jellemzően hegyek közül jönnek ide. Ez nekik itt különleges, kuriózum. Ez a nagy síkság, puszta. Például egyik alkalommal szántottuk a földet, és szaladt a svájci hölgy barátunk, hogy ugye nem erdőt fogunk ültetni… Mert ő azt szereti, hogy minden felé elnézhet messzire.
**A helyi tanyások pedig jól jártak a külföldi vevőkkel. Ők jóval magasabb áron vették meg ezeket a tanyákat, mint amennyit egy helyi ki tudott volna fizetni érte. És még így is nagyon kedvező volt az ár akár egy németnek vagy egy svájcinak. Így került az őstanya is svájci tulajdonba, amit nagyon kedves, rendes emberek vettek meg. Barátaink lettek az évek folyamán. Egy kis hegyi faluból jöttek, van egy kis gazdaságuk, ami a családjuké már 300 éve. Tehát nem nagyvárosiként jöttek, hanem a tájat tisztelő és szerető emberként. A feleség keramikus. Nagyon szereti Magyarországot, a magyar népművészetet és szokásokat. A sok év alatt meg is tanult magyarul, a falu iskolájában minden évben önkénteskedik már lassan húsz éve, németet tanít a gyerekeknek, és előadásokat tart Svájcról. Segítőkészek nagyon, teljesen önzetlenek. Nekik ebben a tanyában is az a fontos, hogy itt van, hogy magyar, és hogy van múltja, egyfajta tradíció kötődik hozzá. Tiszteletben tartják és próbálják megőrizni.

*** Nekünk ez a lehető legjobb szomszédság!

Átsétálunk. Körben léckerítés, fehérre meszelt kis épületek, tetejükön kopottas hullámpala. Mindenhol zárt fa zsalugáterek. Szépen felrakott farakás az eresz alatt, nyírt gyep és rendezett virágok. A ház falán riasztóberendezés.
A helyi család mesélt a svájci házaspárnak a tanyajárásomról, és örömmel fogadták megkeresésem, hogy szeretnék többet megtudni a tanyájukról. Bár ők ebben az évben nem tudnak jönni, így személyes találkozásra nem volt alkalmunk, de közvetve beengedtek udvarukba.

*** Ragaszkodni akartak itt minden épülethez, de amikor elkezdték rendbe tenni a házakat, a melléképület megrogyott, és le kellett bontani. A helyére építettek egy szinte teljesen ugyanolyan házat téglából. Az ólakat is meghagyták, annak ellenére, hogy nem használják. Megmaradt a kiskonyha is, és bővítették a lakóházat hátrafelé, mert nem volt benne fürdő, és nem akarták megváltoztatni a meglévő elrendezést. A fürdőrész mellett pedig így lett egy fedett garázsuk. De a teljes építkezést mi nem követtük, így sajnos nem tudom a részleteket.

A világháló mindenhová elérő erejének és előnyének köszönhetően pár kérdést sikerült feltennem a svájci tulajdonosoknak is. Olyan sok kérdés merült fel bennem a skanzeni látvány folytán, mialatt a megfagyott időben sétáltam az udvaron. Mi vonzahajta az embert egy ilyen tanyára, mely valójában már nem a maga mivoltjában él? Miért éri meg több száz kilométert utazni a semmi közepére? Milyen indíttatás vezérelhet valakit, aki megvesz egy régi vályogház együttest, és hatalmas távolságokból nekiáll egy teljes felújításnak és korszerűsítésnek?

* Hogyan találtak rá erre a kis tanyára? Hogyan tudták megvenni?
**** 2000-ben Magyarországon nyaraltunk a fiainkkal, Kecskemét környékén lovaskocsi túrákon vettünk részt. Már akkor nagyon megtetszett nekünk a puszta szépsége. Aztán 2001-ben a Tisza-gáton voltunk biciklitúrán, és 2002-ben újra visszavágytunk Magyarországra, és terveztük az utat. Ekkor véletlenül megismerkedtünk Svájcban egy hölggyel, akinek a bátyja Orgoványon él, és van ott egy tanyája, ahol szokott nyaralókat fogadni. Amikor nála voltunk, kiderült, hogy a település környékén nagyon sok tanya eladó, hát kíváncsiságból megnéztünk párat. Így találtunk rá erre a kis tanyára.

* Ezek szerint a tanya megvétele előtt is többször jártak Magyarorzságon, Orgovány környékén is. Mi fogta meg Önöket itt?
**** Szeretjük a természeti szépséget, a nyugalmat, a végtelen síkságot, a puszta-vegetációt és a meleget. Sokat ellátogattunk a környékbeli termálfürdőkbe is. Valamint nagyon érdekes számunkra ez a nagyon ritkán lakott terület. Emellett nekem a nyelv is nagyon megtetszett, egyre inkább érdeklődtem iránta.

* A tanya megvétele egyfajta véletlen alapján, sorszerűen történt. Mi tetszett meg Önöknek pont ebben a tanyában?
**** Tényleg egy véletlen, nem állt szándékunkban sehol sem nyaraló venni, nem hogy Magyarországon. A tanya egésze nagyon megteszett nekünk, beleszerettünk. A fekvése, a hangulata hatalmas erővel bír, a három épület egy kellemes udvart zár közre. Emellett nagyon jó állapotban volt és a tulajdonosai is annyira kedvesek voltak.
Ennek a tanyának van egy saját kis világa, "az egyszerű élet"-et jelenti számunkra. A házból kinézve a végtelen mezőt látjuk, az 50 cm vastag vályogfalú házak nyáron jó hűvöset tartanak nyáron, mindenhol a természet vesz minket körbe, amikor itt vagyunk.

* Mit csinálnak jellemzően a tanyán? Hogyan használják?
**** Nyaralásra, pihenésre használjuk, élvezzük a nyugalmat, sokat sétálunk a természetvédelmi területeken. Olvasunk, én kötök és varrok. A környéken szoktunk kirándulni. Egyszóval teljesen kikapcsolódunk itt.

* Hogyan zajlott a felújítása az épületeknek? Mi volt az elképzelésük, milyenek legyenek a házak?
**** Mindent meg akartunk tartani, hiszen így tetszett meg nekünk. De persze a konforton növelni kellett. Három éven keresztül renováltuk. Bevezettük a házba a vizet, és kialakítottunk két fürdőszobát. Mindent kifestettünk, ablakokat és ajtókat cseréltünk. Ahol földes volt a padló, oda fapadozatot csináltattunk. Szerencsére a nappaliban meg tudtuk hagyni a csodaszép cementlapos padlót. Az istállóból kis vendégházat szerettünk volna kialakítani, de amikor a tetőt leszedtük, összedőlt az egész ház. Azt téglából visszaépítettük. Minden munkát a falu szakemberi végeztek, annak a kedves ismerősünk vezetésével, aki anno megmutatta nekünk ezt a tanyát. Azóta is ő gondozza, és tartja rendben nekünk, amikor nem vagyunk itt.

A levelezésünk alatt rengeteg képet kaptam az eredeti állapotról, a régi tulajdonosokról, és a felújításról is. Minden mondatból és képről a ragaszkodás, az elfogadás, a beilleszkedés és a szeret olvasható számomra. Elgondolkodtató...

ELHAGYATVA KARGALÁBAN

Az udvar körülkerítetlen, a tanyahelyet messziről a fák mutatják. Lombok és zöld növényzet híján kibukkan az egyik épület fala. Két ház áll még, de ajtók már nincsenek, több helyen az ablakszárnyak is hiányoznak. Egyértelműen olvasható az épületek és a helyiségek rendszere.

A lakóépület háromosztatú, középen konyha, balra a szoba, jobbra a kisméretű kamra. Kívülről fehérre meszelt falak, ahol lehullott a vakolat, ott megmutatja a ház a falazat anyagát; vályogtégla. A lábazata már cementes vakolattal készült, durva felületűre hagyott szürke vakolat. Belülről színes, hengermintás festés, tetején nád, kéménye tégla. A födém mestergerendája és keresztirányú gerendái látszanak, fehérre vannak festve. A gerendák közötti mezők tapasztásosak, fehérre meszeltek. Az ablakok közül már csak a dűlőútra néző kettőben van üvegezés, és ezekben a nyílásokban rácsok is vannak. Minden helyiség padlója betonozott. A ház teljesen üres, egy darab bútor, ott maradt eszköz, vagy tárgy sincs.

A melléképületben két helyiség van, mindkettőn egyszárnyú ajtó volt valaha, és 1-1 kisméretű ablak. Padozata földes, födéme mestergerendás, be sincs tapasztva, a sárlécek is látszódnak. Az istállóban a mestergerenda alá van támasztva középen egy akácoszloppal. Benn van a fa deszkából készített etetővályú, sok helyütt szalma és szénamaradék. A kisebb helyiség valószínűleg kamra volt és talán kiskonyha funkciót is elláthatott, a falon még 1-2 polc árválkodik. Az épület tetején szürke hullámpala van, falai fehérre meszeltek.

A melléképület meghosszabbításában összedőlt épületrész. Már csak egy fala áll, a vályogtéglák már nem sokáig bírnak így összekapaszkodni. Lehetett ól, de akár kocsibeálló, szín is. Annak tetején valószínűleg nád volt, a bedőlt falak tetején nádkupacok. Kicsit hátrébb beomlott verem, kispince, körülbelül 1 méteres padlószint süllyesztéssel.

Az udvaron hatalmas fák, eper, dió és akácok. A gyűrűskút középen van, még a gém is áll, de a lába már hasadásnak indult.

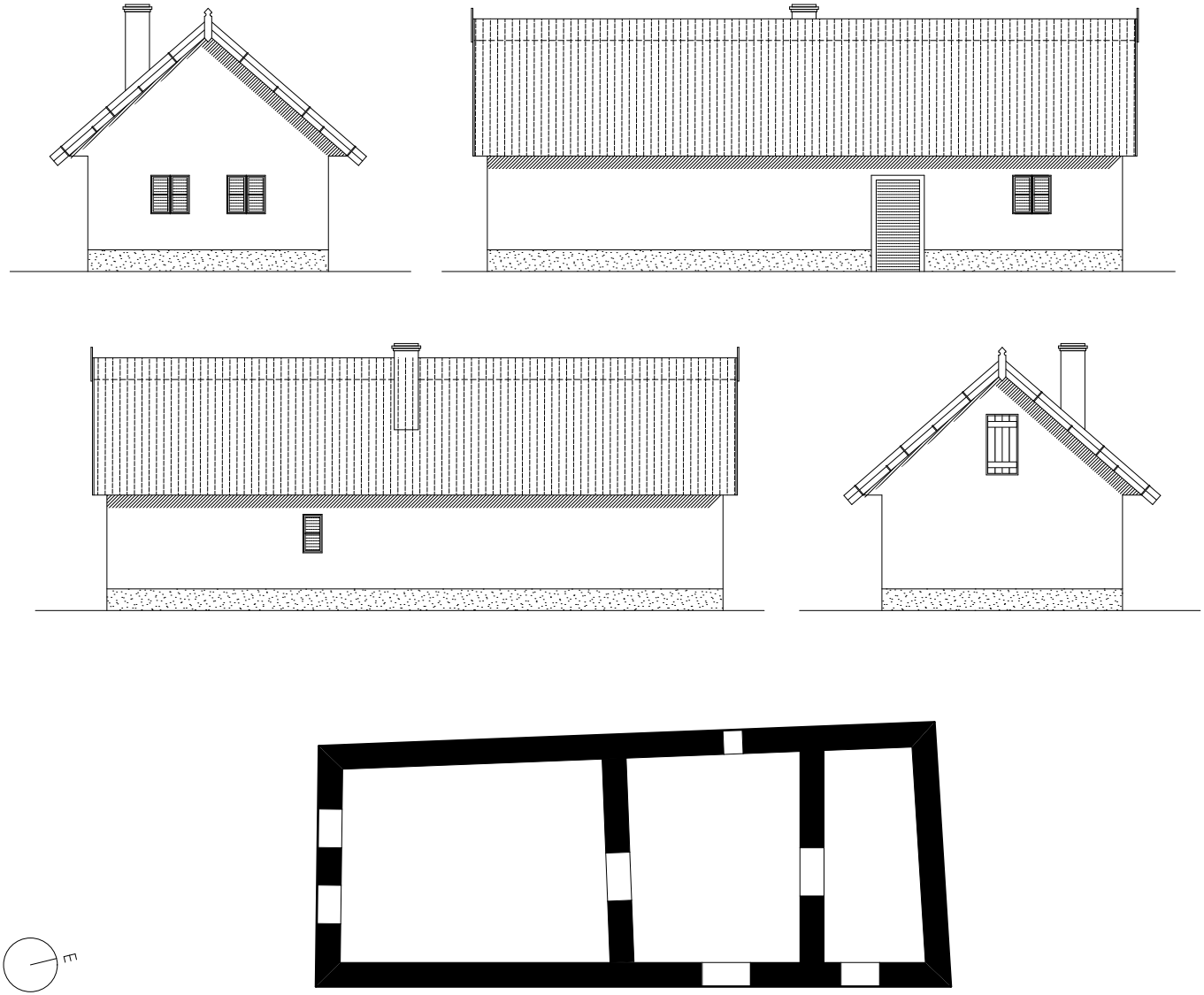

Lakóépület homlokzatai és alaprajza

1 5

Melléképület homlokzatai és alaprajza

1 5

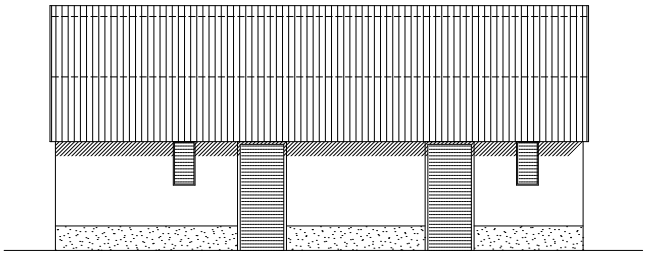

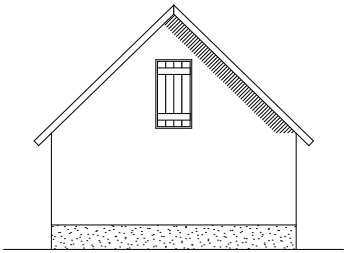

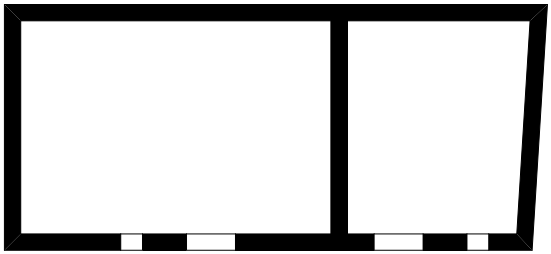

A tanyaudvar

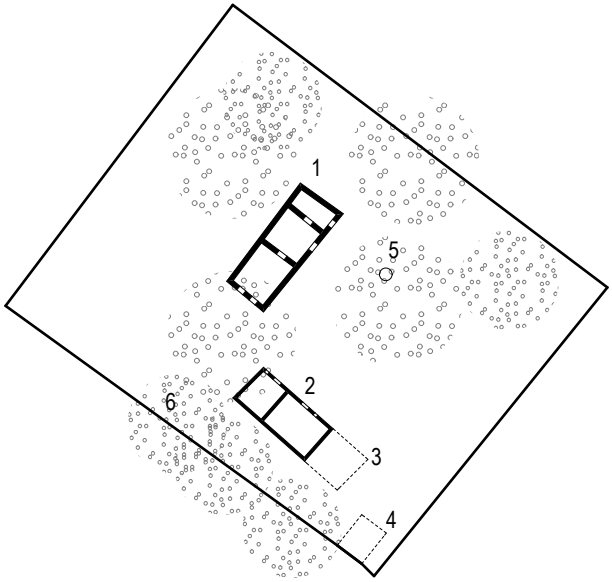

1 lakóház
2 melléképület
3 összedőlt szín
4 összedőlt verem

5 gyűrűskút gémmel
6 tanyabejárat

A TANYÁK RÉGI ÉS ÚJ ÉLETE

A
B
A vendéglátó tanya
B gazdálkodó tanya - egykori szülői tanya
20
100

** Ez a tanya végül is családi örökség. A nagypapám testvérének tanyája volt. Ezen a külterületi részen terül el a régi nagy családi birtok. Több tanya is a mi felmenőinké volt, a környező földek igen nagy része most is a tágabban vett családunké. Innen nem messze van az nagyapám tanyája is, amit most is mi használunk, gazdasági központként. Nagyszüleim, szüleim vegyes gazdálkodást folytattak ezeken a tanyákon, állattartással és növénytermesztéssel is foglalkoztak. Volt igen nagy gyümölcsös- főként alma, körte és cseresznyefákkal -, szántóföldek és szőlő, valamint méhészkedtek is mellette. A teljes önellátás mellett piacra is termeltek. A '80-as évek végén került hozzánk ez a tanya, majd szépen a környező területeket is visszavásároltuk. 2013-ban kezdtünk neki a felújításnak, és a turizmus elindításának.

* Hogy jött az ötlet, hogy mit lehetne, mit kellene kezdeni ezzel a tanyával?
*** Jajj, én nagyon tanyaellenes voltam. Fiatal, városi feleségként nem sok jót láttam ebből a tanyadologból. A mi életünk abból állt és áll igazából most is, hogy a férjem korareggel otthagyja a falut, jön ki a tanyára - a másikra, ahol a gazdálkodás folyik - és késő este ér haza. Így nekem a tanya nagyon ellenszenves volt, azt láttam csak benne, hogy a családapát teljesen magához köti, kisajátítja. Taszított, mérges is voltam a tanyára. De aztán ahogy nőttek a gyerekek, egyre inkább láttam, hogy milyen jó dolog is ez, milyen sok olyan dolgot látnak és mennyi mindenben részt tudnak venni, amiről az élet szól. Egyre jobban fókuszomba került a hagyományőrzés is, megláttam azt hiszem a valódi értéket. Nálunk a férjem látta ezt mindig bölcsebben. Látta azt, hogy milyen jó, hogy mezőgazdaságból élhetünk, milyen jó a földek ismerete és szeretete. Milyen jó az, hogy nem függünk teljesen a piactól, hanem akár teljesen el is tudnánk látni magunkat.
* Ennek az új hozzáállásnak eredményeként születhetett meg ez a vendéglátó tanya?
*** Igen, de azért ez egy hosszú folyamat volt. Miután a tanya hozzánk került, sok évig nem csináltunk vele semmit. Hősiesen illetve inkább szomorúan bevallom, az én hibámból. Sok évig élt bennem még a tanyaellenesség, a férjem így meg nem akart lépni, nem állt neki a rendbetételének. Parlagon volt. A házak nem is látszódtak az útról, teljesen be volt nőve az udvar fákkal, bokrokkal, gazzal. Nem hagyott azért nyugodni, éreztem, hogy nem hagyhatjuk így. Majd elkezdtünk gondolkodni a tanyasi turizmus elindításán. Nézegettük, hogy milyen pályázati lehetőségek vannak. Jött is egy, gondoltuk vágjunk bele. Akkor már a helyi Kulturális Egyesülettel sok féle programot szerveztünk, elindult a színjátszó körünk, és volt egy olyan első gondolatom, hogy akár egy természetbe kihelyezett kulturális központként is használhatnánk ezt a tanyát. Rengeteg ötletem volt, bele is lovaltam magam, hogy csináljuk, de nem nyertük meg a pályázatot. De eltelt pár hét, és jelentkeztek, hogy helytelenül volt elbírálva a pályázati anyag, mégis csak nyertünk, mehet a dolog. Ez már nyolc éve volt.

A tanyaudvaron öt épület áll, a kapuval szemközt a lakóépület, annak bal oldalán egy újabb fedett-nyitott tér kemencével és nyári sütögető hellyel, baloldalon a kapu irányába a régi - úgy vélem eredeti - melléképület ólakkal. A főépület jobbján, arra merőlegesen egy kiegészítő épület nyári konyhával és egy nagy étkezővel, amellett pedig egy ketté osztott fedett-nyitott tér.

** A lakóépület nem a hagyományosan vett régi tanyaépület, '45-50 környékén épült vályogtéglából, 50 cm-es falakkal. Ez látszik is rajta, méretében, elrendezésében, kialakításában már újszerű. Állt a helyén egy régi vert falas hosszanti ház, annak volt a melléképülete ez a főépületre merőleges ház. Illetve pontosan ennek a helyén állt egy fehérre meszelt kiskonyha és az istálló, vegyesen vert fallal és vályogtéglából. De már mire nekiálltunk a felújításnak annyira megrogyott az épület, hogy le kellett bontani és újra fel kellett építeni. Pedig a konyhában volt egy kemence, de már azt sem tudtuk megmenteni, rászakadt a födém. Ahol most ülünk, annak a fele volt meg. Garázs volt az egyik felében, és ezzel a másik felével bővítettük. Kapott egy új tetőt, így alakult ki ez a kiülős rész és hozzá a tároló.
A lakóház meghosszabbításában van egy hatalmas pince, azt is megtartottuk eredeti formájában. A hordók egy része még meg van, de régen teljesen tele volt hordókkal. Az ajtóit eredetileg a bácsi csinálta itt a kis műhelyében, csodaszépek voltak. Azt újra kellett gyártatni, de ez az új meg sem közelíti a régit. Pedig a régi alapján készült, ugyanúgy is néz ki, de valami nem az igazi.

* Hogyan kezdetetek neki az újraélesztésnek? A felújítás, korszerűsítés hogyan zajlott? Mit változtattatok meg, mi maradt meg eredeti formájában?

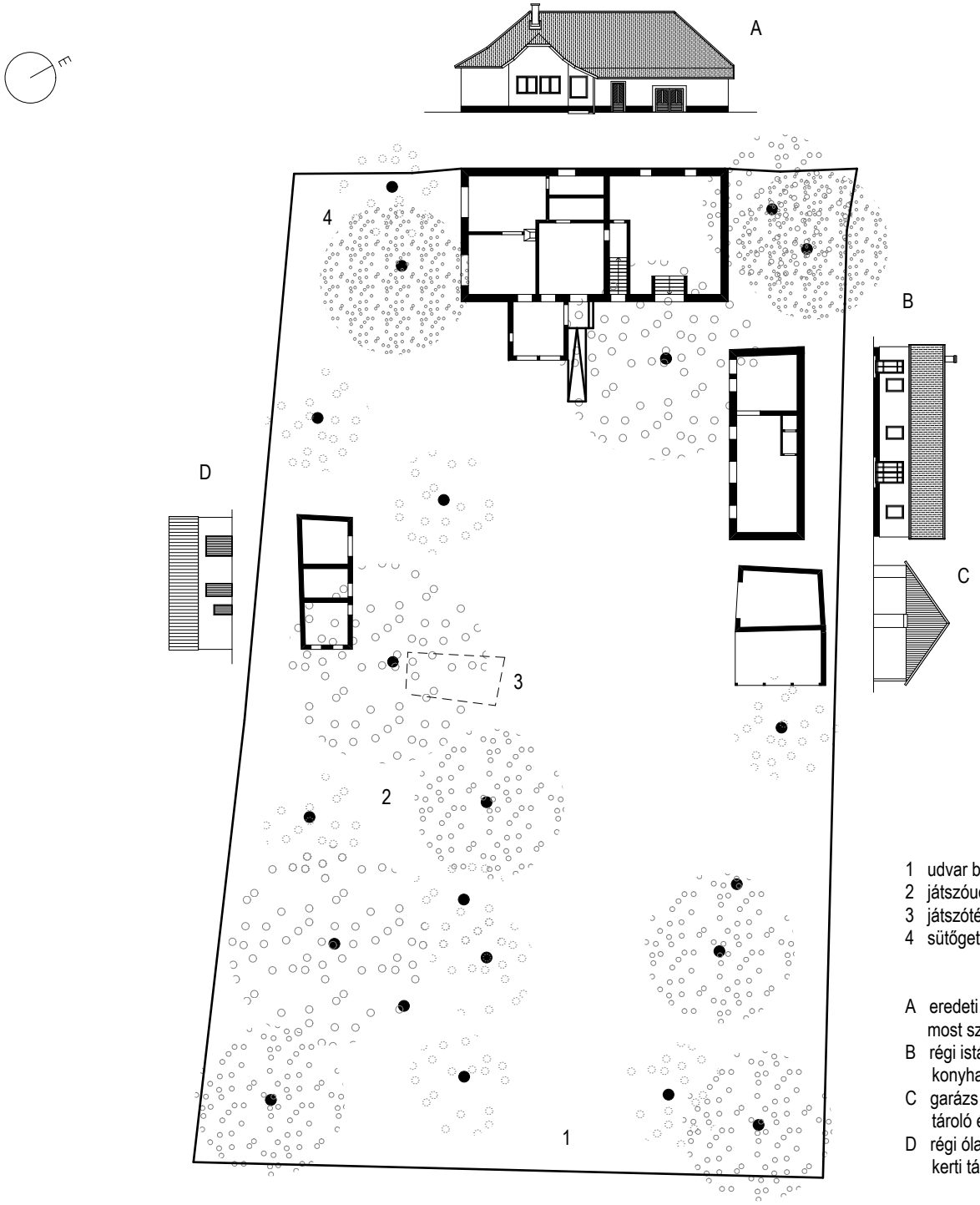

1 udvar bejárata
2 játszóudvar - focipálya
3 játszótér a régi műhely helyén
4 sütőgetőhely

A eredeti lakóépület és pince
most szállásépület
B régi istálló és konyha helyén
konyha és közösségi terem
C garázs helyén
tároló és fedett-nyitott tér
D régi ólak
kerti tárolók

*** A növényzet irtásával kezdtünk. De rémületes volt. Kitisztítottuk az udvart, már szépen látszottak a házak. Valamiért leálltunk a munkálatokkal három hónapra, és nem is igazán jöttünk ki az idő alatt. Aztán amikor újra neki akartunk állni, újra teljesen be volt nőve. Kezdhettünk mindent elölről. Akkor újra elgondolkodtam, hogy biztos jó ötlet-e ez az egész… Be kellett látnom, hogy ezt csak teljes emberként lehet csinálni, a tanyán mindig kell lennie valakinek, mert ha nem vagyunk itt hosszabb ideig, elindul a maga útján.
Egyébként az épületek esetében arra törekedtünk, hogy mindent megmentsünk, amit csak lehet. A főépület amúgy is olyan impozáns és különleges volt itt az udvaron, hogy azt bűn lett volna bántani. Annak meghagytuk szinte mindenét, persze a turisztikai használhatósághoz korszerűsítve, és akadálymentesítettük is. A kisszobából kialakítottunk két fürdőt, amelyből egy akadálymentes, és a bejárathoz készült egy rámpa.
** A lakóház falain kívülről eredetileg csak szürke vakolat volt, nem volt lefestve. Arra került rá a fehér nemesvakolat. A mostani kő lábazat az eredeti, azzal nem csináltunk semmit. Szerencsére annak ellenére is, hogy 30 évig lakatlan volt a ház, a tetőszerkezet jó állapotban volt, csak pár helyen kellett minimálisan javítani. Újraléceztük, majd visszakerült rá a régi cserepezés. Falakat nem hőszigeteltünk, csak a padlás sártapasztására került egy réteg üveggyapot. Az ablakok és az ajtók nagyrészt eredetiek, azt nagyon szorgalmaztam, hogy amit csak lehet, ne cseréljük le, mert szerintem szépek. Persze volt, ahol le kellett, például a kiugró részen. Ott egyrétegű üveges, kisosztásos ablakok volt, mert az egy utólag beépített bejárat, nyitott gang volt. De a pici kör ablak például teljesen eredeti.
*** Az a kedvenc kis részletünk a házban.
** A fő homlokzaton is volt egy olyan kis kerek ablak eredetileg, fenn közepén, de az építész lehagyta a rajzokról, és ezért be kellett falaznunk. Mindent nagyon szigorúan vettek a kivitelezés ellenőrzésekor. Azért az ablakért nagyon mérges vagyok. Az hozzátartozott a házhoz, jelleget adott neki. Még egy dolgot sajnálok, a bejárat előtt volt egy szép faragott oszlop, de azt a rámpa miatt ki kellett venni.
*** A melléképület, ahogy említettük összerogyott már, de annak a helyére, az eredeti elrendezése alapján készült ez a hosszanti ház téglából. Van benne egy nagyobb konyha és egy közösségi nagyobb terem.
** A melléképület pedig eredeti, úgy ahogy kinézett. Vályogtégla, fehérre meszelt, az ólak osztása is megmaradt. Tyúkól, disznóól volt benne. Most tároló, szerszámos.

* Volt épület, amit le kellett bontani, és most nincs is a helyén épület?
** Igen, egy, a kis műhely. A mostani játszótér helyén volt egy asztalosműhely, mert a bácsi magának készítette a méhészkedéshez a kaptárakat. Annakidején itt a környéken minden tanyánál voltak méhek. Barkácsoló ember volt a bácsi, a házhoz ő csinálta az ajtókat, ablakokat is ebben a kis műhelyben, ahogy mondtam, a szép pinceajtókat is. De már összerogyott az a kis épület is, mire mi itt elkezdetünk dolgozgatni.

* A tanya beépítési képe, az udvar elrendezése így szinte ugyanaz maradt, mint volt.
** Igen. Még a fákat is meghagytuk, az eperfák, diófák 100 év körüliek.

* A belsőtér hangulatát, berendezését ti találtátok ki?
*** Igen, az az én feladatom volt. Én a kékfestőbe szerelmes vagyok, ezért a textíliák mindenhol abból vannak. Ragaszkodtam ahhoz is, hogy a kályhák maradjanak, és a berendezés fából legyen. Persze mindennek határt szabtak az anyagi lehetőségek. Minél kevesebből próbáltunk színvonalas és igényes megjelenést kihozni.

* Gépészetileg hogyan működik a ház?
** Elektromos áram van, a vizet fúrt kúttal nyerjük, hidrofórunk van, melegvízzet bojlerrel állítunk elő. Zárt szennyvízaknába távozik a szennyvíz, és cserépkályhákkal, fával fűtünk. Gondolkodtunk mi még fejlesztéseken, elsősorban napkollektoron és a geotermikus energia hasznosításán. De azért ezeket a megújuló energiaforrásokat jól át kell gondolni. Talán nem is annyira környezet kímélőek, mint az első körben látszik, és borzasztó a bekerülési költsége. Igazából a jól megépített és tájolt földből készített tanyák már önmagukban hasznosítják a megújuló energiaforrásokat. Ahol kell, ott védekeznek a naptól, ahol kell, ott beengedik és összegyűjtik azt. Tárolják, vagy éppen kinn tartják a meleget, nem kell hűteni. ...

... Az erdőnkből kivágjuk a fát, azt amelyik beteg, vagy kezd kiszáradni,azzal tudunk fűteni, a gallya jó gyújtósnak. Vagy ha éppen a szőlőbe karók kellenek, a javát kivágjuk karónak, a maradék meg megy a kályhába télen. Régen is úgy volt, a parasztember azt vallotta, hogy a 'disznót a fülétől a farkáig felhasználjuk'. Talán egy tanyán elég lehet ennyi.

* A nyitástól kezdve működik a szállás funkció?
*** A felújítás után éveken át kulturális programokra használtuk, ahogy azt első körben szerettem volna. Jó volt, mert sokan jöttek, sokan megismerték, hogy mi van itt. Persze szállásként is működött, de nem az volt a jellemző. Most már inkább kiadjuk bérbe magánrendezvényekre, biztosítva mindent, minden épület használhatóságát. Csoportok, iskolások, munkahelyi csapatok jönnek 1-2 napos pihenésre, de vannak hosszabban megszálló vendégeink is.

* Hogyan értékelitek? Sikeres ez a vállalkozás, szeretik az ide érkezők? Milyen visszajelzéseitek vannak? Működik ez a dolog tanyán?
*** Szerintem nagyon szeretik. Sokan vissza is jönnek, és a legtöbb vendégünk úgy érkezik, hogy olyan ajánlja neki, aki már volt itt. Nagy előnye egy ilyen tanyasi szállásnak, vagy kikapcsolódási helynek, hogy aki idejön az szabad lehet, és szabadban lehet. Kötetlenül lehet szórakozni és pihenni kulturált körülmények között. A hétvégék szépen telítettek, a hétköznapok még elég döcögősek, kihasználatlanok. Ez is az oka annak, hogy kizárólag ezen a lábon nem tudnánk megállni, kiegészítésnek jó csak. És persze ez is csak úgy, hogy mindent megoldunk családilag. A négy gyermekünkkel látunk el így hatan minden feladatot, az ágyneműhúzástól a fűkaszálásig. Így tud jól működni. De szerintem itt és így a turizmusnak van jövője.

Miközben a jövőről beszélgetünk, engem egyre inkább foglalkoztat a múlt, a család tanyasi múltja, és a gazdasági funkciót megtartó másik családi tanya.

* Amellett, hogy egy új szálát, újfajta felfogását elindítottátok ennek a tanyának a turizmussal, programszervezéssel, a másik családi tanyát teljesen hagyományosan használjátok, az a mezőgazdasági központ.
** Igen. Én itt születtem a tanyán, egészen harminc éves koromig kinn laktam. Miután meghazásodtunk, akkor költöztem be. Ezen a tanyán most is tartok állatokat, és körbe művelem a földeket. Szőlők, bodza, szántók és a jószágok is vannak. Ebből élünk elsősorban.

* A mezőgazdasági munkák, termények eladása akkor a fő bevételi forrásotok. Hogyan látod a földművelés vagy akár az állattenyésztés helyzetét?
** Az elsivatagosodás itt igen életszagú probléma. A külterület egyik részén már alig van víz, a kutak kiszáradnak, futóhomok van. Ez a rész még tartja magát. Így egyre nehezebb, egyre kevesebbet ad a föld. Nem lehet teljesen megélni már a mezőgazdasági munkákból, termények eladásból. A felvásárlás annyira nyomott áron történik, hogy sokszor örül az ember, ha nullára kijön az éves ráfordítással. De nem tudnék én már mást csinálni. Így éltem eddig is, ezután is így fogok.

* Mennyire lakottak még a környező tanyák?
** Nem igazán. Ha a kisebb környéket nézem, körülbelül harminc tanyából már csak 3-4 tanyán laknak. Ők nagyrészt idősek. Nagyobb részét úgy használják már, mint én. Napközben kinn vannak, este pedig mennek a faluba. De sok már teljesen üres. Pedig amikor én iskolába jártam, sokan laktunk itt. Hatodik osztályig jártam ide a felsőjárási tanyasi iskolába, összevont osztályba. Két osztály volt, összesen körülbelül 50 gyerekkel. Utána már be kellett járni a faluba. Jó volt ez az iskola. Havonta volt egy mozi, jöttek a szülők is. Egyszer még a tv-ben is szerepeltünk. '74-ben jött erre a villany és akkor kapott az iskola egy tv-t. Jöttek és felvették, vártuk közösen, hogy mikor vetítetik le. Tanyasi bolt is volt az iskolától 500 méterre. Szünetben átszaladtunk egy csokiért vagy egy kifliért. Lehetett kenyeret, petróleumot, sót, lisztet, cukrot venni, az alap dolgokat. Az épülete még meg van.

* Mikor indult meg a tanyák kiüresedése, vagy a lakótanyákból hogyan lettek csak gazdasági vagy egyéb funkciójú tanyák?
** Ez a rész a TSZ idején kezdett elnéptelenedni. Bár még talán itt nem is volt olyan durva a helyzet. A határút túloldalán, Izsákhoz tartozóan nagyon sok tanya volt. Ott megszűnt akkor az összes, elbontották a tanyákat a nagytáblásításkor, körbeszántották őket, nem nagyon volt maradás. Nagy baja ez az időszak a magyar tanyáknak, mert a szépen felfelé ívelő, növekvő és fejlődő kisgazdaságokat szakította meg. Kiesett minimum egy generáció így a termelésből, majd aztán hiába kaptak vissza földeket, nem onnan lehetett kezdeni ahol abbamaradt, hanem elölről. Se tapasztalat, se tőke. A faluba lakást meg már nem akarta senki feladni. Beszorították a tanyasit a faluba, onnan kell most kijárni minden nap. Lehet, hogy az állatát benn tartja már a faluban, de a terménye a tanyán van. Viszi be a terményt, hogy megetesse az állatot. A tanyára hordja ki a trágyát, mert az meg a földre kell. Állandó ingázás, rengeteg időt elvesztünk így. Ha helyben van minden, úgy gazdaságos. Meg hát a falu nem igazán állattartásra való. Szabályozás is van rá, hogy mennyi állatot lehet tartani, meg hát a szomszéd se szereti, hogy ott bűzölög a disznó, vagy átrepül a tyúk. A termőföld meg hát egyértelműen kinn van. Lehetne ez sokkal jobb is, mehetnének jobban a tanyák. Voltunk pár éve Bajorországban, meglátogattunk egy gazdaságot, egy ottani tanyát. Mesélték, hogy 4-5 generáció óta ott laknak, folyamatosan fejlesztenek, támogatásokat is kapnak. Nem akadt meg a fejlődésük, nem volt szakadás, sikeresen gazdálkodnak és meg is becsülik őket.

* A gazdaság könnyebben működtetése miatt szívesebben laknál kinn most is? Akár idős korodra is?
** Igen, én most is inkább itt laknék kinn. De a tanyasi élet annyira nem időseknek való. Nem véletlen az, hogy régen az idősek inkább már bementek a falusi házba. Vagy úgy maradtak kinn, hogy együtt élt több generáció, és a fiatalok segítették őket. És még az is hozzátartozik, hogy a közeli tanyákon nagyrészt egy család, rokonok laktak, és figyeltek egymásra. Itt is, nálunk is, körbe a testvérek és azok családja lakott. Volt kihez fordulni. Ma már megváltozott minden. A gyerekek jellemzően elmennek messzire. Az öregek meg maguk maradnak itt kinn, a környező tanyák vagy üresen állnak, vagy új, ismeretlen tulaja van. Így már nem olyan egyszerű a történet.

* A családi gazdasági és a vendéglátó tanyátokon kívül is van tanyátok?
** A környéken több földet úgy tudtam csak megvenni, hogy jött vele a tanya is. Sajnos legtöbbje már rogyadozik. De nem lehet mindet megmenteni, egyrészt nincs miből, másrészt nincs mire. De azt mondhatjuk, hogy ezek a tanyák ha összedőlnek, visszakerülnek a földbe, ahonnan jöttek. Föld a faluk, a tető és a födém fa, a legöregebbeknek még most is nád a teteje. Nincs bennük semmi mesterséges anyag. Összedől, földkupac lesz belőle, majd az eső szétmossa őket, tetején kinőnek a fák, eltűnik.

* A csendben, szelíden elmúlás szépsége. Építészként ezt nagyon fontosnak tartom. A régi tanyák esetében magától értetődő volt ez a fajta anyaghasználat és építés, hiszen csak ez volt, csak ezt tudták. Ma már teljesen mások a lehetőség és az igények, de nem lehet megfeledkezni arról, ha valaki tanyaszövetbe épít, hogy ez a terület a természeté, akkor is, ha művelt táj. A tanyák szerepe, élete állandóan változik és nagyon gyorsan. Felelősséggel kell lenni a természeti közegbe való építés során azzal, hogy csak olyat építünk, ami nem eredményez sebet, ha ottmarad.

ELKÉSVE

1:100 000

Orgovány külterületének észak-nyugati csücskébe megyek. Ma a közbeszédben jellemzően csak a Csira megnevezéssel illetik ezt a területet, de valójában több kisebb egység összessége; Zsombóhát, Csira, Árpáshalom és Pálinkás.

Majd az egész térség a Kiskunsági Nemzeti Park része, egy-két művelés alatt maradó területtel és pár tanyaudvarral. Valójában a településnek ez a területe teljesen ismeretlen számomra, egy kieső szeglet. Amit mindig is tudtam róla: itt az utak járhatatlanok, ha esik az eső hatalmas vizek vannak. Járhatatlanok, ha nagy a szárazság, mert betonkeménységűvé válik a hepe-hupás talaj. Járhatatlanok, hiszen már a legtöbb helyen kinn a tábla: védett terület, behajtás csak engedéllyel.

A térképet böngészve is szembetűnő, hogy míg a déli, nyugati és keleti külterületi részeket igen sűrűn behálózza a tanyaudvarok rendszere, addig ezen a részen alig láthatóak a kis építmények együttesei. Kíváncsiság által vezérelve elindultam, hogy megnézzem, az a kevés kis tanyaudvar mai arca mégis milyen lehet.

Végtelennek tűnő rétek, borókások, szúrós cserjék mindenfelé, a sűrű növényzet nem kis akadály a rejtőző tanyák felkutatásában. Az fogad, amire számítottam. A kevés tanya szinte mindegyike már csak rom, egy agyagkupac pár fagerendával. Életek fehérre meszelt, vagy éppen okkersárgára pingált emlékei. Itt már csak azt tudom fotózni, ahogyan a természet visszafoglalja az egykori területét.

...

A sűrűben megpillantok egy még jó állapotúnak tűnő tanyát, két homlokzata fehérlik a nagy fák alatt. De sehol út, vagy nyom. Körbe-körbe megyek, de a tanya sehol. Vissza a kiindulóponthoz. Újra megpillantom. Hogy lehet, hogy sehonnan máshonnan nem lehet látni? Akkor nincs más, toronyirányt kell mennem.

Két épület áll még, és a téglából rakott kemence a két nádfedeles ház képzeletbeli találkozásánál. A lakóház kétosztatú, a konyhában téglából épített főző tűzhely, a szobában búboskemence. Összesen három kicsiny ablak van a házon, a szoba egyik ablaka a tornácra néz, a másik a rét felé, a harmadik pedig a konyha ablaka. A meszelt, tapasztott födém a kemence és a sparhelt felett is beszakadt. A tornác fedelét girbe-gurba faoszlopok tartják, a nád lassan megindul róla, az eyik sarokban még ott árválkodik a fa pad. A melléképület valószínűleg több ütemben épült, a gerinc magassága ugrik egy helyen. Ólak, istálló és kamrák vannak benne, de ajtaja már egyiknek sincs. Nem könnyű megközelíteni, mert az udvart benőtte az ecetfák szinte áthatolhatatlan sűrűje. Néhány év, és hasonló kép fogad majd itt is, mint az előző tanyáknál.

A FALU SZÉLÉN

Befordulok a rövid bekötőútra a kövesútról, és már meg is érkeztem. A szépen rendbetartott tisztaudvart léckerítés veszi körül, azon kívül a veteményes csodálatra méltó rendben tartva, az udvarban a gyep szépen nyírva zöldellik, a ház előtt mindenféle színben pompáznak a virágok. A feleség éppen ügyeket intéz a városban, így csak Jani bácsival beszélgetünk. Bár azt mondja, jobban szereti, amikor a felesége is itthon van, jobb úgy beszélgetni is.

** 1971 őszén vettük meg ezt a tanyát, vagyis ami akkor itt állt. Egy kis nádtetős vályog házikó volt, egy szoba-konyha kamrával. A jó nagyméretű, 30 centis vályogtéglából volt építve, másfél sorosan. '72-be költöztünk bele, miután kicsit rendbe hoztuk. Nem lett volna azzal olyan nagy a baj, csak hát alap nélkül épült, meg földes volt az alja, még a pocok is betúrt. Kimeszeltük, kipofoztuk, hogy egy kis időre meghúzzuk benne magunkat. Aztán '74-ben tettük le az új ház alapját, és a falakat is fölhúztuk, tetőt tettünk rá, de aztán tovább nem volt pénz. Majd '76-ban jöhetett a villany, utána tudtuk besaralni, bepucolni, ősszel tudtunk beköltözni a konyha részébe. Akkorra lett kész a konyha meg a melléképület, majd a spájz, aztán vezettük csak a vizet. Nagyon lassan haladtunk, 77-re lehetett már minden helyiséget használni. Téeszben dolgoztunk, meg közbe még katonának is elvittek 2 évre.

* A meglévő kis házikóban volt áram?
** A hetvenes évek legelején ezen a részen már volt villany, de ebbe az eredeti kis házikóba nem vezettették be mikorra megvettük, mi meg már elkéstünk vele őszre. Így villany nélkül laktunk, egészen '76-ig.

* Abban az időben, a téesz ideje alatt tanyaépítési tilalom volt. Hogy emlékszik erre? Gond nélkül fel tudták építeni a házat?
** Itt állt ugye egy rendes helyrajzi számos épület. Akkor a tanácsnál azt mondták itt helyben, hogy ne törődjünk ezzel a tilalommal, építsünk a régi mögé nyugodtan.

* Nem volt szándékukban, hogy inkább a faluba menjenek lakni fiatal házasokként? Nem lett volna célszerűbb, könnyebb oda építkezni?
** Volt énnekem a faluban portám, de aztán láttuk, hogy eladó ez a régi kis tanya. Azt eladtam, hogy ezt megbírjuk venni. A faluba kicsi a hely, és többe kerül az élet. Itt van hely, a magunk gazdái lehetünk. Jobb itt a levegő is.

* Hogyan alakult ilyenné ez a ház, itt a házak? Ki volt az ötletgazda, a tervező? Ez már nem a régi parasztházak, hanem az újszerű falusi házak mintájára épült.
** Együtt találtuk ki a feleségemmel. Abban az időbe jöttek a faluba ezek a sátortetős házak, majd a 80-asak évek közepe táján jöttek a tetőteres nyeregtetős házak. Ez volt akkor a divat, hát mi is ilyet csináltunk. Ha később építünk, akkor biztos nyeregtetős lenne. Olyan az elrendezése, mint az akkor épülteknek. Van benne két nagyszoba, előszoba, spájz és egy fürdő, kívülről nyílik egy konyha és egy kis kazánház. Folyosónk nincs, akkor nem volt divat, pedig jobb lenne. Voltam már olyan hasonló házban, ahol a szobák előtt folyosó van, jobb úgy. De mi ettől elmaradtunk, most már így marad.

* A melléképületeken kőporos vakolat van, de a házon már vékonyvakolat. Az mikor készült?
** Egyforma volt a ház a melléképületekkel, csak lett egy repedés a kőporos vakolaton, több helyen alákapott a szél, és ledobta nagyobb felületeken. És már nem kőport raktunk rá, hanem ezt a vakolatot.

* Hőszigetelték is a házat?
** Á. Vályogból van, nem kell annak hőszigetelés.

Komótosan sétálunk körbe a tanya körül. Az udvar mellett nagy gödrök sorakoznak. Már benőtte a fű, de szépen árulkodnak arról, hogy a vályog onnan került ki, a ház abból épülhetett.

** Ezekből a gödrökből sok ház fölépült, nem csak a mienk, hanem a faluba is több. Én már több gödröt föl is töltöttem, ne legyen már ilyen hepe-hupás a tanya környéke.

1 lakóudvar
2 'házeleje' - virágoskert
3 gazdasági udvar és terménytárolás
baromfik és birkák udvara
4 birkalegeltető
5 kukoricaföld és veteményes
6 gyep

A lakóépület
B kamrák
C tyúkól
D garázs, kiskonyha
E disznóólak
F góré és szín

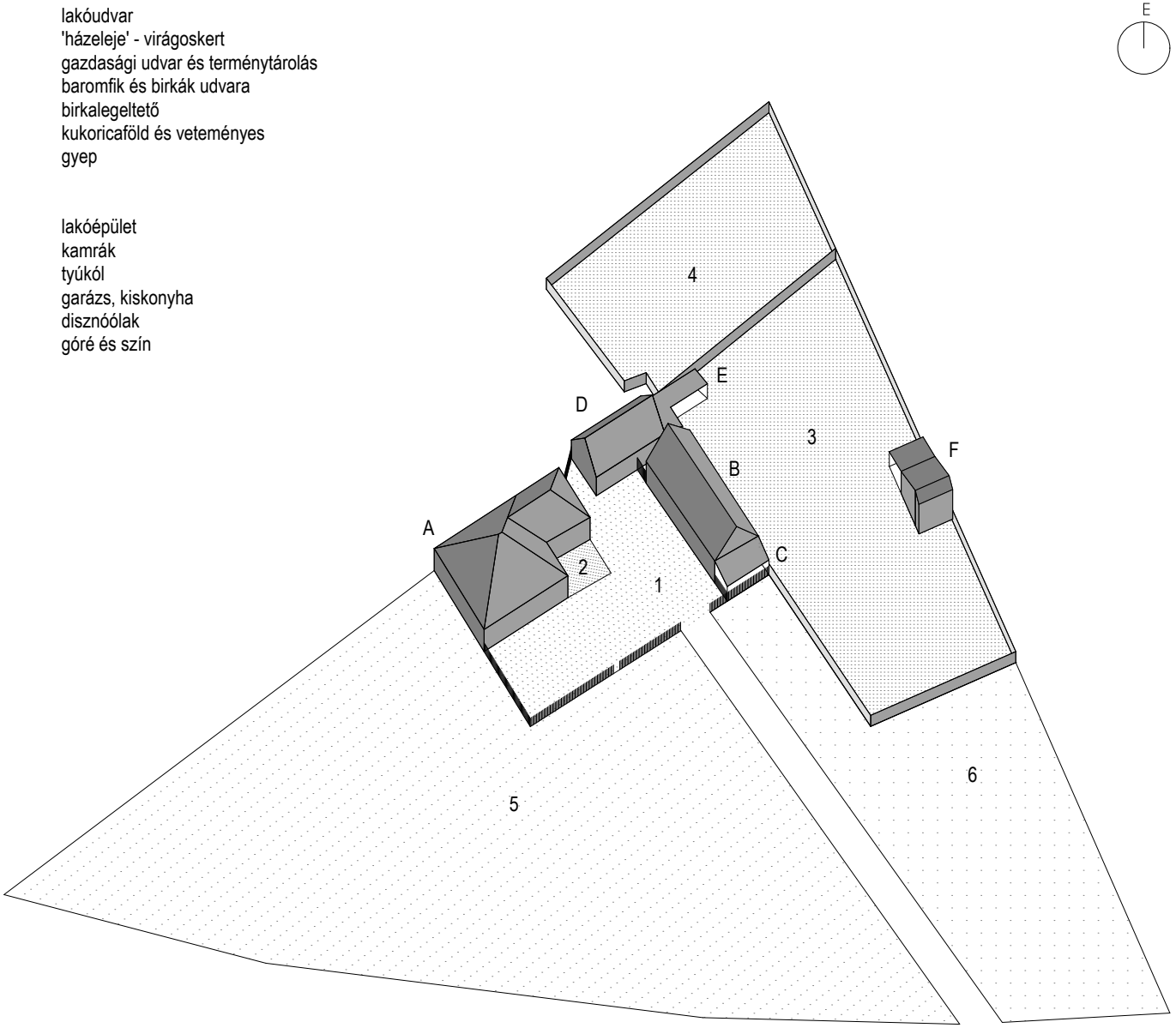

Amikor mi szétszedtük a régi vályogházat ’77-ben, annak az anyagát visszahordtam ezekbe a gödrökbe, a tetejére meg tarackos földet hordtam. Nagy esőkor megáll bennük a víz, jobb ha nincsenek olyan mély gödrök.

* Hogyan alakultak a környező földek? Mennyi tartozik ide a tanyához?
** A tanyához erdetileg háztáji tartozott, 1400 négyszögöl, a téesz idején ennyi járt. Nekünk itt ezt azért adták könnyebben, mert gyöpös volt, gödrös volt, nem kellett a téesznek. A környező szántók viszont téesz tulajdonban voltak. Utána apósom vett meg itt két kis holdat, amikor már lehetett. A régi agronómus mondta neki, hogy inkább vegye meg a ház környékit, ne jöjjön ide senki idegen. Most összesen 13000 négyzetméter körül van a földünk, elől kukoricánk van meg egy jó nagy veteményes, hátul kritikálé, oldalt meg legelő. A birgék azért vannak, hogy rendbe tartsák a gyepet. Ne nekem kelljen már kaszálni. Tizenkettő birge van meg egy kisbárány, ők nyírják a füvet.
* Csak a fűnyírásra vannak a birkák, vagy el is adják, le is vágják őket?
** Én a Juh Terméktanácsnak tagja vagyok, csak így lehet a bárányt eladni. Kell neki fülszám, meg törzskönyv. Nem egyszerű, nem úgy, mint annakidején. Jóval egyszerűbb volt jószágot tartani régen. Most nem lehet ám az se, hogy egy törzskönyvezett birgéhez holmi parlagi kost hozok, venni kellett törzskönyves kost is. Nagyon oda kell ezekre figyelni. Ezek betartásával tudom eladni a bárányokat.

* Milyen állatok vannak még?
** Van öt malac, tyúkok, gyöngytyúkok, kakasok, kacsák. A tyúkok kinn kapirgálnak, azok csak akkor jönnek be, ha mama hozza a fazékba.

Körbe vannak kerítve az udvarok, külön a tanyaudvar vagy tisztaudvar és külön az állatok udvara, a gazdasági udvar. A léckerítéssel körbefogott kicsi méretű tanyaudvarban kocsibeálló, nagyobb burkolt felület, szépen karbantartott gyep és virágoskert. A hatalmas gazdasági udvar körül drótkerítés. A kerítések vonalán kívül, a ház előtt a hatalmas veteményes, - krumpli, bab, hagyma, répa, zöldség, borsó,- előtte kukoricaföld.

** Az a gond, hogy már megy szét a drót. A birgék is ráugrálnak sokszor, meg jönnek a nádasba inni az őzek, azok meg kívülről tapossák le a kerítés szélét. Ahogy van egy lyuk, az állat rögtön megtalálja. A kerítést nagyon javítani kellene.

* A földeket tudják saját gépekkel művelni, vagy bérbe kell hívni?
** Nekem már nincs gépem. Régen volt. 2017-ben eladtam mindet, a gerincbetegségem miatt nem tudok traktorozni már. A fiamnak van mindene, ő szokott nekünk szántani, családban megoldjuk.

Körbe sétálunk, minden állat helyét megnézzük, Jani bácsi megmutatja körbe a földeket. A gazdasági udvarban áll a góré, kiegészítve egy kis színnel.

* Nagyon jó állapotban van a góré. Használják ma is?
** Persze. A kukoricát ma is kézzel szedjük, betakarítás után pedig megy a góréba, ott szépen szárad. Az állatok elvannak rajta. Kukoricát, gabonát nem adunk el. A régi idősek is azt mondták, hogy ha van takarmány, azt bőrben kell eladni. Vagyis a saját takarmányodon neveld föl a jószágod, és azt add el. Mellette a színbe állt a permetezőgép. Műanyagból volt, azt nem süthette a nap, kellett fölé a tető.

* Sok helyen a górék már üresen állnak, legtöbbje megdőlt már egyik-másik oldalra. Jó itt látni ezt a funkcionáló górét.

Ahogy elnézünk a falu irányába, nincs is olyan messze az utolsó ház.

* A falu határa ennyire közel volt a tanyához, mint most látom?
** Ááá. Ez az utolsó három utca nem volt. Sokkal messzebb volt a falu széle, mint most van.
* Még a végén lehet, hogy falusi ház lesz a tanyából...
** Azt nem hiszem, erre már csak nem terjeszkedik tovább a falu.

MEGTARTÁSRA TÖREKEDVE

A ház előtt ülünk két kisszéken egymással szemben. Innen mindenfelé ellátok. A kutyák nagyon örülnek, hogy van emberi társaságunk, körbeugrálnak minket, elszaladnak messzire, majd ismét vissza, és ezt ismétlik még ott vagyunk.

** Tíz évvel ezelőtt vettük a tanyát. 82 éves volt a néni, aki eladta nekünk. Egyedül élt itt, és gazdálkodott. Volt egy sárfehér szőlője és szántói. Volt egy TZ4K kis traktora, és azzal dolgozgatott a földeken. De nem győzte már. A gyerekei közül egy az ország másik felébe költözött, a másik pedig külföldre, így ők nem tudtak neki itt segíteni. Úgy gondolták, jobb lenne már az édesanyjuknak benn a településen, így vettek neki házat a szomszéd faluban. Onnan mégiscsak könnyebben el tudja érni a boltot, orvost, gyógyszertárat. Ellenkezett ő az elején, nem akarta a tanyát elhagyni, eladni, de a család csak meggyőzte. Szép kis gazdaságot tartott fenn magának, a 2000-es évek elején még lovai és tehenei is voltak. Rengeteg kutyája volt. Ha jól tudom, 50 évig élt ezen a tanyán.

* Tudatosan vettétek ezt a tanyát? Kerestetek magatoknak egy tanyát gazdálkodásra, pihenésre, vagy akár lakhatás céljára? Vagy csak belebotlottatok?
** Egyik sem. Nem akartunk mi tanyát. Mi földet kerestünk. Hirdették az újságban együtt a tanyát a földjeivel. Mi megkerestük őket, és mondtuk, hogy nekünk csak a földek kellenek. Ők pedig azt mondták, hogy vagy viszünk mindent, vagy semmit. Így a földekkel jött a tanya is.

* Mit gondoltatok erről a kényszerhelyzetről? Mi volt az első elképzelés a tanyáról? Használni fogjátok, esetleg teljesen lebontjátok és feltöritek a helyét művelésre?
** Az első gondolatom, és a második is az volt, hogy nem kell ez a tanya. Aztán amikor kijöttem megnézni, valahogy beleszerelmesedtem. Csak ez a kis kerítés volt a ház előtt, ez a nagyobb külső nem volt. Szembe gyep, legelő. Ahogy körbenéztem, nagyon furcsa érzésem lett. Olyan nagyon megnyugtató. Egyszer sem jutott eszünkbe, hogy lebontsuk. Sőt fel szeretnénk újítani. Most ehhez várjuk a csodát, az anyagi csodát… Egy ilyen öreg tanyának a felújítása hatalmas anyagi ráfordítást követel. És felújításra csak úgy lehet pályázni, ha itt is lakunk. Amúgy a férjem már többször mondta, hogy ki is költözne ide szívesen.

* A férjed eredendően tanyasi.
** Igen. Régre visszavezethetően, a felmenői, az egész családja mindig is tanyán élt, ő ott nőtt fel. De én nem, falusi vagyok, és félek is kinn egyedül. Amikor sötétedik, amikor a fácánok is elkezdenek hangoskodni, akkor félek. Pedig igen jó helyen van ez a tanya, csendes, de mégis pár száz méterre van a főút.

* Változtattatok-e bármit az épületeken? Volt-e olyan építmény, épületrész, ami azonnali felújításra szorult?
** Az istálló egy kisebb részén alá kellett betonozni, azon látszott, hogy megindult lefelé. A régi spájz és a hátsó szoba padlóját lebetonoztuk, ott csak döngölt föld volt. A többi dolog mind olyan, mint ahogyan mi átvettük.

A melléképületeket sorba megnézzük. Inkább az előző tulajdonos használati módja kerül szóba, most a legtöbb épületrész csak raktározásra szolgál. Az egykori garázsnál kezdünk. Félnyereg tetős, két helyiséges kis épület, a sok helyen látható vasvilla kaparásos vakolattal és hullámpala fedéssel. A két ajtaja mutatja az eltérő idejű beépítést: egy fém és egy fa ajtó kontrasztja.

** A garázsban állt a néni kétütemű sárgás-barnás trabantja, azzal járt a faluba. Kettesben végigszáguldott vele a dűlőúton. Imádnivaló volt. A kisebb helyiségben takarmányt tárolt, és kicsit kiskonyhaként is működött. Volt ott egy gáztűzhely, ott főzte a kutyáknak az ételt. Ez is, meg hátul a disznóólak is blokktéglából vannak.

Másodikként az istálló esik szóba. Egyidős lehet a lakóépülettel. Fehérre meszelt, vastag vályogfalú hosszú épület. Szintén hullámpala fedéssel.

** Az első helyiség az istálló, földes még most is az alja. Most üres, de tavalyig csirkék és gyöngytyúkok voltak benne. A második és harmadik helyiség betonozott, terményeket tárolt benne a néni, de úgy igazán nem tudom, pontos mi volt benne. Ezeknek még szép fa ajtói vannak.

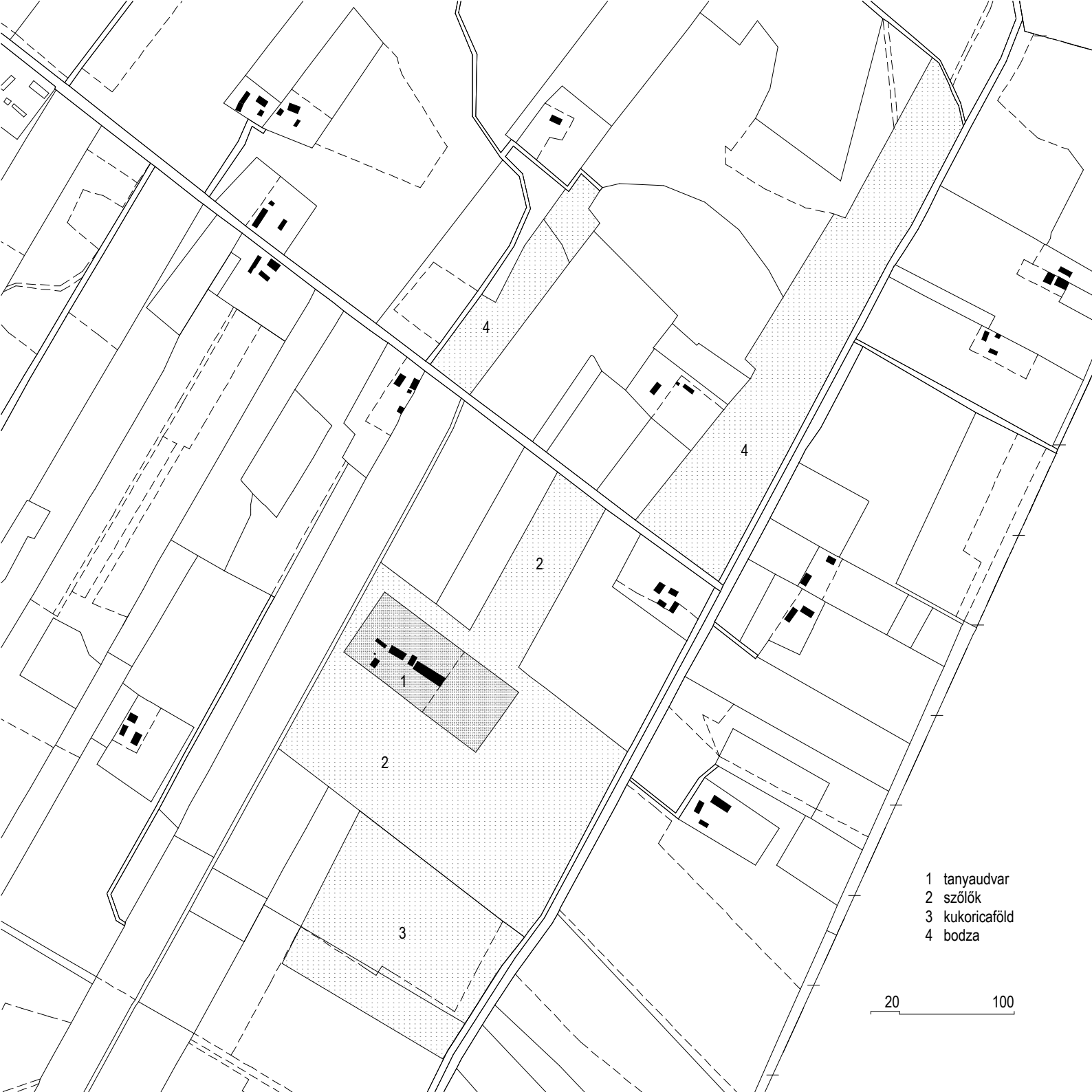
4
4
2
1
2
3
1 tanyaudvar
2 szőlők
3 kukoricaföld
4 bodza
20
100

A negyedik helyiség volt az igazi terménytároló. Ebbe a helyiségbe van bevezetve a 380, itt volt a darálógépe a néninek. Magának darált. Annyi gabonát termelt, amiből az állatait el tudta egész évben látni, és el is tudott belőle adni. Ebből és a szőlőből élt. Ott száradt a kukorica, ott tárolta a gabonát. Két fa kaloda van benne most is. Mi is ott daráltuk és tároltuk még tavaly is a gabonát, tényleg szépen eláll benne.

* A góré szép méretes, és igen jó állapotban van.
** A néni azt az utolsó percig használta. Amikor volt a birtokbaadás, még az utolsó cső kukoricát is kiszedte belőle, és elvitte magával. Egy bácsi jött érte ketyeróval. Mi most jobb híján a venyigebálákat tartjuk ott.

* Nem mesélt a néni esetleg arról, hogy állt-e valaha keresztben épület? Nagyon érdekes a beépítése az udvarnak, a melléképületek és a lakóépület egy vonalra rendezve sorakoznak, nincs meg a központi, körbezárt udvar, ami jellemző szokott lenni. Csak a garázs áll merőlegesen a házra, ami valószínűleg utoljára épülhetett.
** Nem mesélt magától, mi meg nem is kérdeztük. Őszintén, nekem ez eddig fel sem tűnt.

* Említetted, hogy ha tehetnétek, felújítanátok, korszerűsítenétek a tanyát, akár még olyan szintre is, hogy itt tudjatok élni. Mit kellene, és mit szeretnétek megcsinálni? A maga valójában kicsit helyrehoznátok, vagy nagyobb átalakítást, beavatkozást is elképzelnél? Bontanátok, építenétek?
** Minden megmaradna, az elrendezés, a falak. A tetőt mindenképp cserélni kellene a lakóházon, és valószínűleg a födémet is, mert több helyen már beázott. A saralás sincs a legjobb állapotban rajta. Látszógerendás födémet szeretnék. Most is az van, csak már rossz állapotban. Az ablakokat és ajtókat is muszáj cserélni, egyrétegűek, a szél és a bogarak szabadon járnak rajta. Víz, villany van a házban, de újra kellene húzatni a teljes vezetékezést. A kályhás fűtést jó lenne központira átalakítani. Megújuló energiaforrást is szeretnénk bevonni, de hát először az épületet kellene rendbe hoznunk, mielőtt ilyeneken gondolkodunk.

Utoljára bemegyünk a lakóépületbe. A benti állapotok valóban azt mutatják, hogy még pár esős évszak, és nagyobb szerkezeti gondok is kialakulhatnak. Egy helyen lehullott a vakolat, látszik a rétegesség, vertfalú az épület. Ez a korát is engedi sejtetni, legkésőbb az 1920-as évekig megépült. Utána ezen a környéken már csak vályogtéglából építkeztek.

** Az épület háta mögött nagy gödrök vannak. Én egy darabig nem tudtam, hogy miért. Aztán felvilágosítottak. Onnan épült a ház, onnan szedték ki a vályogot. Nem mentek messzire, itt van a ház hátuljától 3-4 méterre.

A konyhában kuriózumra bukkanok. Egy kemence. Ilyet nem láttam használatos tanyában a bejárásaim alatt. Nagyon megörülök neki.

** Én még nem sütöttem benne, de tervezem. Amikor jöttünk megnézni a tanyát, a néni túróspogácsát sütött épp benne.

Kilépünk a gangra.

** A gangot nem tudom hányba építették be, de ez téglából van, és már alapja is van.

Újra az udvaron vagyunk, szemben szőlősorok végelláthatatlanul.

* A földek nagy részét ti már máshogyan használjátok, mint ahogyan megvettétek.
** Szemben a volt legelőt beültettük szőlővel. Nekünk nem kellett legelő. Ahol most öt hektár bodzásunk van, ott voltak a gabonaföldek. Itt oldalt szőlő volt, annak a helyére új szőlőt telepítettünk. Később még vettünk három hektárt a szőlő mögött, oda kukoricát vetettünk eladásra. A tanya ennek a tizenöt hektárnak a gazdasági központja végeredményben.

* Gépeitek vannak? Tudjátok saját eszközökkel művelni a földeket?
** Szántóföldi gépeink nincsenek, arra hívunk bérbe gépet. Az előkészítő földmunkákat meg tudjuk csinálni saját traktorral, meg a szőlőmunkákat.

* Hogyan rendezkedtetek be a mindennapokat illetően? Hogyan egyeztetitek a munkát, az őstermelői létet, a falusi bentlakást és a tanyát?
** Mindketten dolgozunk a férjemmel, rendes munkahelyen, emellett csináljuk a földeket. Nagyon nehezen összeegyeztethető. De sajnos annyit nem hoznak a földek, hogy ne kelljen mellette dolgoznunk. Pedig jó lenne, ha öten meg tudnánk élni belőle. Három gyerekünk van, ketten már felnőtt korba léptek. Viszonylag keveset vannak itt kinn, de amiben tudnak, próbálnak segíteni. Benn élünk a faluban, de minden nap jövünk ki a tanyára, télen-nyáron. A kutyákat minden nap meg kell etetni. Meg hát azért jó körülnézni minden nap, és jó itt lenni.

* A gyerek hogyan álltak a tanya megvásárlásához, most hogyan nyilatkoznak róla? Az a tapasztalatom, hogy a gyerekek, főleg a kamaszok nem igazán szoktak lelkesedni a tanyáért.
** A gyerekek nagyon nem örültek, amikor megvettük. Ők csak azt látták, hogy itt csak munka van, még több lesz a dolgunk, mint eddig. Sokáig nem akarták. Az utóbbi pár évben már kicsit máshogyan látom. A nagyobbik fiam növényorvosnak készül, rajta már azt látom, hogy egyre inkább értékeli ezt a helyet. Nézd, - mutat egy kis mérőedényt a ház előtti kerítésen.- Most is neki mérem a csapadékmennyiséget. Most mindenről statisztikát készít, minden adatot rögzítünk. Tudományos alapokra akarja helyezni a gazdálkodásunkat.

* Állattartáson gondolkodtatok? A helyük meglenne.
** Voltak állataink kinn. Malacok, kecskék, tyúkok. De a kecskéinket ellopták, végigvágták a teljes kerítést. A többit meg láttuk, hogy így a faluból nem lehet megfelelően ellátni. Szeretnénk most is állatokat tartani saját fogyasztásra, de ahhoz itt kellene lenni mindig. Az állatokra vigyázni kell, és állandó jelenlétet igényelnek. Ezt beláttuk. Próbálkoztunk mi, de nem működött a faluból.

* Hogyan látod a tanya, a földek jövőjét?
** Egyszer már megfordult a fejünkben, hogy lehet, hogy túl kellene adnunk a tanyán és a földeken is. Épp tavaly, amikor ezzel a mérhetetlenül alacsony szőlőárral megkínáltak bennünket. De aztán valahogy mindig oda jutunk, hogy nem pocsékolhatjuk el, sem a tanyát, sem a földeket. Valószínűleg többször kell fajtát, terményt váltani, folyton figyelni kell, hogy éppen mi lehet jövedelmezőbb a mezőgazdaságban. Ébernek kell lenni, és mozdulni, amikor kell. Az agrármérnök fiam töri is rajta rendesen a fejét. Gondolatban volt itt már dióerdő, mogyoró ültetvény. A tanya életét pedig a földek sorsa fogja nagyban meghatározni. Mi csak egy felfelé, és nem lefelé ívelésben reménykedünk.

A NYUGALOM SZIGETE

Leülünk a tornácon, kellemesen hűvös van, kicsit lengeti a szél a diófa leveleit. De a tornác védett és csendes. A munkának mára vége a földeken, kissé fáradtan, de jó kedélyűen kezd bele Jani bácsi a tanya történetébe.

** A nagymamám testvére volt a Nénike, összejöttünk itt párszor, nagyon megtetszett nekem ez a tanya, így 1996-ban megvettem. Ő az urával addig itt lakott kinn, de úgy döntöttek, hogy bemennek a faluba lakni, már idősek voltak. Én azzal a szándékkal vásároltam meg a tanyát, hogy itt fogunk libázni. Már pár évvel előtte a faluban elkezdtük a libák tömését, de ott nem tudtunk nagy számban állatot nevelni, de ez a hely alkalmas volt rá. Volt hozzá egy kis föld, de az évek során vásároltam még mellé. Jó pár éve az állattartás-nevelés helyett inkább a földműveléssel foglalkozunk. Tizenhat évig libáztunk, a töméssel együtt 30 évig csináltuk, de érdemesebb volt áttérni a földekkel való munkára. Valahogyan nyugodtabb a földművelés, mint a jószágtartás. A megvásárolt földjeinket betelepítettem közben szőlővel, bodzával, spárgával. A tanya körülbelül egy hektáron terül el, 4,5 hektáron van szőlő, amellett van bodza és spárga, de bodza és spárga földjeink még vannak Kargalában is.

* Most hogyan használják a tanyát?
** A mi állandó házunk a faluban van. Persze előfordul, hogy itt kinn is vagyunk több napot, a tanya teljesen lakható. De én úgy mondanám, hogy leginkább gépállomásnak használjuk most. Itt tartjuk az összes gépet, talajművelő eszközöket. A tanyában minden évben ugyanaz a bérlő lakik az idénymunkák alatt, ők nagyon szépen rendben tartják az udvart, és a házakat, jól megférünk egymás mellett. Dolgoznak a földjeinken, nagyon rendes, dolgos emberek. Az intenzív spárgaszedés most tartott 1,5 hónapig, nagyon sokat dolgoztunk. Télen kicsit csendesebb a tanya, de mindennap kijárunk.

* Hogyan működik itt a gazdaság? Az egész család részt vesz benne? Milyen a viszonyuk a gyerekeinek a tanyához?
** A nagyobbik fiammal vittük együtt a libák nevelését és tömését, és most a mezőgazdasági munkákat is. A kisebbik fiam messzebb lakik, de amikor hazajön, ő is részt vesz a munkákban. A fiaim azt mondják, hogy ezt a tanyát nem adjuk el sose, ennek mindig lesz jövője, itt valaki mindig fog dolgozni. Én is nagyon szeretem. Itt nagyon jól érzem magam. Barátaink, ismerősök is mindig azt mondják, ha idejönnek, hogy ez a nyugalom szigete.

* A tanya milyen állapotban volt, amikor megvették? Fel kellett újítani, át kellett részeit alakítani, vagy esetleg bontottak le bármit?
** Amikor mihozzánk került a tanya, jó állapotban volt, de azért körbe kellett tatarozni. A melléképületeknél több helyen alá kellett falazni, de a főépület csak pucolást kapott. Okosan építették ezeket a tanyákat. Az uralkodó szélnek háttal, vastag falakkal, télen nagyon könnyen fűthető, nyáron jó hűvösek a szobák. Ráadásul dombon van. Akár mekkora eső van, itt az udvarban sose áll a víz, gyorsan leszalad a dombról, így védettek az épületek. Annak ellenére, hogy nincs beton alapjuk a házaknak, mégis sokáig masszívak tudnak maradni. Azt tetszett meg benne, amikor megvásároltam, hogy nagyon nyugodt helyen van, jók az adottságai, és szépen rendben volt tartva. Egy épületet sem bontottunk le, de többön alakítottunk egy kicsit. Volt, ahol a nádtető már nagyon rossz állapotban volt, arra tettünk hullámpalát. Volt, amit gépszínnek, vagy műhelynek alakítottam át. Én javítom a gépeket, a legtöbb munkaeszközt is én készítem. Megpróbálok mindenféle újítást is kitalálni, hogy könnyebb legyen a munka. Erre kell a nagy műhely. Az összes munkát el tudjuk látni saját gépekkel. Nem újonnan vettem őket, de meg tudom őket javítani, karban tudom tartani, így a célra tökéletesen megfelelőek az idősebb gépek is. A házzal szemben vannak a disznóólak, az akókat átfordítottam az ólak túloldalára, hogy ne a ház előtt csúnyálkodjanak, ne erről kelljen ganézni. Az ajtókat meghagytuk, azok zárva voltak, a disznók pedig a másik oldalon tudtak kijárni. Voltak évek, amikor sok disznónk volt, most már csak egy mangalicánk van, egy anyakoca. A lehető legtöbb mindent próbálunk megtartani. Még ahhoz is ragaszkodom, hogy fákat sem vágunk ki, csak azt, amit a vihar megkárosít.

40
200

Körbejárjuk a házat, egy hagyományos szoba-konyha elrendezésű ház tárul elém, melynek harmadik helyisége a kamra vagy istálló eredetileg kívülről nyílhatott. Viszonylag kicsi a belmagasság, de igen igényes látszó gerendás, fa pallókkal borított födém van, mely szépen mutatja, hogy módos tanyások építették. A funkciók kicserélődtek a helyiségekben, a hátsó, egykor kamra vagy istálló most a konyha, középen egy szoba, valamint a dűlő út felé néz az egykori tisztaszoba is. A tornác két végében kis helyiségek, az egyik kamra, a másikból pedig fürdőszoba lett.

* Gondolkodnak korszerűsítésben, nagyobb beavatkozáson akár a főépületen, akár a melléképületeken?
** A kisebb fiam pár évvel ezelőtt gondolkodott, hogy vágjunk bele a tanya felújításába, keresett pályázati lehetőségeket. Tetőt cseréltünk volna, napelemet helyeztek volna rá. De aztán én elálltam tőle, mert túl sok cécóval járt volna. Úgy gondoltam, maradjunk inkább egyszerűbben. Ennek a tanyának a kialakítása, elrendezése így jó, ahogy van. Máig megfelel a funkciójának. Persze ha állandóan kinn laknánk, akkor pár dolgot meg kellene csinálni. Például az ablakokat le kellene cserélni, olyan öregek már, hogy nem igazán zárnak. Az ajtók, ablakok mindenhol eredetiek. Itt a bejárat levélajtós. Kívül van egy teljes deszka ajtó, kifelé nyílik, belül pedig van egy befelé nyíló üvegezett ajtó. Ha kiköltöznénk, megcsinálnánk a tornác burkolását is, hogy ne legyen ez a padka a bejárat előtt.

* Megfordult már a fejükben, hogy kiköltözzenek?
** Persze, már sokszor szóba került. A feleségem nagyon jönne. Anyagilag is jobban jár kinn az ember, meg hát a levegő, a környezet… más, mint a faluban. Csak amikor azon gondolkodunk, hogy idős fejjel kiindulnánk lakni, álljunk csak meg. Sok idős befele hurcolkodik a faluba öreg korára, mi meg most jönnénk ki? Oka van a beköltözéseknek, lehet nekünk se kellene fordítva csinálni. Most még megoldható a bejárás, mert van autónk és jogosítványunk. De mi lesz, ha már nem kapunk jogosítványt? Öregen majd itt toljuk a biciklit befelé, mert kenyeret akarunk venni?

* Ez a környék mennyire sűrűn lakott?
** Ezen a soron még sokan laknak.

* Mozgóbolt akkor csak jár erre?
** Már nem. Pár éve járt, de már nem.

Elindulunk a hatalmas tanyaudvart bejárni. A belső, lakóudvart körülveszi egy külső, gazdasági udvar, mely a gépek helye. Mindkettőt léckerítés határolja.

** Mi készítettük a kerítést több mint 20 éve, a feleségemmel fontuk föl akácból. Nagyon szép kerítés volt, de már ezen is fogott az idő. Itt a külső udvarban a középső ház eredetileg egy nádtetős, vályogfalas istálló volt, abból raktárak lettek, és mellé került a gépszín. A másik színben szalmát tároltunk, most az is tároló. De valójában színből sose elég. Nagy mindenhol a fű, meg a gaz, nincs ki lelegelje. A libák olyan szépen lelegelték. Most már vennem kellett egy fűkaszát, de még nem értünk oda, hogy megcsináljuk.

Az udvar másik felében húzódik a 45 méter hosszú, 10 méter széles liba előnevelő hodály.
** Itt fogadtuk a napos libákat. Amikor megerősödtek, akkor kerültek ki a fólia alá. De most már jó sok éve üres. Az is lehet, hogy le kellene bontani.

* Az Önök családjának van régre visszanyúló tanyasi múltja, vagy ezzel a tanyával kezdődik a tanyasi történet?
** Persze, van. A kargalai tanyasi iskolától nem messze van a nagy öreg családi tanya. Édesapám testvérének birtokában van most. Szóval jó messzire visszavezethető a mi tanyasi múltunk. Én csak 3 éves koromig laktam tanyán, de valahogy a természetbe mindig vágytam vissza a faluból. És a jószágtartást is szerettem volna mindig is csinálni.

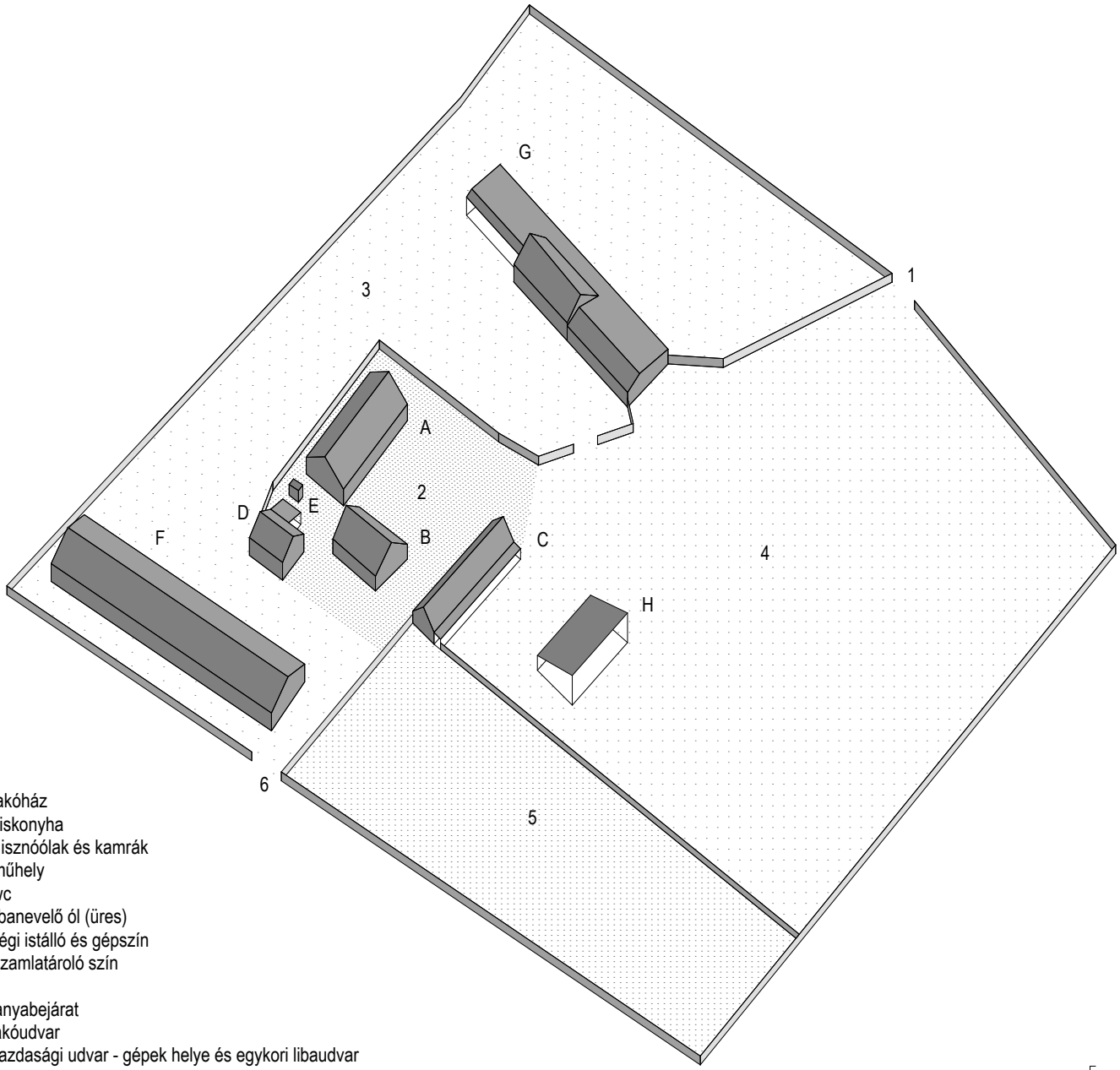

A lakóház
B kiskonyha
C disznóólak és kamrák
D műhely
E wc
F libanevelő ól (üres)
G régi istálló és gépszín
H szamlatároló szín

1 tanyabejárat
2 lakóudvar
3 gazdasági udvar - gépek helye és egykori libaudvar
4 gazdasági udvar - terménytásolás, gépállomás
5 disznó- és tyúkudvar
6 hátsó kapu

EGYEDÜLLÉT ÁTÉRTELMEZVE

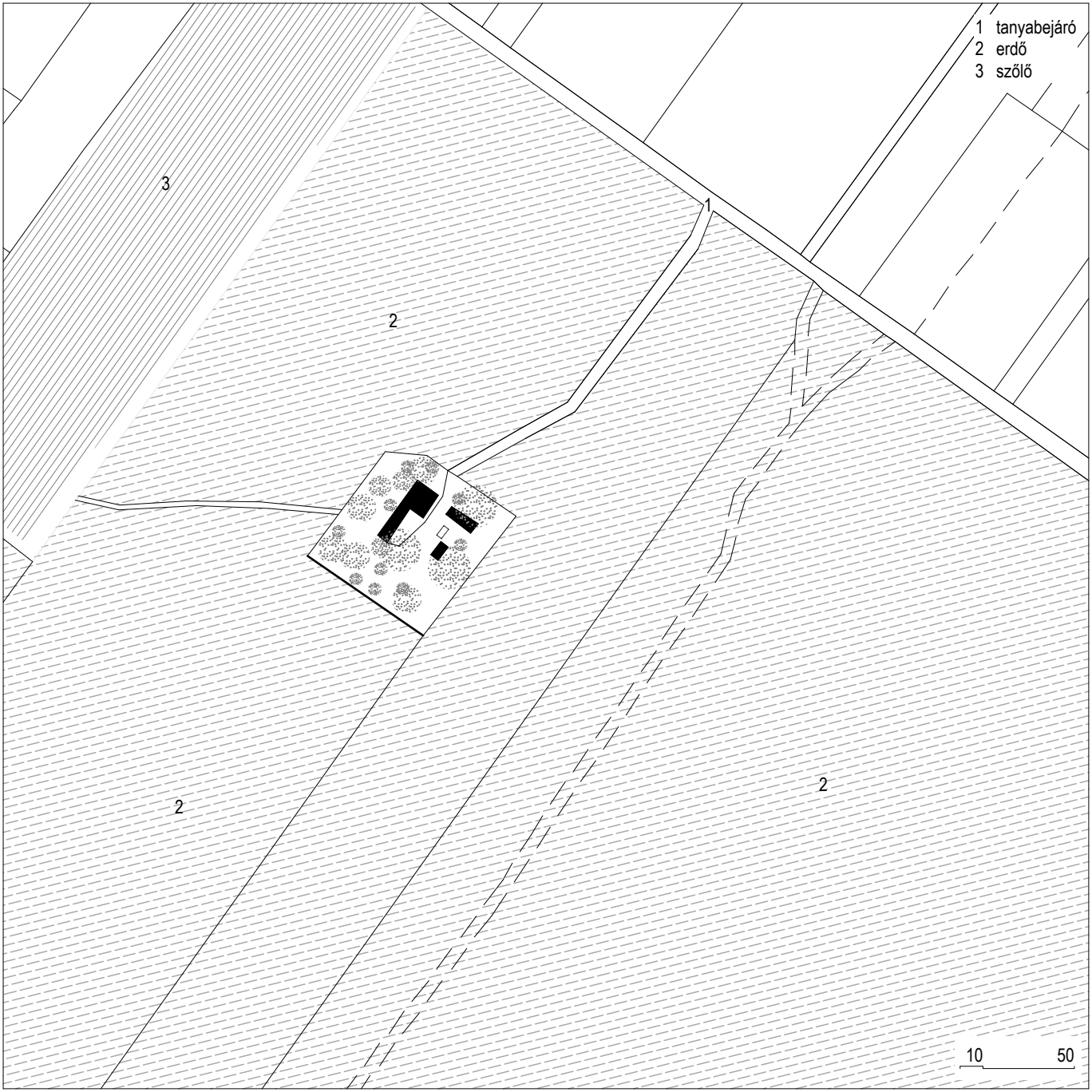
1 tanyabejáró
2 erdő
3 szőlő
3
1
2
2
2
10
50

Megérkezünk Marika néni tanyájára, kalandos volt az út. Mivel rég esett az eső, az út olyan, mintha sivatag lenne, süllyed és csúszik a kerék. Eleinte szőlők, majd fenyőerdő, aztán borókás, megint fenyők, aztán akácos. A dűlőről befordulunk egy kis útra az akácosba, ahonnan már látszik a ház. De csak azért látszik, mert nincs lomb. Ha megjelennek a levelek, szépen elbújtatják majd a tanyát. Az udvar körbe van kerítve, kapu csukva. Kiszállunk, félve nyitjuk a kaput, hogy hány kutya támad majd ránk, de csak egy apró kutya nyöszörög félénken. Azt gondolnám, hogy így elszigetelve, távol mindenkitől, legalább a sok kutya védelmében él valaki (mint ahogy sok helyen tapasztalom). Bemegyünk a külső kapun, és közeledünk egy kisebb, belső lekerített udvarhoz. Amikor nyitjuk a kaput, Marika néni megjelenik.

** Szervusztok, de jó, hogy itt vagytok.

Behív a kiskonyhába, ahol éppen tésztát készít. A rádió beszél, de ahogy belépünk, kikapcsolja. A sparheltben ropog a fa, nagyon meleg van.

** Én 74-ben kerültem ide a lányaimmal, miután szétmentünk az akkori urammal. Itt állt ez a ház, amelyikben most vagyunk, ebbe költöztünk be. Ez már több, mint 100 éves. Aztán kezdtük építeni a nagy házat. Itt vertük az udvarban a vályogot, az öt testvérem segített nekünk. Ebben a régiben laktunk 10-12 évet, azután lett csak kész a nagy ház.

* Milyen a nagy ház elrendezése? Hány helyiség van benne? Van fürdőszoba?
Van egy bejárati szoba, egy hálószoba és egy konyha, egy kis spájz és egy fürdő. Bevezettük a vizet is, villany is van benn.
* Hogyan használja az épületeket?
** Tél a nagy házban alszok, vagy nagy hidegekben, a tévé is ott van, oda beülök esténként, fenn vacsorázok. Ott van az esti témám. De napközben mindig kinn vagyok, vagy itt a kiskonyhában.

* Tartozott-e a tanyához szántó vagy szőlő?
** Igen, valamikor régen, volt szőlő is meg szántó is. De aztán beültették erdővel a tanya környékét, és azóta messzebb van már csak szőlőm. Veteményesem sincs, itt a fák alatt nem él meg semmi. Mindent veszek.

* Ki segít bevásárolni, ki szokott jönni?
** A két lányom. Bevásárolnak. De hát attól függ, hogy milyen sűrűn jönnek, hogy milyen munkában vannak.
* Telefonon tartják inkább a kapcsolatot?
** Nem. Van telefonom, de én nem használom. Nem látom, kicsik a gombok. Volt önkormányzati segélykérő vezetékes telefonom, de azt se használtam. Jönnek, amikor jönnek.

Csodálkozom, hogy rossz a szeme, mert mutatta a tésztát, amit kézzel vágott. A gépek sem tudnak ilyen apró, ilyen vékony tésztát vágni. Mutatja a szemüvegét, hogy van neki.

** Van egy kis szőlőm innen nem olyan messze, két és fél hold, oda szoktam kiballagni, azt csinálgatom a napszámba járás mellett. De ha már nincs ott se munka, meg nem lehet napszámba menni, akkor keresek itthon feladatot. Tésztázgatok például.
* Sárfehér a szőlő? Annak ráadásul nehéz a művelése.
** Azaz. Nehéz, de csinálom.

* Mindig napszámos volt?
** Igen, szőlőbe, gyümölcsösökbe jártam mindig is. Egy keveset dolgoztam annak idején az erdészetben.

* Mióta él egyedül?
** 1992-ben halt meg a második uram. Azóta.
* Nem akart utána beljebb költözni? Azért a falu innen mégis majd 8 km. A környéken már nem lakik senki.
** Itt én nagyon jól érzem magam. Meg hát nincs is hova menni. Meg, ha lenne is… Ha dolgozni akarok, akkor ballagjak ki a faluból a szőlőbe? Ennyi kilométert?
* Családhoz sem költözne?
** Nem akarok én cselédje vagy terhe lenni senkinek. Pedig a lányok már mondták, hogy menjek hozzájuk. /Ők is tanyán laknak, csak közelebb a faluhoz/
*** Az öreg fát nehéz átültetni. - szúrja közbe Édesanyám.
** Az öreg fát nem lehet! - kontrázik rá Marika néni. - Meg a faluba sokkal több a fizetnivaló.

* Mennyi állata van most?
** Csak tyúkok, meg a kiskutyám. Valamikor minden volt, ló, tehén, disznó, kacsák, libák, baromfik.
* Mióta nincs nagyobb állat?
** Disznó már vagy 20 éve. Mert hol volt takarmány, hol nem. A disznónak meg hiába mondom, hogy most nem eszel, mert nincs mit.

* Bontottak le épületet? Ennyi volt, amit most látok?
** Nem bontottunk el semmit, így vettük. De üresen áll a nagy része. Lassan majd összedől. Itt a régi ház végébe ólak voltak, meg istálló, a másik házban kamrák.

* Miért jó itt lakni?
** Megmondom én őszintén, én itt szabadon érzem magam. Teljes a szabadság. Ott ülök le, ahol akarok. A faluba mindent látnak, mindent néznek.

* Nem félt itt soha? Nem jött ide senki rossz szándékkal?
** Nem féltem soha. Egyszer ijedtem csak meg. Egyik szüret után felvettem a pénzem a szőlőért, itthon elraktam, elmenetem napszámba, és mire hazajöttem, nyitva volt minden. De a pénz megvolt. Aztán gyorsan beraktam ám a takarékba.
* A tanyavédelem, tanyagondnok jár erre? Posta?
** Én nem látom őket, hozzám nem jönnek. A postámat a lányomékhoz adják be, ő hozza ki nekem.

* Gyermekként is tanyán lakott?
** Igen, Bócsa mellett. Minden testvérem is errefele költözött, de már csak ketten maradtunk a hétből.

* Arról beszéltünk, hogy mi itt a tanyán a legjobb. De mit mondana arra, hogy mi a legrosszabb, vagy a legnehezebb?
** Ha be kell menni a faluba.

Nagy nevetésbe törünk ki, majd elindulunk az udvarra. Az udvar rozoga léckerítéssel van körbekerítve, körbe végig akácos, és a kopár udvaron is sok akácfa meredezik. Ami nagyon furcsa, hogy az udvaron egy falevél sincs. Rá is kérdezünk. Mindent kihordta az erdőbe.
* Az udvar legyen tiszta!

Bámulatba ejt ez a nyugodt kiegyensúlyozottság. Az, hogy milyen jó kedélyűen beszélget, pedig a napok nagy részét teljesen egyedül, teljes csendben tölti. Azt látom, hogy jó helyen van, ő is így érzi. Nincs elvágyódás, többet, vagy mást akarás. Marika néni nem elszigetelve él, hanem teljes autonómiában. Ezt látva, elgondolkodom a mai világon, értékeken és magatartáson…

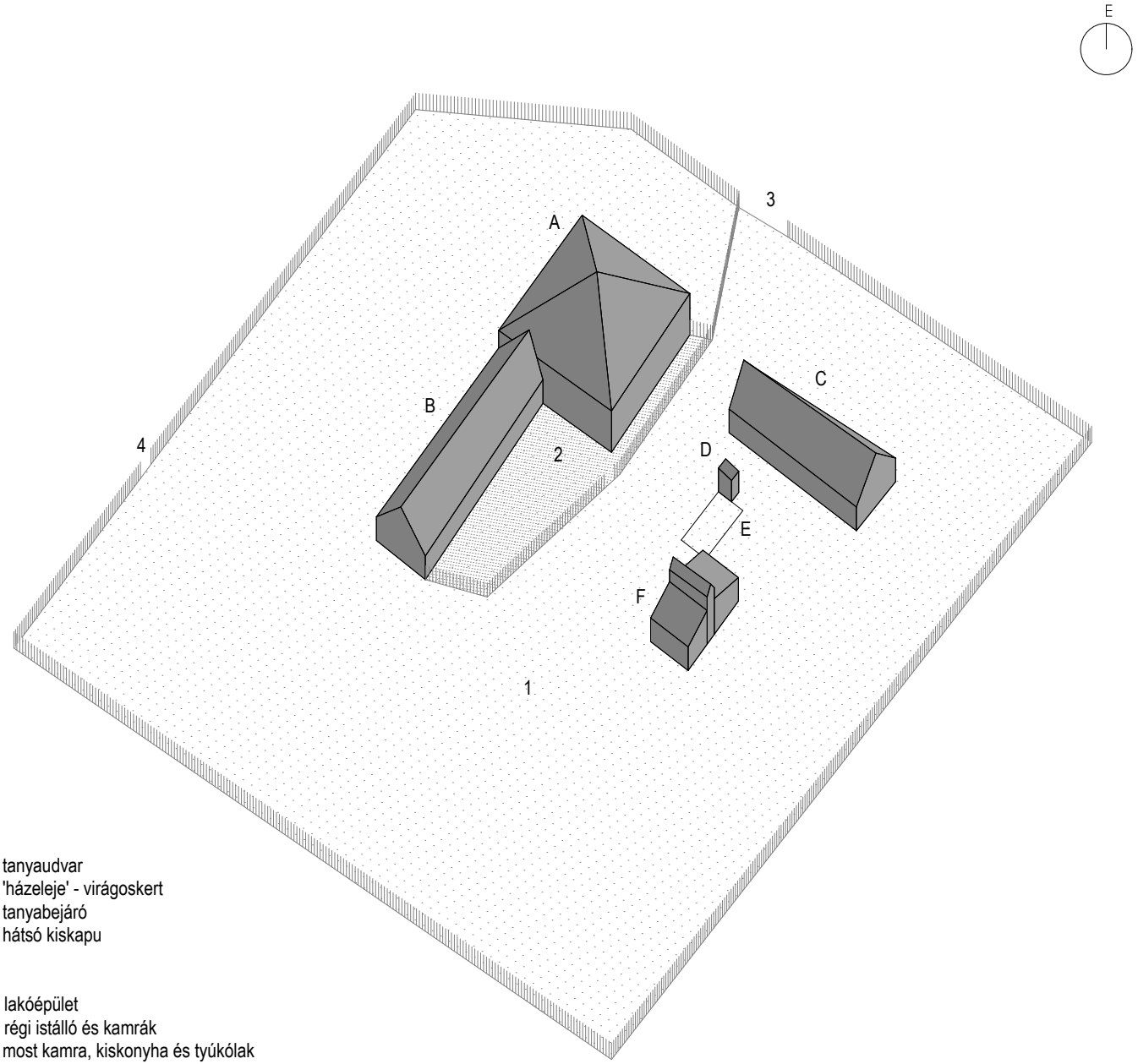

1 tanyaudvar
2 'házeleje' - virágoskert
3 tanyabejáró
4 hátsó kiskapu

A lakóépület
B régi istálló és kamrák
most kamra, kiskonyha és tyúkólak
C kamrák
D wc
E összedőlt ólak
F góré és szín

MEGKOPOTT ÉRTÉK

Megérkezem a tanyára. Hamarabb, mint a tulajdonos. Nincs kerítés, nincs kapu, az udvart a növényzet rajzolja ki. Körbesétálok, mindenhol szőlősorok húzodnak hosszan. A szél halkan mozgatja a friss vesszőket, nagy a csend. Állok a szőlősorban, és a házat nézem. Még így kopottan is gyönyörű...Megérkezik a tulajdonos nagy mosollyal, és már kezdi is a történetet.

** Ez a terület egy hármas határhelyen van, itt ér össze Orgovány, Izsák és Páhi. Itt fekszik ez a tanya és a földje, amit mi 2003-ban a régi talajdonos család leszármazottjaitól vettünk. Nem volt fiuk, csak két lányuk, akik viszont nem akartak ide jönni a tanyákra hosszútávon. Egyikük örökölte a páhi birtokot, a másik ezt az orgoványi házat tíz hektár területtel. Elbeszélésből tudom, hogy a földeken korábban almáskert és szőlő volt, de én már üres szántóként vettem. Ha jól tudom, korábban Kecskemét jegyzőjének családjáé volt ez a birtok, a Kemény családé, gondolom ez is a magyarázata az építészeti gazdaságnak. Ezen a részen egyébként végig nagygazdag családok tanyái sorakoztak egykor.

* Miért vették meg ezt a tanyát? Volt egy pontos elképzelés, vágy Önökben, hogy mire szeretnék használni?
** A vásárláskor amellett, hogy a földekért vettem, egy nosztalgikus gondolat is vezérelt. Annak ellenére, hogy mindig is falusi gyerek voltam, - tehát nincsenek tanyasi gyökereim-, mindig is szerettem a tanyákat. A csendet, a nyugalmat, a tisztaságot és a rendet, amik szerintem alapjában véve a tanyasi embert jellemzik. Az volt a szándékom, hogy élő tanyává tegyük, csak aztán a gazdaságban úgy alakultak az árbevételek, hogy nem tudtuk finanszírozni a felújítást. Pályázni is akartam támogatásra, de későn ébredtem, és mire elkészítettem a terveket, már nem tudtam benyújtani. A felújítás után egyszerre lett volna gazdasági és turisztikai funkciója is. Azóta pedig olyan minimális összegekre lehet csak pályázni, amiből nem tudjuk felújítani. De az elkeseredés mellett mégis boldoggá tesz, hogy egy ilyen kis csoda az enyém, miénk, hogy egy ilyen, egykor gazdag gazdatanya lehet a birtokunkban. Kintről igazán csak a problémák látszódnak rajta, de belülről látni fogod, hogy a méretek, az építészeti kialakítás mutatja a hajdani gazdagságot és igényességet. Például a tetőszerkezet kialakítás olyan, amilyet nem is használtak és ma sem használnak itt a vidéki építkezéseken. Pontos építési dátumot nem tudok, de az épület kora meghaladja a 100 évet, és annak ellenére, hogy már sok éve nem lakott, még szerkezetileg teljesen ép. Az épület vályogtéglából van, mészhomok tégla lábazati fallal. A tornácon igen vastag kőlap burkolat van, a mintás cementlapokat csak pótlásnak használták.

* Alakítottak át bármit akár a házon, akár az udvaron, mióta az Önöké?
** Miután megvettük, a cserepezést újraraktuk, és a melléképületeket lebontottuk, mert sajnos azok már omladoztak. A főépülettel szemben volt a lóistálló, a pince és az ólak. Ahol a betont látod, az az ólak helye. Vályogból volt minden, de volt mindegyiknek tégla alapja, olyan, mint a háznak. A pince körülbelül 1,5 méter mély volt, annak a köveinek egy részét benne hagytuk a földben. Az épület meghosszabbításában volt a tyúkól, és még hátrafelé voltak vermek is.

Közben a tornácról belépünk a házba.

** Itt a bejárat felett rejtett födém volt. Omladozott, ezért gondoltam kijavítjuk. Furcsa volt, mert lentebb voltak a gerendák, mint a többi helyen. Amikor megbontottuk, akkor láttuk, hogy duplázva van, 60 cm magas rejtett padlás volt felette. Régi jó szokás szerint rejtekhelyet csináltak. Azt elbontottuk, reméljük már nincs rá szükség.

Sorra nyílnak az ajtók, és egymás után jönnek az érdekességek. Igen nagy a belmagasság, egy polgári lakás belterét idézi. Mindenhol igényes ajtók és keretezések, magas kétszárnyú, gerébtokos ablakok. A bejárati helyiségben mintás cementlap, a szobákban hajópadló.

* A hagyományosnak tekinthető paraszthaz elrendezés kissé meg van bolondítva, nagyon érdekesek a keskeny helyiségek a szélesebbek mellett, így kialakítva a kétsoros elrendezést. Mikor befordultam a tanyabejáróba, és kibukkant a ház a szőlők mögül, meglepődtem a három ablakos rövid homlokzaton.

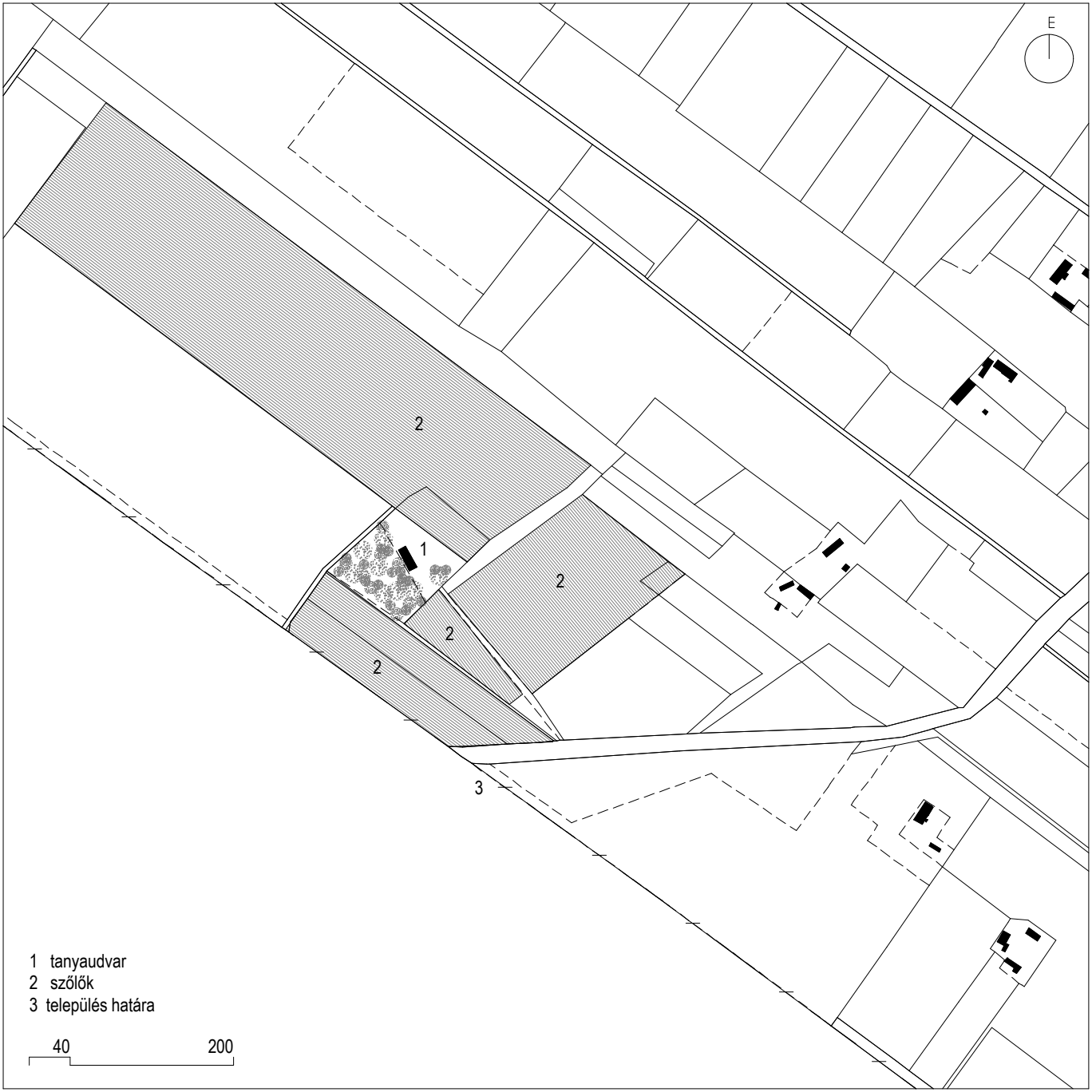
E
1
2
2
2
2
3
1 tanyaudvar
2 szőlők
3 település határa
40
200

Egy tanyán sem láttam még ilyet. Az épület tömegképzése, a nyílászárók rendje egyértelműen mutatja, hogy ez nem utólagos tornácbeépítés.
** A konyha ablaka a harmadik, a két szobaablak mellett. Kintről nyílik a tornácról. Gyere, nézd meg, még a beépített sparhelt is meg van. Ilyet is csak itt láttam eddig. Itt a katlan, megvan az üstháznak és az üstnek a helye, a kéménye pedig a falban megy. A másik keskeny helyiség pedig a másik szoba mögötti részen húzódik, egy éléskamra volt.

Egy részen lepotyogott a tapasztás, látszik, hogy milyen sűrű sárlécezése van, ráadásul fűrésztelt léc, ami megint csak nem jellemző a tanyák építészetében. A módosság olvasható a méretekről, az anyagokról, a szerkezetekről egyaránt. Ismét kilépünk a házból, a tornác téglapillérei között beszélgetünk tovább.

** A tornác másik végében lehet lemenni a téglaboltozatos pincébe. Nagyon örültem neki, ez egy igazi borospince. Ugyanolyan téglából van, mint a lábazat. Sőt, ami az udvaron volt kis pince, az is ebből volt. A lépcsőfokokat már én rakattam újra, eredetileg fa gerendák voltak, de elkorhadtak és csúsztak, már veszélyes volt. Elég kicsi a magassága, talán 140-150 cm körül lehet, de a régi tulajdonosok igen alacsonyak voltak. Bár gyanítom, hogy nem ez a magyarázata a méretnek. A pince feletti részen van a terménytároló. Ennek vaslemez ajtaja volt, most ideiglenesen cseréltük le erre a fára. Belülről körben 60-80 cm magasan deszka burkolata van, a padozat is deszka. Ennek a méretéből és az igényes kialakításából is sejthető, hogy jómódúak tanyája volt ez, jó sok terményt tároltak itt.

* Az udvar bekerített volt? Most nyitottan áll az udvar a szőlők felé, csak a kis erdő felől, az épület mögött van egy zárt udvarrész.
** Nyitott volt. Még nagyon rég, amikor takarmányboltos voltam, hoztam ide többször takarmányt, és arra emlékszem, hogy csak közvetlenül a ház eleje volt lekerítve, ott kis virágoskert volt.

Kicsit csendben maradunk, körbetekintve gyorsan kirajzolódik a szemem előtt az egykori virágkor.

* Ha sikerülne a vágyakat, terveket megvalósítani a tanyával kapcsolatban, mi lenne vele a céljuk? Mire használnák és hogyan?
** Nekem az elsődleges célom csak az, hogy ezt a tanyát, ezt az épületet megörökítsük, megmentsük, hogy ne lássam tönkremenni. Nagyon sajnálom, rossz így látni, hiszen már a legelején szerelmese lettem ennek a helynek. Most már úgy gondolom, hogy turisztikára, kiadásra nem használnánk. Családi tanyának, pihenőhelynek, legfeljebb közeli ismerősöknek, barátoknak adnánk oda egy kis pihenésre. Természetesen az igazi álmom az volt, hogy ha valahogyan mégis sikerülne rendbe hozni a teljes házat, lehetne innen művelni a földeket. Itt a településen err azért vannak szép példák. De jelenleg mindennek a gátját az anyagiak szabják. Amikor a pályázati anyagot összeraktuk több, mint 10 éve, 12 millió forintos költsége mutatkozott a felújításnak. Ez ma már a többszöröse lehet. Támogatás nélkül, önerőből ez nekünk lehetetlen.
* Sajnos a jelenleg megpályázható tanyafejlesztési támogatások túl kis összegek arra, hogy neki lehessen fogni egy ilyen jellegű felújításnak, és jellemzően olyan fejlesztéseket támogatnak, amelyek nem az épületek állagmegóvására irányulnak, vagy azok felújítására, hanem energetikai korszerűsítésre, úgymint szennyvíztisztítás, ivóvíztisztítás, vagy napelem vagy napkollektor kiépítése. A legtöbb helyen pedig mindenekelőtt az épületeket kellene rendbe hozni.
** Mint ahogyan itt is. Több helyen omlik a vakolat, nincs ereszcsatorna, és az eresz kiülése is nagyon kicsi. Szerencsére az alulról jövő vízzel nincs gondunk. A gyűrűs kút sajnos a kiszáradás határán van, ami szintén azt mutatja, hogy az alulról jövő víz nem igazán okozhat problémát a házban. No meg persze partra is épült a ház. De a tetőről az eső elvezetést át kellene gondolni mindenképpen, és minél hamarabb.

* A vágyott felújítás mit érintene még az eddig megemlítetteken felül? A meglévő nyílászárók, ajtók, ablakok nagyon szépek. Gondolom azok cseréje is tervben van. Ezeket felújítanák, vagy új kerülne a helyükre?
** Azokat cserélni szeretnénk, de az eredetikkel anyagban, színben, kialakításban teljesen megegyezőeket szeretnék. Nálam ez teljesen alap. Az épület elrendezése megmaradna az eredeti formában, csak a terménytárolókat használnánk másra.

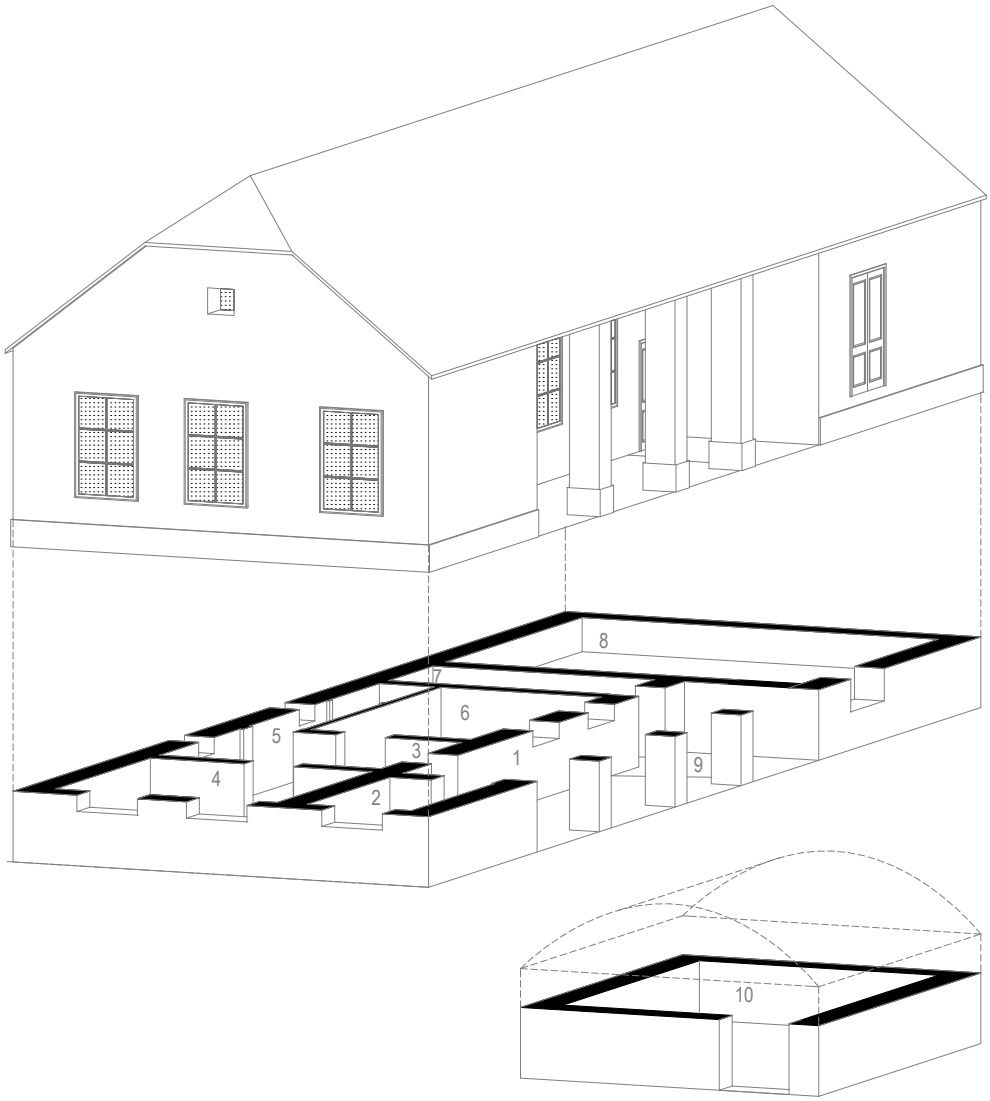

1 tornác
2 konyha
3 bejárat
4 szoba
5 éléskamra
6 szoba
7 kamra
8 terménytároló
9 pince lejárata
10 boltozott pince

* Mi a legkedvesebb Önnek ebben a tanyában?
** Itt a hajnal és a naplemente a legjobb. A csend, a madarak, a levegő. A szőlők határozzák meg a látványt. Én Orgoványt ezért nem cserélném el semmiért, úgy gondolom, hogy ez a természeti és művelt táji összetettség és szépség páratlan. Ez a tanya pedig ennek minden előnyét mutatja.

Sokáig nézegetem még a házat, hihetetlen furcsa ereje van. Együtt a tájjal.. egymagában. Idegenül hat, hogy nincs mellette másik épület. Látszik, hogy elveszítette eredeti szerepét, helyét. A tanyából villa lett. Ahogyan ülök a gyűrűskút melletti padon az eperfa alatt, csak a jövő jár a fejemben.

A TERMÉSZET LIBIKÓKÁJÁN

Szülőtanyám kapujába kiállva mindig ezt a fehér tanyát nézem. Már sok éve. Az erdő körülötte nő, a szántók, szőlők körben változnak, mikor éppen mi van a földeken. Minden évszakban más a kép, hol a barnák és sárgák uralják a képet, hol pedig a zöldek sűrűjéből kandikál csak ki az oromzat. De a fehér kis tanyaépület állandóságot mutat.

A tanyasi élet összefonódik a természet körforgásával, évszakról évszakra alakul, változik, ősz közepétől elalszik, télen sokszor kissé meg is hal, tavasszal pedig újraéled, nyáron és az ősz elején pedig dolgozik, pezseg, meg nem áll. Nem csak a földeket, az udvart és az épületeket jellemzi ez, hanem a tanyasi embert is. Ezt azért merem állítani, mert itt nőttem fel, magam tapasztaltam, és Édesanyámon keresztül tapasztalom ma is. A tanyasi, a földműves ember akkor él, amikor a földjein, vagy akár más földjén dolgozhat, az udvarán lehet. A házak mindezt csak szolgálják, nem pedig uralják. Amikor a növényzet újraéled, a tanyák elrejtőznek mögéjük, telén pedig lecsupaszulnak, láttatják sokszor hibáikat, hiányosságaikat, a meztelen valóságot.

A legtöbb beszélgetésben nem került előtérbe az évszakoktól, a természettől és az időjárástól való függőség és meghatározottság elsöprő ereje, hiszen a legtöbb helyen tavasszal, vagy nyáron jártam, amikor a munkálatokról és a megújulásról szólt minden. Elfelejtődtek már a téli hónapok nehézségei és bezártsága. De itthon erről beszélhetünk, és sokszor beszélünk is.

* Mit jelent a tanya számodra a különböző évszakokban? Hogyan változik, te hogyan változol vele?
** A tavaszt mindig is rettenetesen szerettem, akkor mindent újra lehet kezdeni. Kezdődik a vetés, olyankor hajnaltól estig a kertben vagyok, még hát a szőlőkbe, a bodzásokban. De sajnos már a tavasz eltűnőben van, olyan rövidre zsugorodott. Pár hét után már a nyárban vagyunk. A klímaváltozás - így mondják, ugye - magunkon érezhető, aki mindig is földeken dolgozott, az talán még jobban érzi ezt. Hiába a nagy munkák ideje a nyár, a parasztembernek a dolgos időszakának dandárja, a forróság sokszor elviselhetetlen, se embernek, se állatnak, se a terményeknek nem jó. Az ősz a kedvenc évszakom, mindent betakarítottunk, a munkák javán túl vagyunk, örülhetünk annak, amink van. Csodálatosak a színek, az udvar, a szőlők sárgulni kezdenek, nyugalom száll mindenre. Kezdődik a lassabb élet, de még megy a munka. Ez a legszebb, és legjobb. De készülődni kell a télre. Előre kell gondolkodni a tanyasi embernek, főleg ha egyedül van. De ez mindig is így volt. Nyáron, ősszel be kell szerezni a téli tűzifát, meg kell tölteni az éléskamrát befőttel, savanyúsággal, mindent elrakni, ami télen kellhet. Én mindig is úgy éltem itt kinn, hogy bármi történhet, akkor is legyen mindenem akár több hétre is, ha nem tudnék kimozdulni. Bár már a nagy telektől nem kell tartani. Harminc évvel ezelőtt is volt még olyan, hogy 40-50 cm hó esett, akkor innen nem mentünk ki egy jó darabig. Akár van hó, akár nem, a tél az nehéz. Nem vagyok a télnek rajongója, de elviselem, elfogadom. Nem örülök én a pihenésnek se, de a többi tanyás öreg se. Ilyenkor előjönnek a bajaink, itt fáj, ott fáj, eljönnek a problémák, többet gondolkodunk. Nem jó az. Télen bezárkózunk a házainkba, olyankor használom igazán a szobákat, meg a nagyházat. Tavasztól ősz végéig csak aludni járok be, minden dolgot kinn csinálok, meg a kiskonyhában. Úgy mondanám, télen beszürkülünk. Igazából annak, hogy egyre melegszik az idő általánosságban ezt az egy előnyét látom, sokkal rövidebb a tél, sokszor még december elején lehet kinn dolgozni a határban, és február elején már újra kinn vagyunk a földeken. Bár kellene a nagy hideg is, hogy a bogarak elpusztuljanak, meg a földnek is jót tenne. De a lényeg, a tanya és környéke is minden évszakkal alakul, és vele a tanyasi is. Ez így tartozik össze.

* Ez a tolvajosi rész a legsűrűbben lakott tanyás része a településnek. A dűlőúton egymás mellett sorakoznak a tanyák, és ezen a kis soron se túl nagyok a távolságok. Amikor elkezdtetek ide építkezni, akkor mennyire volt beépített ez a rész? Volt esetleg szó arról, hogy a falu erre terjeszkedne?
** Mi 1971-ben kezdtünk ide építkezni, mi építettünk ide utoljára. Akkor a dűlőn már az összes ház megvolt, és ezen a soron is állt a négy szomszédos tanya. Nem gondoltuk, hogy a falu ide kiérne, de elég közel van ezzel a 3 km-rel, hogy ne legyen akkora gond a bejárás, akár még gyalog se.
* Nem is gondoltatok arra, hogy a faluba építkezzetek, vagy vegyetek házat?
** Az első férjem, meg én is tanyán születtünk, ott nőttünk fel. A közös életünket is a férjem szülőtanyáján kezdtük meg. Amikor gondoltuk, hogy külön kéne már vonulni a szülőktől, akkor néztünk mi a faluba egy kis házat, de nem sikerült megvenni. Aztán Anyukámtól kaptam ezt a földet. Ő az édesapjától örökölte, akik itt laktak a szomszéd tanyában.

3
1
2
1 tanyaudvar
2 szőlő
3 akácos
20
100

A nagypapám a hatvanas években szétosztotta a földjét a tizenegy gyereke között, mindenki ugyanakkorát kapott. Szántó volt, meg egy kis szőlő, de gondoltuk építünk rá magunknak egy házat. Tudtuk, hogy itt kinn tanyán meg tudjuk magunknak termelni, ami kellhet, itt van rá hely, nem is nézelődtünk tovább a faluban.

* Akkor tanyaépítési tilalom volt. Hogyan tudtátok intézni a papírokat, akár a terveket? Hogyan tudtatok ide építeni?
** Fiatal fejjel csak azt tudtuk, hogy saját fészket akarunk magunknak. Itt a földünk, hát fogjuk magunkat és építünk. Nem foglalkoztunk mi semmilyen papírral, engedéllyel. Elővettem egy kockás papírt, felrajzoltam mit szeretnék, még az uram se szólt bele. Bementem én a tanácshoz, hogy építeni akarnánk ide, de annyit mondtak akkor, hogy úgy veszik, mintha nem szóltunk volna semmit, nem tudnak róla. Ha van bátorságunk hozzá… Csináljuk, ahogy jónak látjuk. Aztán nekiálltunk vályogot verni. Én naponta 1200-1500 vályogtéglát tudtam kiverni. Családilag csináltunk mindent, nagybátyámék segítettek sokat. Nem volt egyszerű, mert nagyon szegények voltunk, a tetőre OTP-t is kellett felvenni, apránként, sok év alatt lett lakható a nagy ház. Először a kiskonyha készült el a kisszobával, abba költöztünk be. Misungos malter volt az alja, kátránypapírt raktunk rá, hogy a nedvességet megfogjuk, az volt egyben a szőnyeg. Novemberben költöztünk kicsi babával, próbáltuk lakhatóvá és elviselhetővé tenni. Villanyunk nem volt ’75-ig. Elejében gyűrűs kutunk volt, de aztán fúrattunk csőkutat. A nagyház körülbelül 5 év alatt lett kész, de a fürdő akkor se volt még csempézve, csak zománcfestékkel tudtuk körbefesteni. Apránként rakosgattunk össze mindent, ahogy tudtunk.
Aztán majd a 80-as években gondoltam, miután a férjem meghalt, és egyedül maradtam két gyerekkel, hogy nem lesz ez itt így jó, hogy semmilyen papír nincs a házról, és elindítottam az ügyintézést. Nem volt egyszerű, mert nem volt házszám, hiszen itt minden egy birtok volt valaha. Végül 91-ben kaptuk meg mindenre a fennmaradási engedélyt, de nagyon bonyolult volt elintézni. Régen más idők voltak, nem volt ez a sok papírmunka, meg engedélyek, meg mérnökök mindenhol.

* Az összes tanya itt körbe családi tanya volt, de ez egyre gyorsabban változik.
** Ezen a soron az ötből négy tanya családi volt, nagybácsik, nagynénik építettek itt. Egy sorral lentebb is nagynéném lakott, eggyel arrébb meg a keresztanyámék, és a dűlőúton meg az unokatestvéreim húztak fel házakat. Együtt éltünk itt egy rakáson. De egyre kevesebben vagyunk. Jönnek új lakók.

* A kisház és a melléképületek a hagyományos tanyasi épületekhez hasonlóak. A kis épület kétosztatú, egy konyha és egy szoba. Az ólak is szépen egymás mellett sorakoznak. De a nagy lakóépület már más, négyzetes alaprajzú, úgynevezett Kádár-kocka. Miért ilyet szerettél volna?
** Én egy régi, hagyományos elrendezésű öreg házban nőttem fel. Volt benne középen egy konyha, két oldalán szoba, később előtte végig beépített gang. Picike ablakai voltak, mindig félhomály volt benn. Én már nem akartam ilyet, új, modern házat álmodtam meg 20 éves fejjel. A faluban több helyen láttam már akkor ilyen házat, hát lerajzoltam.

* Gyermekkoromból erős emlékem, hogy télen a hóban bakancsban, vagy néha papucsban szaladok át a konyhába, és majd megfagyok… Sosem volt benn a nagyházban konyha. Miért döntöttek így? Így maradt, vagy így is akartátok, hogy csak a kis épületben legyen konyha?
** Volt pár hónap, amikor a nagyházba a mostani fürdő helyére berendeztem egy kis konyhát, de nem szerettem, nem volt jó. A főzésnek kinn a helye, én úgy gondolom. A szobák így tiszták és jó illatúak maradnak. Kinn meg tudok koszolni, sokszor hajnalban én már a konyhában ügyködtem a munka előtt, addig a gyerekek benn nyugalomban és csendben tudtak aludni. Télen persze kicsit rossz, mert mindig a hidegben kell átmenni enni, meg főzni, meg azt a házat is fűtöm. De olyankor sokszor egész nap inkább ott vagyok a kisszobában, varrok, pakolászok. A kisház meg a nagyház együtt működik.

* A lakóházban és a kiskonyhában az elmúlt 30 év alatt is sok változás történt, burkolatok cseréje, új bútorok, a nagyház elé került egy kis üvegterasz. De alapjában véve ezen kívül minden az eredetei rajtuk.
** Még a cserép is mindenhol eredeti. Ablakokat cseréltettem a nagyházon, vettem új kályhákat. De az elmúlt 50 évben tényleg csak kevés dologhoz kellett hozzányúlni. Jól vizsgáznak a házak. Bár már szegény melléképületek igen rossz állapotban vannak, azokat javítani kellene. De kicsit úgy vagyok vele, hogy engem ezek így már kihúznak. Idén mondjuk megcsináltattam mindenhol a széldeszkákat, a góré tetején a cserépléceket cserélni kellett.

* A kőporos díszes vakolat mikor került fel a házakra?
** Ezt is egy falusi házon láttam, és nagyon szerettem volna ilyet. 1985-ben csináltuk meg, egy hétig volt itt tíz ember, családtagok és barátok. Egy mester jött egy segéddel, aki irányított minket, ő dobálta fel a falra a vakolatot, ő egyengette kardecsnivel, rajzolta fel a mintát a falra. Volt neki fából egy mintája, ez a virágos, azt körberajzolta, az egyenes sávokat pedig léc mellett húzta meg. Megmutatta, hogyan kell visszakaparni a vakolatot. Mikor már kicsit meghúzott, kis fűrészlapokkal ütögettük és kapartuk, így lett a rücskös felület. Deszkákból ácsolt kis ágasokon álltunk tízen, és kapartuk hajnaltól estig. A munka kezdetén levágtunk egy 120 kg-os disznót, az a hét végére egy szálig el is fogyott. Huszonötezer forintba került, még arra is emlékszem. Összefogással készült ez is, máshogy nem ment volna.

* A melléképületek most mind tárolásra vannak, nem használt régi eszközök, bútorok, edények vannak bennük, az ólak egy részében fás kamrák. Én még kiskoromból emlékszem disznókra, nyulakra, tyúkokra és kacsákra, de mire iskolába mentem, már csak kutya és macska maradt. Hogyan emlékszel, hogyan alakult át itt nálad a hagyományos tanyasi élet, az állattartás hogy zsugorodott egyre inkább?
** Az ólakat, az istállót azután kezdtük építeni, hogy beköltöztünk. Megépítettük hátrafelé a kamrát, és pincét is, majd a górét, legutóbb pedig a garázst, amikor már lett kocsink. Hátul az istállóban volt egy lovunk, lovaskocsival jártunk jó sokáig. Az istálló mellett volt két tyúkól, mellette a disznóól. Minden évben tele volt, nem kellett egyáltalán húst venni. Sőt, pár évig disznókat is neveltünk eladásra. Mellette csináltuk a kis földünket, mellé bérbe is műveltünk. De valahogy azt láttuk, főleg amikor jött a második baba, hogy ez így nem lesz elég, nagyon szűkösen tudunk megélni. Mi mindig is szegény tanyások voltunk. Akkor elmentünk mind a ketten konzervgyárba dolgozni, és egyre kevesebb idő jutott az állatokra. Eladtuk a lovat, a disznók nagy részét. Azt láttuk a hetvenes évek felénél, hogy mindent egyre rosszabb áron vesznek, így nem csináltuk tovább. Szűkült a gazdaság, és úgy látszódott, hogy jobban jár az ember, ha havi fix keresetért dolgozik vállalatnál. Aztán ahogy egyedül maradtam, még kevesebb lett az időm és az energiám, és így fogytak az állatok. De a veteményest és a szőlőt mindig is fenntartottam.

* Ezek szerint 1975-től kezdve a hagyományosnak mondható tanyasi életmód itt megszűnt. Tanyán éltetek, de nem tanyasi módra, vagy csak részben.
** Igen. Itt a ház körül kis sárfehér szőlőnk volt, sok gyümölcsfával a sorokban, meg volt még pár kilométerrel lentebb is másfél hektár szőlőnk. Azt csináltam, az volt a kiegészítés. De az állattenyésztés már nem ment. A bátyád foglalkozott nyulak tenyésztésével később, azokat mindig leadtuk, de az is inkább már csak kedvtelés volt. Sajnos látni kell, hogy a mezőgazdaságból csak akkor lehet megélni, családot fenntartani, ha nagyban csinálja az ember. Teljesen egyedül, kisgyerekekkel ezt nem lehetett, meg hát nem is voltak nagy földjeink soha.

* Felmerül a kérdés, hogy ha a tanya elveszti eredeti használati módját, eltűnik mellőle a gazdálkodás, így az előnye is megszűnik, akkor csak ott lakni érdemes-e, vagy akkor már csak a hátránya marad meg? Miért ragaszkodtál és ragaszkodsz hozzá még ma is, hetven évesen is?
** Bennem ez a kérdés fel sem merült soha. Én mindig is tanyasi voltam, az is maradok. A saját kezeinkkel raktunk itt össze mindent keserves munkával, ezt nem hagynám itt semmi pénzért. Mindennek meg van a helye, pont úgy, ahogy itt annak lenni kell. A kertemben, a szőlőmben megtermelem, ami nekem kell. El tudok járni dolgozni földekre ameddig a Jó Isten engedi. Itt nyugalom van, senki nem háborgat.

* Néha pedig beszélgetünk róla a családban, hogy nem mennél-e inkább be a faluba, közelebb mindenkihez, szomszédokkal körülvéve, gyalog minden megközelíthető lenne.
** Én nem. Nagy a zaj, összeérnek a kerítések, zavarják ott egymást az emberek. Ameddig van autóm, vezetni tudok, addig nincs itt gond. Több tanyasi idős ismerősöm van, akit csak rávett a családja, hogy költözzön be. Nem bírták, visszavágytak tanyára, de a tanya meg már nem volt. Belebetegedtek, és pár év alatt el is mentek. Ez biztos nem általános, de nem egyet ismerek ilyet. Aki hetven évet leél tanyán, az már máshol nem fogja otthon érezni magát.

* Mai fejjel változtatnál-e meg bármit a tanyán, az épületeken, az udvaron?
** Az égvilágon semmit. Ez így kerek.

E
1 tanya bejárata
2 lakóudvar
3 virágoskert
4 veteményes
5 gyümölcsös
6 hátsókert, egykor disznók udvara
7 kutya udvara, egykor baromfik udvara
8 hátsó kapu
9 kertkapu
A lakóépület
B hátsó bővítmény
kamra, pince, szerszámos
C kiskonyha egy szobával
D wc
E tárolók középen góréval
F egykor disznóólak, most fáskamrák
G garázs
H egykor istálló és ólak, most kamrák
I nádfedeles kiülő
1 5

UTÓSZÓ

A sor pedig végellátható lanul folytatható lenne, egészen addig, míg minden tanyára el nem jutnék. Hiszen minden tanya és minden tanyasi más, minden lakó vagy tulajdonos, mindegyik föld, az életmódok, a természeti adottságok, a mezőgazdaság változása és alakulása folyamatos, és ezzel szimbiózisban alakulnak és változnak a tanyasi épületek, udvaraik, és egyben szűkebb és tágabb környezetük is.

A folytonos átalakulás mögött mégis elősejlik egy állandóság, a közös vonás, a minta és az érték, melyet a hagyományos tanyák sugallnak, és melyet ezek a beszélgetések szépen mutatnak. Természet, ember és házaik összhangja. Még akkor is, ha ez a harmónia igen felbomlónak mutatkozik jelenleg.

Az itt megjelent képek és rajzok valóban csak az adott pillanat felvételei, de a beszélgetések, az elbeszélések viszont sok év történetét, emlékeit és tapasztalatát összegzik. Legtöbbször olyan tudást és mélyrelátást tükröznek, melyből a tanyákat jellemző múlt, jelen és jövőkép összefüggésrendszere kirajzolódni látszik.

Köszönettel tartozom minden kedves tanyasinak és tanyásnak,
aki beengedett az udvarába és házába, idejét rám szánta, és őszinteséggel és nyitottsággal fogadott:

Ács Attila, Ács István, Ács Istvánné, Baráth Zsigmond, Baráth Katalin, Baski Gábor, Bíró Attila, Bíróné Szűcs Judit, Bőrös Istvánné, Csaplár János, Csaplár Jánosné, Csernus Erzsébet, Fertig Sarolta, Hajma Sándor, Hajma Sándorné, K Szabó István, Lisa Burgener, Magó Imréné, Maszlik István, Mesándi István, Palásti Kovács Ágnes, Pál János, Sallai Gyula, Sallai Gyuláné, Sallai Hajnalka, Subicz József, Végh Antal, Véghné Murár Brigitta